NBP Narodowy Bank Polski

Nr 02/14 (kwiecień 2014 r.)

Szybki Monitoring NBP

Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w I kw. 2014 r. oraz prognoz na II kw. 2014 r.

Nr 02/14 (kwiecień 2014 r.)

Szybki Monitoring NBP

Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w I kw. 2014 r. oraz prognoz na II kw. 2014 r.

Zofia Jankiewicz
Łukasz Postek
Piotr Popowski
Katarzyna Puchalska
Agnieszka Sawicka
Izabela Tymoczko

Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków
Instytut Ekonomiczny
Warszawa, 2014 r.

Spis treści

Streszczenie 3
Sytuacja ekonomiczna 5
1. Bieżące oceny sytuacji 5
2. Prognozy sytuacji ekonomicznej 6
3. Analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw w podstawowych przekrojach 7
Popyt, zamówienia i produkcja 9
1. Bariera popytu 9
2. Prognozy popytu, zamówień i produkcji 9
3. Prognozy popytu, zamówień i produkcji – analiza w podstawowych przekrojach 10
Kurs walutowy, eksport i import 12
1. Opłacalność eksportu 12
2. Bariera kursu walutowego 13
3. Oceny i prognozy eksportu 13
4. Ryzyko kursowe 13
Zatrudnienie 15
1. Prognozy zatrudnienia 15
2. Prognozy zatrudnienia – analiza w podstawowych przekrojach 16
3. Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie 17
Wynagrodzenia 19
1. Prognozy wzrostu płac 19
2. Wybrane czynniki zmian płac 20
3. Optymalizacja kosztów 21
4. Podwyżki płac a wzrost wydajności pracy 21
5. Presja płacowa 22
Inwestycje 23
1. Planowane inwestycje 23
2. Planowane inwestycje – analiza w podstawowych przekrojach 24
3. Inwestycje w trakcie realizacji 26

4. Źródła finansowania nowych inwestycji 27
Zapasy 29
Wykorzystanie mocy produkcyjnych 31
Kredyt bankowy 33
1. Prognozy zadłużenia 33
2. Dostępność kredytów 34
3. Oprocentowanie kredytów 35
4. Prognoza oprocentowania kredytów 37
Płynność finansowa przedsiębiorstw 38
1. Ocena płynności 38
2. Obsługa zadłużenia 39
3. Zatory płatnicze 40
Ceny i marże 42
1. Zmiany cen w I kw. 2014 r. 42
2. Prognozy cen surowców i materiałów 42
3. Prognozy cen własnych 42
4. Prognozy cen wyrobów własnych – analiza w podstawowych przekrojach 44
5. Zmiany cen własnych a wzrost cen surowców i materiałów 44
6. Zmiany cen a eksport, import 45
7. Oczekiwania zmian CPI 45
8. Marże 46
Materiał dodatkowy 48
Wpływ kryzysu na sytuację sektora MSP oraz sektora dużych przedsiębiorstw 48
Aneksy 54
Uwagi metodologiczne 54
Analiza komponentów cyklicznych 55
Formularz badania ankietowego 57

Streszczenie

Sytuacja w sektorze przedsiębiorstw poprawia się powoli. Optymizm przedsiębiorców hamować może obecnie kryzys ukraińsko-rosyjski, którego konsekwencje i zakres są nieprzewidywalne. Wyniki badania wydają się wskazywać, że mimo obaw respondenci zaangażowani na rynkach wschodnich mają nadzieję na szybkie zażegnanie problemów, a pozostałe firmy nie liczą się z jego bezpośrednimi konsekwencjami. Wskazuje na to poprawa optymizmu prognoz wybiegających poza horyzont najbliższego kwartału. Obawy przedsiębiorstw zmaterializowały się przede wszystkim w obniżeniu bardziej ogólnych ocen, w tym ocen bieżącej kondycji ekonomicznej, prognoz sytuacji na najbliższy kwartał, a także w pogorszeniu prognoz eksportu. Tymczasem stopień wykorzystania mocy produkcyjnych, prognozy produkcji, czy plany inwestycyjne, a więc konkretne już realizacje oraz zamiary ankietowanych firm wskazują na dalsze, choć wciąż stopniowe, ożywienie koniunktury.

Kolejny kwartał z rzędu zmniejszyły się problemy ze znalezieniem odbiorcy na produkty oferowane przez ankietowane przedsiębiorstwa. Mimo lekkiego spadku salda prognoz popytu oraz pogorszenia prognoz nowych zamówień, oczekiwania na II kw. można uznać za optymistyczne. Wynika to z jednej strony z poprawy ich struktury. Wyraźnie zwiększył się bowiem odsetek firm, które spodziewają się trwałego zwiększenia zapotrzebowania na ich produkty i usługi, i takich przedsiębiorstw jest obecnie najwięcej od trzech lat. Z drugiej strony, wskaźnik prognoz produkcji podniósł się, choć nieznacznie, kolejny kwartał z rzędu, co może wskazywać na utrwalenie się wcześniej zaobserwowanego wzrostu popytu.

Eksporterzy zanotowali lekkie pogorszenie sytuacji w I kw. br. Towarzyszył mu spadek marż eksportowych, przy nadal poprawiających się ocenach bieżącego popytu. Przedsiębiorstwa nastawione na eksport i zorientowane przy tym na rynki wschodnie mogą najszybciej odczuć skutki kryzysu i wydaje się, że część z nich rzeczywiście skorygowała swoje oceny, a w następstwie tego obniżyła prognozy eksportu. I tak, niepewność w odniesieniu do otoczenia i przyszłości firmy wzrosła m.in. wśród producentów żywności. Ponieważ jednak udział eksportu w przychodach tej grupy jest relatywnie niski (*gros* żywności produkowanych jest na rynek krajowy), a do Rosji i na Ukrainę trafia w sumie niewielka część tej sprzedaży, to ostatecznie także producenci żywności, podobnie jak cała klasa eksporterów, sformułowali bardziej optymistyczne prognozy sytuacji na okres wykraczający poza najbliższy kwartał. Ponadto, powolne ożywienie sytuacji w strefie euro również poprawia perspektywy firm.

Optymizm ocen eksporterów mogły obniżyć wahania kursu złotego, które nasiliły się, jako uboczny efekt konfliktu ukraińsko-rosyjskiego. Większa niepewność odnośnie do kształtowania się polskiego złotego może stanowić problem przede wszystkim dla firm eksportujących i jednocześnie importujących ze względu na dwukierunkowe transakcje, bardzo rzadko stosowany hedging naturalny, a także przez relatywnie niskie wykorzystanie instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem kursowym. W I kw. odsetek firm stosujących instrumenty pochodne pozostał na poziomie z poprzedniego roku i objął 35% eksporterów wykazujących import. Mimo wahań kursu złotego respondenci wciąż bardzo pozytywnie oceniają jego poziom, który zapewnia im wysoką opłacalność eksportu.

Respondenci zamierzają rozpocząć więcej projektów inwestycyjnych w II kw. br. niż kwartał wcze-

śniej. Wartość nakładów na środki trwałe nadal będzie daleka od wielkości z okresu boomu gospodarczego, a przy tym tempo poprawy zmniejszyło się względem poprzedniego kwartału, niemniej w obecnych warunkach większa liczba decyzji o rozpoczęciu nowych projektów świadczy o zdecydowanie optymistycznych ocenach obecnej i przyszłej koniunktury. Wzrost inwestycji w dalszym ciągu zapowiadają m.in. eksporterzy, wyraźny spadek odnotowano zaś wśród największych firm w próbie, co może być reakcją na kryzys ukraińsko-rosyjski, jako że przedsiębiorstwa te częściej niż inne grupy raportują, że stanowi on barierę rozwoju. Jednak e względu na małą liczebność grupy i dość częste silne wahania wskaźnika prognoz, spadek ten nie musi zapowiadać trwałej tendencji spadkowej.

W II kw. można się spodziewać typowego dla tego okresu wzrostu zatrudnienia. Dane po korekcie sezonowej sugerują, co prawda, stabilizację salda prognoz na poziomie z poprzedniego kwartału, ale tym samym drugi kwartał z rzędu saldo to pozostało wyraźnie dodatnie. Stabilne wskazania wskaźnika wynikają przede wszystkim z pogorszenia przewidywań w usługach i handlu (choć w handlu nadal więcej firm będzie zatrudniać niż zwalniać), przy dalszym wzroście odsetka firm planujących zwiększyć liczbę etatów w sektorze przemysłowym oraz poprawie prognoz w budownictwie (jednak nadal więcej firm będzie tam redukować zatrudnienie).

Mimo stopniowego ożywienia na rynku pracy na razie nie widać wzrostu presji pracowników na podwyżki płac – o takim zjawisku informuje tylko niespełna 5% ankietowanych przedsiębiorstw. Takie nastawienie wiąże się zarówno z kształtującą się na podwyższonym poziomie stopą bezrobocia, jak i z niską inflacją oraz utrzymującą się od 2009 r. silną presję firm na optymalizację kosztów. Te wszystkie czynniki sprawiają, że w II kw. br. mniej firm planuje podwyższyć wynagrodzenia, a przy tym średnia proponowana podwyżka będzie niższa niż w I kw. br. W efekcie, dynamika wydajności pracy powinna w dalszym ciągu rosnąć szybciej niż dynamika płac.

Podobnie jak w poprzednim kwartale przedsiębiorstwa dobrze oceniały swoją sytuację płynnościową. Ankietowani poinformowali również o zwiększeniu zdolności do spłaty zobowiązań wobec banków oraz pozostałych podmiotów. Kolejny kwartał poprawę płynności odnotowano m.in. w grupie firm budowlanych.

Zainteresowanie przedsiębiorstw kredytem pozostało relatywnie słabe. Zwłaszcza jeśli chodzi o kredyt na cele inwestycyjne, po który firmy planujące nowe projekty będą sięgać dwukrotnie rzadziej niż po środki własne. Niska skłonność do zadłużania się wynika m.in. z wciąż niewielkich co do skali przedsięwzięć, służących rozbudowie potencjału produkcyjnego oraz z rosnących zasobów środków własnych, pozostających w dyspozycji przedsiębiorstw. Natomiast trudności w dostępie do kredytu oraz jego koszt nie stanowią obecnie poważnej bariery rozwoju. Warto zauważyć, że w okresie potransformacyjnym nominalna cena pieniądza nigdy nie była niższa. Również odmowy udzielenia kredytu dotykają obecnie niewielką grupę, bo ok. 10% aplikujących kredytobiorców. Dodatkowym ułatwieniem, choć dedykowanym wyłącznie dla sektora MSP, są gwarancje *de minimis*, dzięki którym poziom zabezpieczeń wymaganych przez banki stanowi mniejszy problem dla starających się o kredyt firm. Mimo sprzyjających warunków odsetek przedsiębiorstw korzystających z kredytu stopniowo maleje.

Nie widać jest wzrostu presji inflacyjnej wśród ankietowanych przedsiębiorstw. Respondenci badań nie spodziewają się ani podwyżek cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji, ani nie oczekują wzrostu cen dóbr konsumpcyjnych. W efekcie ich skłonność do podnoszenia cen oraz ich skala zmian pozostały na zbliżonym poziomie co w poprzednim kwartale.

Sytuacja ekonomiczna

Zanotowano nieznacznie gorsze oceny sytuacji, które mogą być częściowo efektem korekty zbyt optymistycznych założeń z poprzedniego kwartału, a częściowo skutkiem wzrostu obaw o konsekwencje kryzysu ukraińsko-rosyjskiego. Podobne wyjaśnienie może stać za nieznaczną obniżką prognoz na II kw. br. Jednocześnie więcej przedsiębiorstw niż kwartał temu spodziewa się ożywienia koniunktury w ciągu najbliższego półrocza.

1. Bieżące oceny sytuacji

Na początku br. przedsiębiorstwa oceniały swoją kondycję nieco gorzej niż w poprzednim kwartale. Wskaźnik BOSE[1] spadł o 2,6 pp. kw/kw i pozostał poniżej swojej długookresowej średniej, choć pozostał powyżej poziomu sprzed roku (o 1,9 pp.). Swoją sytuację za bardzo dobrą lub dobrą uznało ponad 73% firm, wobec niespełna 75% w poprzednim kwartale.

Wykres 1 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE

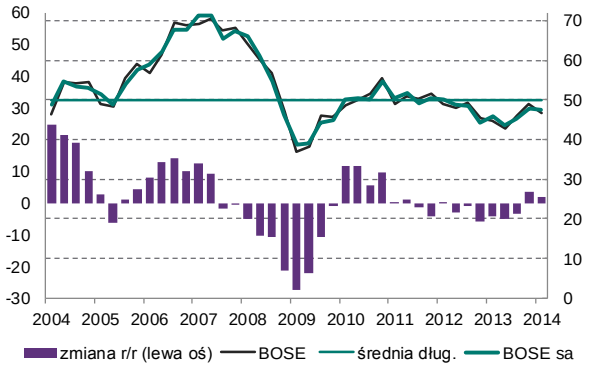

Spadek ten nie znalazł potwierdzenia w wynikach pytania o bieżące, przeszłe i oczekiwane trudności, które można interpretować, jako przybliżenie oceny fazy cyklu. Ostatni kwartał przyniósł tu bowiem poprawę, co można uznać za malejące prawdopodobieństwo pogorszenia się koniunktury w najbliższej przyszłości.

Wykres 2 Bieżące, przeszłe i oczekiwane trudności (ocena fazy cyklu)

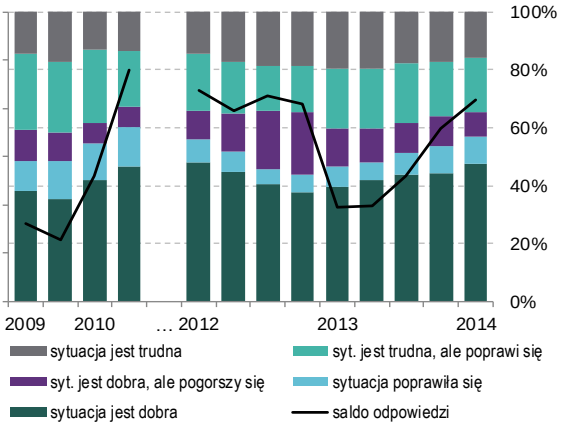

Jednym z powodów niespójności zachowania się obu opisanych wskaźników może być obawa ankietowanych firm o skutki kryzysu ukraińsko-rosyjskiego. Analiza pytania otwartego o bariery rozwoju jest potwierdzeniem dla tej tezy. Pokazuje ona z jednej strony dalszy spadek bariery popytowej oraz kilku innych istotnych barier hamujących rozwój przedsiębiorstw, z drugiej zaś, widoczne jest wyraźne obniżenie się odsetka firm, które nie dostrzegają żadnych problemów oraz pojawienie się sporej grupy ankietowanych, którzy wprost wskazują na konflikt za wschodnią granicą jako na źródło swoich obaw i przyszłych kłopotów (takich firm jest obecnie więcej niż przedsiębiorstw, dla których barierą są wysokie ceny surowców, czy generalnie wzrost kosztów działalności). Jedynie problemy wynikające z wahań kursu złotego, bądź bardziej ogólnie - ryzyko kursowe były wymieniane przez respondentów częściej niż w poprzednim kwartale.

[1] Wskaźnik BOSE stanowi różnicę sald odsetka firm w bardzo dobrej i dobrej sytuacji oraz odsetka firm w słabej, złej i bardzo złej sytuacji

Wykres 3 Najczęściej wymieniane bariery rozwoju

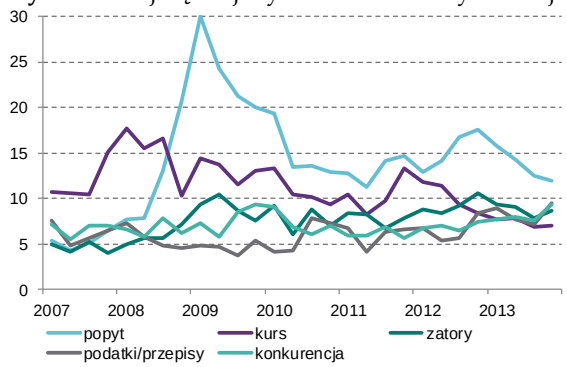

Wykres 4 Oceny niepewności sytuacji

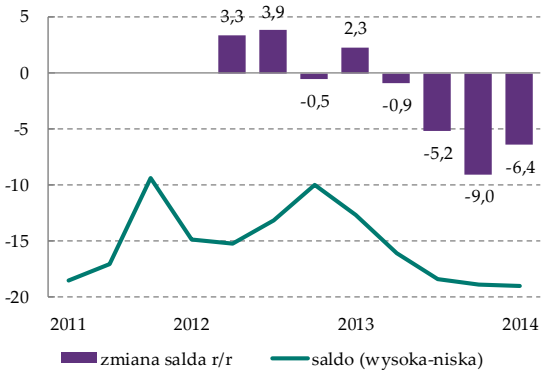

Wykres 5 Economic sentiment indicator

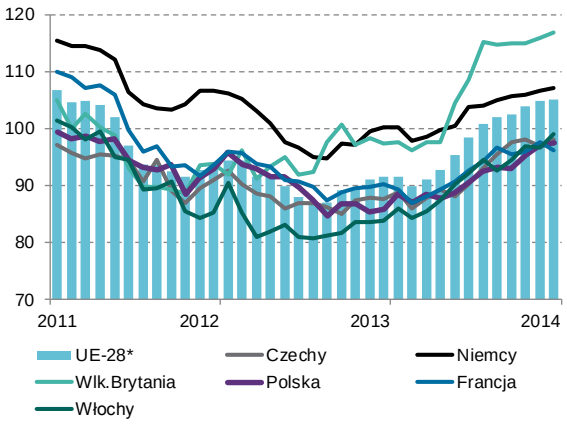

Źródło:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/search_results?searchTerm=eurindicators/business_consumer_surveys/main_tables

Za przejaw poprawy koniunktury można uznać malejącą, choć minimalnie w tym kwartale, niepewność w odniesieniu do własnej sytuacji i bezpośredniego otoczenia firmy. Trzeba podkreślić, że niepewność obniżyła się mimo wybuchu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego.

Wskaźniki konstruowane przez Eurostat pokazują dalszą stopniową poprawę koniunktury w UE. Wśród głównych odbiorców zagranicznych Polski niewielki spadek w lutym zanotowano jedynie we Francji. Utrzymały się wzrosty wskaźników w Niemczech, Czechach i Włoszech. W Wielkiej Brytanii po stabilizacji wskaźnika pod koniec 2013 r. zaczął on ponownie rosnąć na początku br.

2. Prognozy sytuacji ekonomicznej

Przedsiębiorstwa nie oczekują przyspieszenia ożywienia w II kw. br. Wskaźnik WPSE pozbawiony wahań sezonowych spadł o 4,6 pp. kw/kw do poziomu swojej długookresowej średniej, tj. o 3,5 pp. powyżej wartości sprzed roku.

Wykres 6 Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw WPSE (w perspektywie kwartału)

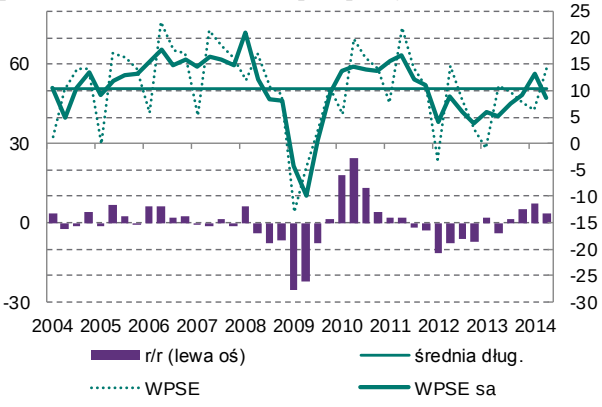

Jednocześnie, wyraźnie wzrósł wskaźnik średniookresowych prognoz sytuacji. Odnotowano zarówno dalszy wzrost odsetka firm, które nie odczuwają trudności, jaki i wzrost odsetka respondentów oczekujących poprawy sytuacji w horyzoncie najbliższego półrocza, tym samym zmniejszyła się widocznie grupa, która poprawy koniunktury spodziewa się dopiero za rok lub w jeszcze dłuższym okresie. Wyniki marcowej edycji badania sugerują, że koniunktura istotnie poprawi się pod koniec 2014 roku. Jest to pierwszy od roku wzrost optymi-

zmu tych prognoz, choć nie można też wykluczyć, że wzrost ten może mieć jednak częściowo charakter sezonowy (krótki szereg nie pozwala jednak na pełną analizę).

Wykres 7 Przewidywany termin zakończenia okresu spowolnienia w całej populacji (górny panel) oraz w przedsiębiorstwach, które obecnie doświadczają trudności (dolny panel) – prognozy średniookresowe

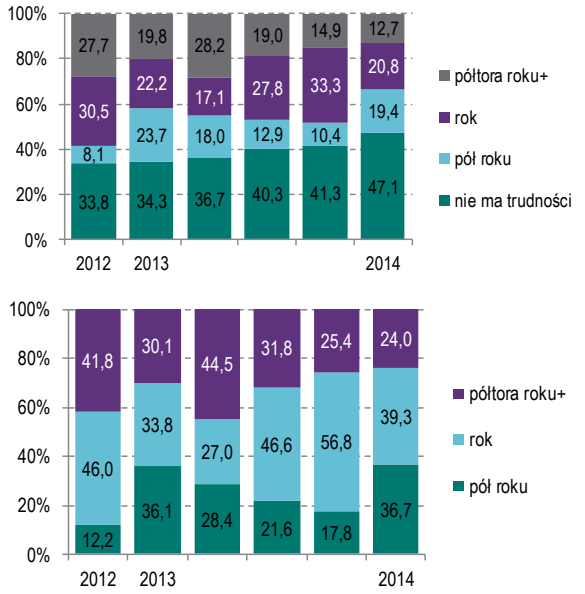

3. Analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw w podstawowych przekrojach

Po wyraźnych wzrostach wskaźnika BOSE w dwóch poprzednich kwartałach początek br. przyniósł korektę ocen w większości analizowanych branż i klas. Poprawę odczuły jedynie firmy usługowe (poza handlem), budownictwo, najmniejsze przedsiębiorstwa w próbie (mikro firmy) oraz sektor publiczny, w tym zwłaszcza jednostki samorządowe. Jednocześnie, w większości analizowanych przekrojów wyniki pytania o obecne, przeszłe i przyszłe trudności pokazały poprawę koniunktury bieżącej oraz wzrost prawdopodobieństwa jej dalszego poprawienia się w przyszłości, przy jednoczesnym skróceniu czasu wystąpienia tej poprawy.

Z największymi kłopotami nadal borykają się firmy budowlane oraz górnictwo (przede wszystkim węglowe), jak też firmy handlowe oferujące swoje towary wyłącznie na rynku krajowym, a ponadto firmy z sektora MSP, w tym najmniejsze, zatrudniające do 9 osób oraz przedsiębiorstwa należące do Skarbu Państwa. Na drugim końcu rozkładu, z wysokimi ocenami BOSE, znajdują się: energetyka, eksporterzy, w tym zarówno z sekcji Przetwórstwo przemysłowe, jak i firmy handlowe, a ponadto duże przedsiębiorstwa (mimo spadku BOSE, w tym zwłaszcza w największych firmach oraz dla producentów dóbr energetycznych. Bardzo zróżnicowana sytuacja ma miejsce w usługach, gdzie nadal w lepszej kondycji pozostają firmy oferujące usługi dla biznesu oraz nierynkowe niż przedsiębiorstwa zorientowane na usługi dla konsumentów. Zróżnicowanie sytuacji występuje także wewnątrz sekcji Przetwórstwo przemysłowe, gdzie wyraźnie odstają firmy oferujące dobra energetyczne z nieprzerwanie najwyższymi wskaźnikami BOSE. Ponadto, nadal znacznie lepszą kondycją odznaczają się eksporterzy, przy znacznie gorzej radzących sobie firmach sprzedających wyłącznie w kraju.

Przyjrzyjmy się jeszcze nieco bliżej sytuacji w sektorze budowlanym. Sytuacja branży w I kw. pogorszyła się jako efekt typowego spadku aktywności tego sektora obserwowanego zazwyczaj na początku roku. Wskaźnik BOSE po usunięciu wahań sezonowych osiągnął jednak minimalnie wyższą wartość niż kwartał wcześniej oraz wyraźnie wzrósł względem tego samego okresu ub.r. Wyniki pytania o obecne, przeszłe i przyszłe trudności również wskazują na poprawę sytuacji w sektorze, jak też na rosnące prawdopodobieństwo ożywienia koniunktury w przyszłości, być może już w III kw. br. Symptomy ożywienia w budownictwie pojawiły się już w I kw. br. w postaci m.in. wzrostu stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, poprawy wskaźnika marż na sprzedaży (choć jest on nadal ujemny), jak też poprawy płynności oraz zdolności do spłaty zobowiązań. Przejawem ożywienia w firmach budowlanych jest również wyraźna po-

prawa prognoz zatrudnienia. Takim decyzjom sprzyja malejąca niepewność w odniesieniu do otoczenia i zagrożeń dla dalszej działalności tych firm.

Warto również poświęcić nieco miejsca na analizę sytuacji branż[2] najbardziej narażonych na skutki kryzysu ukraińsko-rosyjskiego, tzn. tych które eksportują najwięcej do tych krajów. Analiza pytania otwartego o bariery rozwoju sugeruje, że największe obawy wśród wszystkich branż mają: producenci wyrobów tekstylnych (23% spośród tej branży wskazało kryzys ukraińsko-rosyjski jako swoją barierę rozwoju), producenci leków i substancji farmaceutycznych (22% wskazań), producenci urządzeń elektrycznych (15%), producenci żywności (13%) oraz producenci wyrobów elektronicznych i optycznych (13%). Spośród firm usługowych najczęściej informują o spodziewanych lub obserwowanych już kłopotach związanych z kryzysem za naszą wschodnią granicą przedsiębiorstwa zajmujące się logistyką i przeładunkiem (11%).

Przeanalizowano również oceny niepewności otoczenia w tych branżach. Okazało się, że wzrost niepewności miał miejsce jedynie w grupie firm produkujących żywność, co wydaje się w pełni uzasadnione ze względu na embargo na mięso wieprzowe i jego przetwory oraz obawy o wprowadzenie kolejnych zakazów importu żywności z Polski. Mimo tych problemów grupa producentów żywności z optymizmem spogląda w przyszłość, licząc, być może, na szybkie zażegnanie konfliktu.

Wykres 8 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w przemyśle, budownictwie i pozostałych usługach

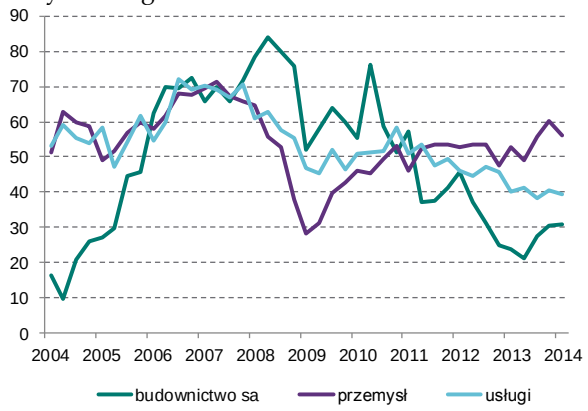

Wykres 9 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w podziale wg rynku eksportowego i krajowego

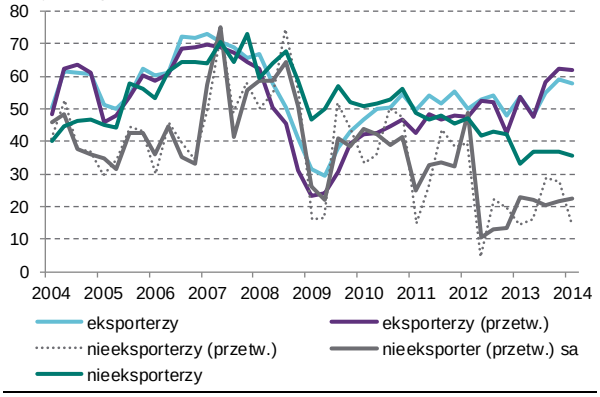

Wykres 10 Wskaźnik BOSE, ocena fazy cyklu, średniookresowe prognozy sytuacji oraz udział eksportu w branży spożywczej

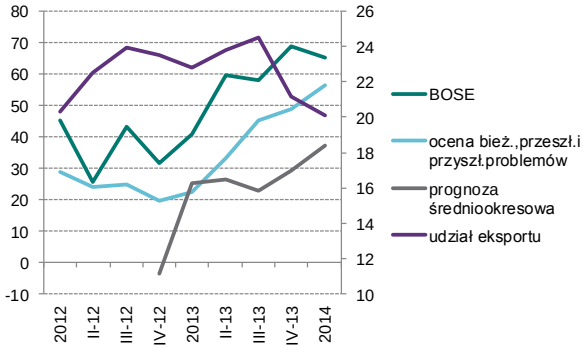

[2] Branże przemysłowe oferujące oleje, tłuszcze i woski zwierzęce i roślinne lokowały w 2013 r. na obu tych rynkach najwięcej, bo 14,3% swojego eksportu, producenci chemikaliów 13%, producenci żywności 9,6%, producenci maszyn i urządzeń oraz środków transportu 7,7%. Nie były to zatem bardzo duże zaangażowania.

Popyt, zamówienia i produkcja

W I kw. br. bariera popytu utrzymała się na podobnym poziomie jak przed kwartałem, nieznacznie spadły natomiast wskaźniki prognoz popytu i zamówień na II kw. br. Rosnąca wartość wskaźników prognoz produkcji oraz trwałego komponentu popytu sugerują jednak, że ożywienie gospodarcze obserwowane od kilku kwartałów ma trwały charakter.

1. Bariera popytu

W I kw. 2014 r. wskaźnik bariery popytu utrzymał się na podobnym poziomie jak przed kwartałem (11,4%) i znajduje się obecnie poniżej średniej długookresowej (ok. 14%). Bariera popytu od prawie trzech lat pozostaje jednak najpoważniejszą barierą rozwoju przedsiębiorstw. Jakościowa analiza odpowiedzi otwartych wskazuje, że istotną barierą jest niepewność związana z przyszłą koniunkturą gospodarczą w strefie euro oraz ekonomicznymi konsekwencjami konfliktu ukraińsko-rosyjskiego.

Wykres 11 Wskaźnik bariery popytu

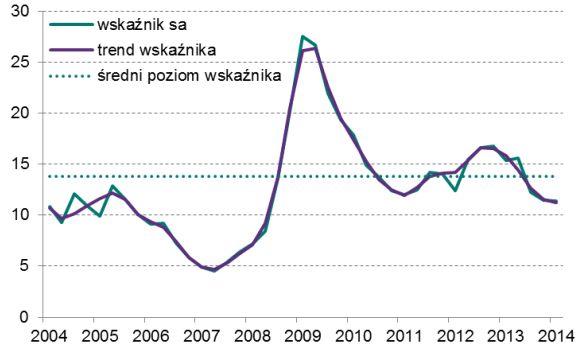

2. Prognozy popytu, zamówień i produkcji

Po trzech kwartałach dynamicznego wzrostu wskaźniki prognoz popytu oraz zamówień nieznacznie obniżyły się (o ok. 1,5 pp. kw/kw) i znajdują się obecnie na poziomach zbliżonych do długookresowych średnich. Nieznaczny wzrost wskaźnika prognoz trwałego komponentu popytu (o 0,7 pp. kw/kw) pozwala interpretować zaobserwowane zmiany jako stopniowe przejście do bardziej dojrzałej fazy ożywienia gospodarczego, w której dynamika poprawy koniunktury jest co prawda niższa, ale bardziej stabilna.

Wykres 12 Wskaźniki prognoz: popytu ogółem, trwałego komponentu popytu oraz zamówień

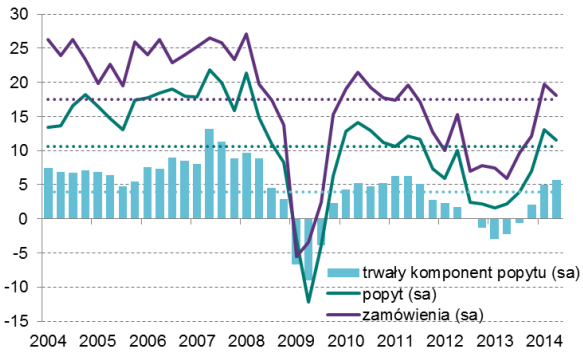

W przeciwieństwie do wskaźników prognoz popytu oraz zamówień, wskaźnik prognoz produkcji na I kw. 2014 r. wzrósł czwarty kwartał z rzędu (o 1,1 pp. kw/kw) i znajduje się wyraźnie powyżej długookresowej średniej (ok. 13,6%). Łącznie z wynikami uzyskanymi dla popytu i zamówień, pozwala to w najbliższym okresie oczekiwać relatywnie wysokiej dynamiki produkcji w sektorze przedsiębiorstw.

Wykres 13 Wskaźnik prognoz produkcji

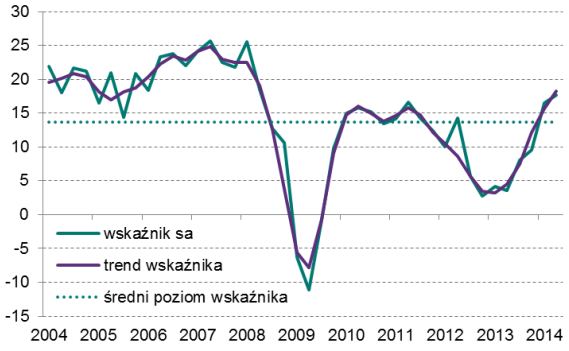

3. Prognozy popytu, zamówień i produkcji – analiza w podstawowych przekrojach

Wskaźniki prognoz popytu, zamówień i produkcji w budownictwie na II kw. 2014 r. nieznacznie obniżyły się w relacji do wartości odnotowanych w ubiegłym kwartale. Biorąc jednak pod uwagę bardzo wysoką wariancję tych wskaźników w ostatnim okresie, odnotowanych spadków nie należy jednoznacznie oceniać jako osłabienia tempa poprawy koniunktury w budownictwie. Przeciwnie, na szczególną uwagę zasługuje bowiem silny wzrost wskaźnika prognoz trwałego komponentu popytu (czwarty kwartał z rzędu), który pozwala oczekiwać niekoniecznie szybszej, ale bardziej trwałej poprawy koniunktury budowlanej.

Wykres 14 Wskaźniki prognoz popytu ogółem, trwałego komponentu popytu zamówień i produkcji (sa) w budownictwie

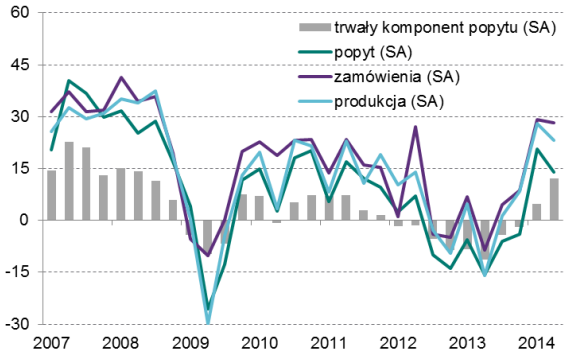

W przekroju wg sekcji PKD na tle próby pozytywnie wyróżniają się prognozy formułowane przez przedsiębiorstwa handlowe i transportowe. Tym niemniej nieznacznie obniżenie wskaźników prognoz popytu odnotowano we wszystkich analizowanych klasach wg sekcji PKD.

Wykres 15 Wskaźniki prognoz popytu (sa) w energetyce, transporcie, handlu i naprawach oraz pozostałych usługach

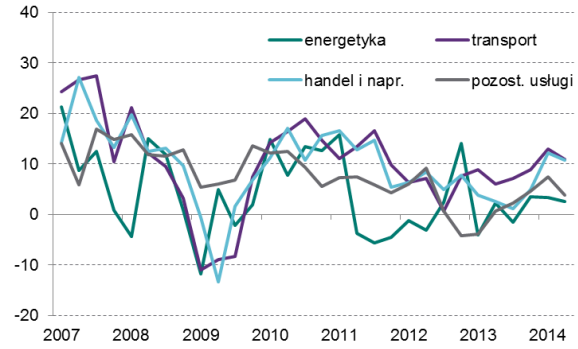

Wykres 16 Wskaźniki prognoz popytu (sa) wg przeznaczenia produkcji

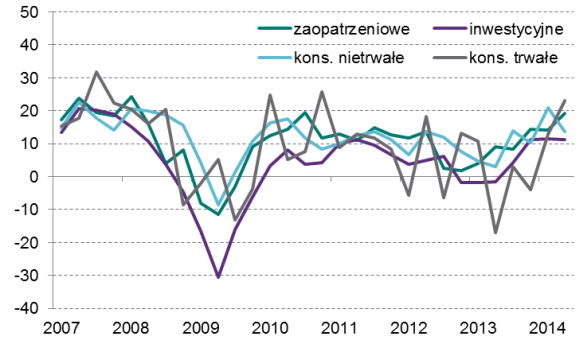

Analiza w przekroju wg przeznaczenia produkcji wskazuje na poprawę prognoz popytu na trwałe dobra konsumpcyjne oraz dobra zaopatrzeniowe. Stabilne zachowanie wskaźnika prognoz popytu wśród producentów dóbr inwestycyjnych koresponduje z powolnym wzrostem wskaźnika nowych inwestycji.

Zachowanie wskaźników prognoz popytu w przekroju wg klas intensywności zaangażowania przedsiębiorstw w sprzedaż zagraniczną wskazuje na wyraźnie lepszą i bardziej stabilną sytuację eksporterów niż przedsiębiorstw skupionych wyłącznie na rynku krajowym. Czynnikiem sprzyjającym eksporterom jest wciąż wysoka opłacalność sprzedaży zagranicznej.

Wykres 17 Wskaźniki prognoz popytu (sa) wg klas eksportu

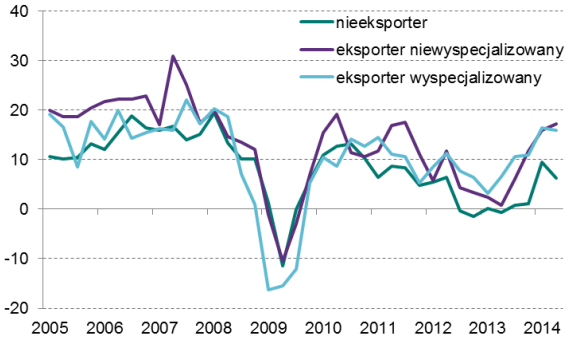

Kurs walutowy, eksport i import

Konkurencyjność cenowa sprzedaży zagranicznej rozliczanej w euro i dolarze utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie, o czym świadczą niski udział nieopłacalnego eksportu w przychodach oraz odsetek eksporterów informujących o nieopłacalnym eksporcie.

Prognozy formułowane przez eksporterów, mimo niewielkich spadków wskaźników prognostycznych, pozwalają w najbliższym czasie oczekiwać relatywnie wysokiej dynamiki eksportu, przy czym jej źródłem powinna być bardziej rosnąca wartość umów eksportowych niż ich liczba.

1. Opłacalność eksportu

W I kw. 2014 r. nieznacznemu osłabieniu złotego względem euro towarzyszył równoważny wzrost średniego deklarowanego kursu opłacalności EUR/PLN. W rezultacie opłacalność polskiej sprzedaży zagranicznej rozliczanej w euro utrzymała się na podobnym poziomie jak przed kwartałem. W przypadku dolara opłacalność sprzedaży zagranicznej również utrzymała się na poziomie sprzed kwartału, ponieważ kurs rynkowy, jak i średni deklarowany kurs opłacalności złotego względem dolara nie uległy znaczącym zmianom.

Stosunkowo długo utrzymująca się dodatnia różnica między kursem rynkowym złotego a deklarowanym kursem opłacalności eksportu sprawia, że zarówno średni udział nieopłacalnego eksportu w przychodach z eksportu, jak i odsetek eksporterów informujących o nieopłacalnym eksporcie utrzymują się niskim i stabilnym poziomie. Obydwa wskaźniki znajdują się na poziomach zbliżonych do historycznych minimów potwierdzając wysoką opłacalność eksportu.

Wykres 18 Kurs euro, przy którym eksport staje się nieopłacalny oraz rzeczywisty kurs euro

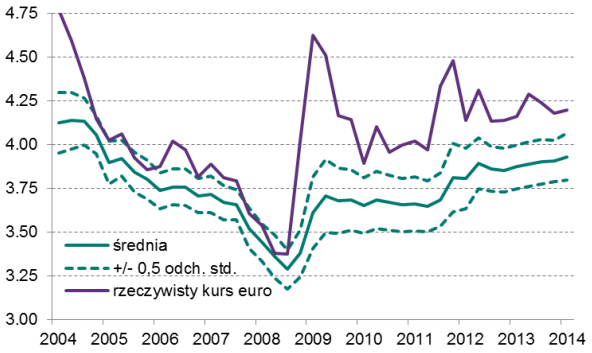

Wykres 19 Kurs dolara, przy którym eksport staje się nieopłacalny oraz rzeczywisty kurs dolara

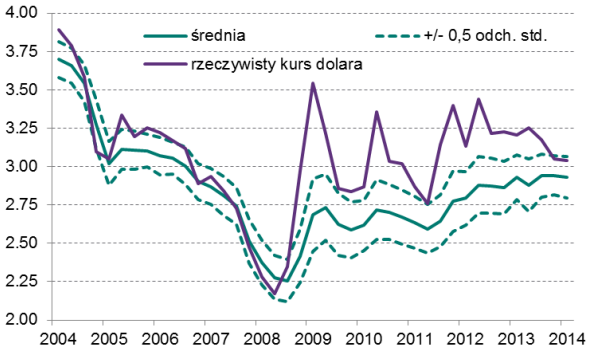

Wykres 20 Opłacalność eksportu

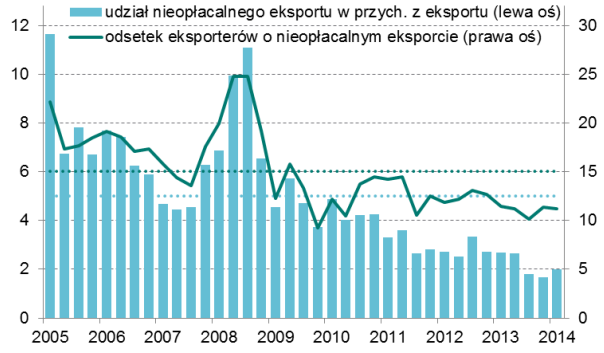

2. Bariera kursu walutowego

Odsetek firm deklarujących kurs walutowy jako barierę rozwoju utrzymał się na poziomie zbliżonym do historycznego minimum wynoszącego ok. 7%. Czynnikiem sprzyjającym niskiej barierze kursowej mogły być zarówno korzystne poziomy kursów walutowych, jak i stabilizacja sytuacji na rynku walutowym – z perspektywy lat 2008-2011 zakres wahań kursu złotego względem euro oraz dolara jest w ostatnim okresie relatywnie niewielki.

Wykres 21 Wskaźnik bariery kursu walutowego oraz rzeczywiste kursy euro i dolara

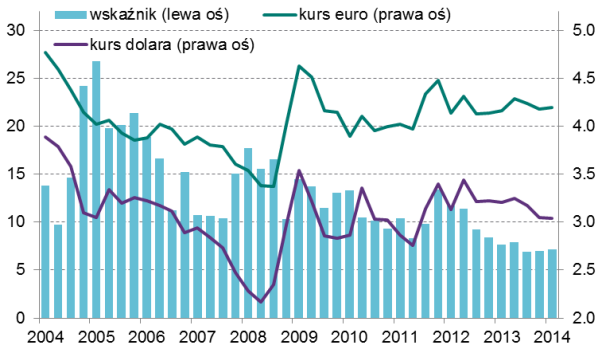

3. Oceny i prognozy eksportu

W I kw. 2014 r. wskaźnik umów eksportowych spadł nieznacznie (o 0,2 pp. kw/kw) i przyjął wartość zbliżoną do długookresowej średniej. Spadki w nieco większej skali odnotowały wskaźniki nowych umów eksportowych (-1 pp. kw/kw) oraz prognoz eksportu (-0.9 pp. kw/kw). Pierwszy ze wskaźników znajduje się wyraźnie poniżej, podczas, gdy drugi z nich powyżej - długookresowej średniej. Uzyskane wyniki pozwalają oczekiwać relatywnie wysokiej dynamiki eksportu, przy czym wzrost wartości eksportu będzie odbywał się przede wszystkim na skutek zwiększania wartości umów eksportowych, a nie ich liczby. Czynnikiem sprzyjającym wzrostowi eksportu pozostaje jego wysoka opłacalność.

Wykres 22 Wskaźnik umów eksportowych i nowych umów eksportowych oraz wskaźnik prognoz eksportu

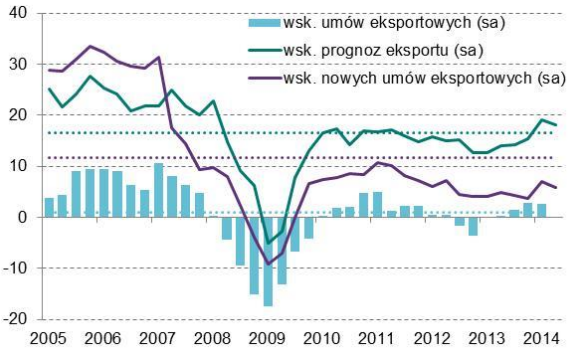

W ostatnim kwartale zarówno udział eksportu w przychodach eksporterów, jak i udział importu zaopatrzeniowego w kosztach importerów wzrosły o 0,4 pp. w relacji kwartalnej. Obydwie wielkości wciąż utrzymują się wyraźnie powyżej długookresowych średnich, co koresponduje z rosnącą na przestrzeni ostatnich lat otwartością polskiej gospodarki.

Wykres 23 Średni udział eksportu w przychodach (wśród eksporterów) oraz średni udział importu zaopatrzeniowego w kosztach (wśród importerów)

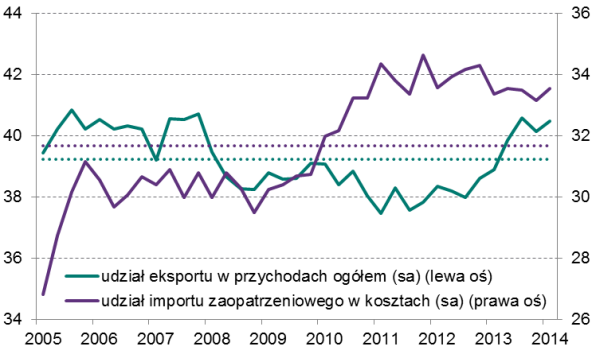

4. Ryzyko kursowe

W I kw. 2014 r. odsetek przedsiębiorstw zabezpieczających się przed ryzykiem kursowym wzrósł nieznacznie w relacji rocznej (z 30,2% do 30,7%). Z instrumentów zabezpieczających wciąż najczęściej (36,3%) korzystają firmy będące równocześnie eks-

porterami i importerami, a więc te przedsiębiorstwa, które już posiadają częściową ochronę przed wahaniami kursowymi w postaci hedgingu naturalnego. Odsetek korzystających z zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym jest wyższy wśród importerów-nieeksporterów (27,7%) niż eksporterów-nieimporterów (20,0%).

Wykres 24 Odsetek przedsiębiorstw zabezpieczających się przed ryzykiem kursowym

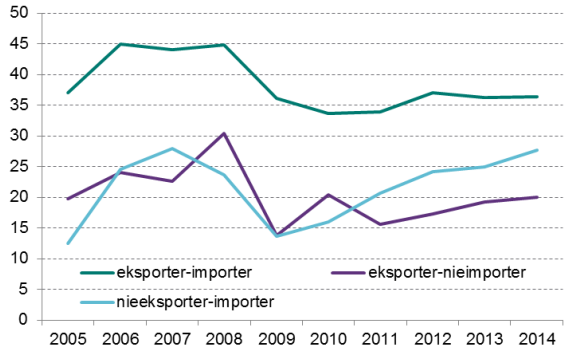

Zatrudnienie

Prognozy zatrudnienia uległy wyraźnej poprawie w relacji rocznej, natomiast w relacji kwartalnej pozostawały na poziomie zbliżonym do I kw. br. Zgodnie z tymi oczekiwaniami w II kw. br. zatrudnienie powinno nadal rosnąć.

1. Prognozy zatrudnienia

W II kw. 2014 r. prognozy zatrudnienia pozostawały na poziomie zbliżonym do poprzedniego kwartału (bardzo nieznaczne osłabienie; dane po uwzględnieniu korekty sezonowej), ale drugi kwartał z rzędu więcej firm planuje wzrost zatrudnienia niż jego spadek (12,7% wzrost, 10,0% spadek), po ponad 5 latach przewagi redukcji zatrudnienia. W relacji rocznej wskaźnik prognoz zatrudnienia wzrósł bardzo wyraźnie.

Wykres 25 Wskaźnik prognoz zatrudnienia (saldo odpowiedzi „wzrost" i „spadek"; dane odsezonowane) a saldo zatrudnienia wg F01 (roczne zmiany o co najmniej 1%)

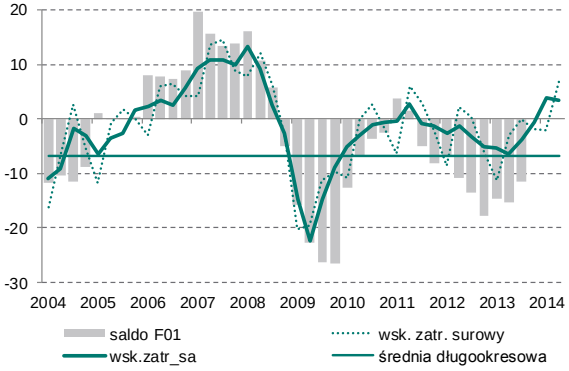

Poziom wskaźnika zatrudnienia jest efektem częstszych prognoz zarówno redukcji, jak i wzrostu zatrudnienia (dane odsezonowane). Surowe dane wskazują na wyraźną przewagę w II kw. br. prognoz wzrostu zatrudnienia nad prognozami spadku.

Wykres 26 Prognozy zatrudnienia (dane odsezonowane)

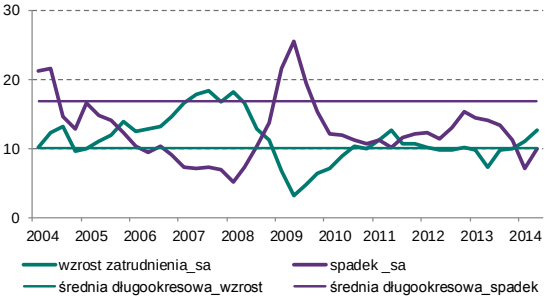

Perspektywy zatrudnienia wg Manpower (Barometr Manpower Perspektyw Zatrudnienia) w II kw. 2014 r. również pozostały na poziomie z poprzedniego kwartału. Nadal Polskę sytuuje się za najszybciej rozwijającymi się krajami Azji czy Brazylią, Turcją oraz USA, ale też Bułgarią czy Rumunią. Jednocześnie jest jednak wciąż na dość silnej pozycji wśród państw europejskich.

Wykres 27 Prognozy zatrudnienia wg Manpower w II kw. 2014 r. (saldo, dane odsezonowane).

2. Prognozy zatrudnienia – analiza w podstawowych przekrojach

W podziale wg form własności poprawę prognoz zatrudnienia w ujęciu kwartalnym odnotowały przedsiębiorstwa publiczne (dane odsezonowane), W tej grupie nadal jednak przewidywane są wyraźne spadki zatrudnienia. W firmach prywatnych prognozy nieco się osłabiły, ale pozostają pozytywne. W przedsiębiorstwach z przewagą kapitału zagranicznego prognozy pozostają najbardziej optymistyczne i planowany jest zdecydowany wzrost zatrudnienia. Wskaźnik zatrudnienia pogorszył się w firmach prywatnych krajowych, ale grupa ta również planuje zwiększenie liczby pracowników.

Wykres 28 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg sektorów własności (dane odsezonowane)

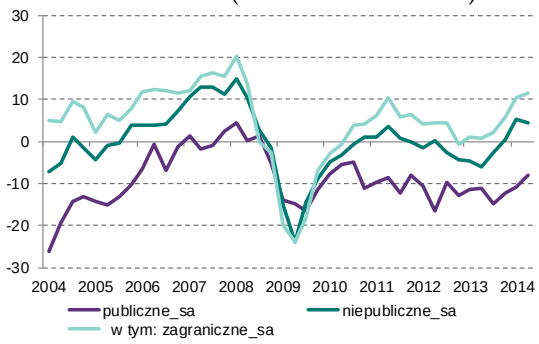

Wykres 29 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w budownictwie, przemyśle oraz usługach (dane odsezonowane)

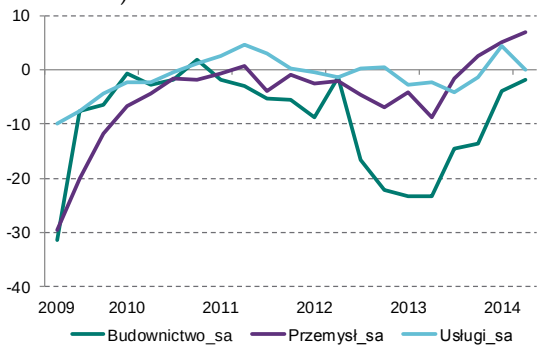

W budownictwie zanotowano poprawę prognoz zatrudnienia, ale nadal przewidywany jest niewielki spadek zatrudnienia (dane po korekcie sezonowej). Poprawa prognoz zatrudnienia nastąpiła również w przemyśle (głównie w przetwórstwie przemysłowym) i prognozy wzrostu zatrudnienia są tam częstsze niż prognozy redukcji. Natomiast w usługach prognozy zatrudnienia pogorszyły się.

W podziale według przeznaczenia produkcji najgłębszy spadek zatrudnienia spodziewany jest nadal w firmach specjalizujących się w produkcji dóbr energetycznych, choć widać tu niewielką poprawę prognoz. Najlepsze prognozy i wzrost zatrudnienia przewidują producenci dóbr inwestycyjnych oraz dóbr konsumpcyjnych, zwłaszcza trwałych.

Wśród sekcji usługowych optymizm prognoz spadł zarówno w handlu, w transporcie, jak i w pozostałych usługach (dane po korekcie sezonowej). Jedynie w handlu spodziewany jest nadal wzrost zatrudnienia. W transporcie oraz w pozostałych branżach usługowych zatrudnienie zmniejszy się. Lepsze prognozy zatrudnienia formułuje sektor usług dla biznesu niż dla konsumentów (w tej drugiej grupie nastąpi redukcja zatrudnienia). Spadek liczby zatrudnionych nastąpi również w sektorze usług nierynkowych.

Wykres 30 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w sekcjach usługowych (dane odsezonowane)

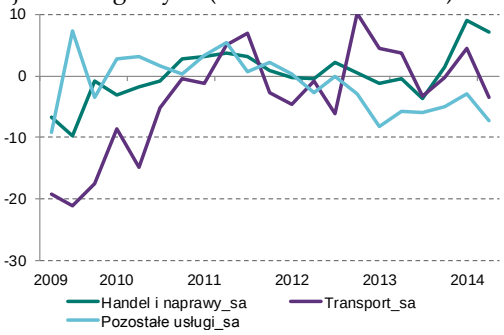

Niewielka poprawa prognoz zatrudnienia nastąpiła w przedsiębiorstwach z sektora MSP. W firmach dużych zatrudnienie będzie rosnąć nieco wolniej. Największy spadek optymizmu prognoz nastąpił w przedsiębiorstwach największych (2000 i więcej osób) i zatrudnienie w nich nieco się obniży.

Wykres 31 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg klas wielkości zatrudnienia (dane odsezonowane)

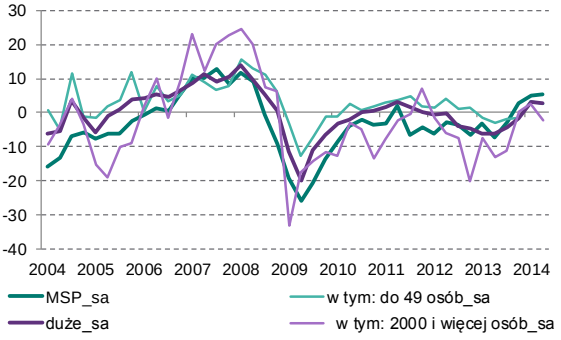

3. Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie

Wykres 32 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a ocena popytu (dane odsezonowane)

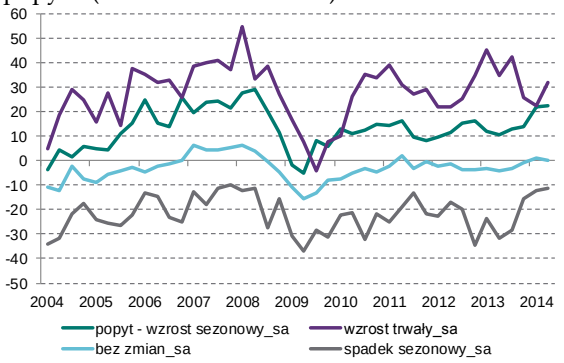

Wzrost zatrudnienia jest planowany tradycyjnie w grupie firm oczekujących wzrostu popytu (zarówno trwałego, jak i też sezonowego), zwiększenia zamówień oraz produkcji. W firmach, które nie przewidują zmian produkcji lub popytu wskaźnik jest bliski zera, co informuje o stabilizacji zatrudnienia. Podobnie jak w okresach wcześniejszych głębokie redukcje zatrudnienia, pomimo poprawy prognoz, planują firmy spodziewające się spadku produkcji lub ograniczenia popytu (liczebność takich firm w próbie jest niewielka).

W podziale wg oceny sytuacji ekonomicznej wskaźniki prognoz tradycyjnie sugerują wzrost zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw bardzo dobrze oceniających swoją kondycję bądź oczekujących jej poprawy. W firmach, które nie oczekują zmian kondycji prognozy poprawiły się i zatrudnienie lekko wzrośnie. Słabe oraz złe oceny i prognozy sytuacji przekładają się najczęściej na plany redukcji zatrudnienia.

Wykres 33 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a ocena niepewności przyszłej sytuacji ekonomicznej

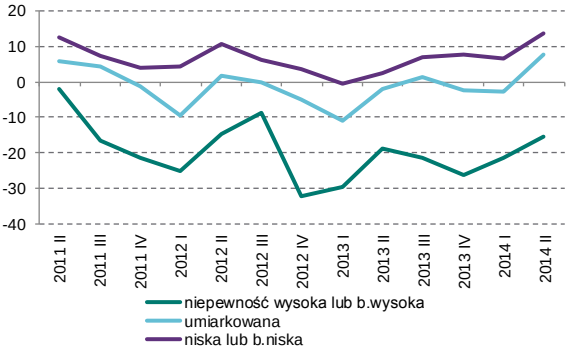

Optymizm prognoz zatrudnienia rośnie wraz ze spadkiem niepewności odnośnie przyszłej sytuacji ekonomicznej. W II kw. 2014 r. zwiększą zatrudnienie nie tylko przedsiębiorstwa, które niepewność określają jako bardzo niską bądź niską, ale też umiarkowaną. W przedsiębiorstwach deklarujących wysoką niepewność co do swojej sytuacji ekonomicznej prognozy redukcji zatrudnienia w dalszym ciągu są częste.

Wykres 34 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a stopień wykorzystania mocy produkcyjnych (dane odsezonowane)

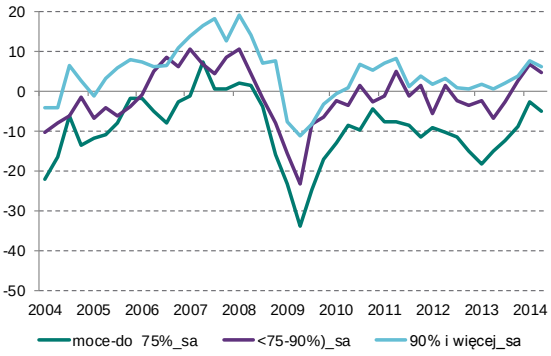

W przedsiębiorstwach o wysokim i umiarkowanym stopniu wykorzystania mocy produkcyjnych nastąpił spadek wskaźnika prognoz zatrudnienia, ale zatrudnienie w tych grupach wzrośnie. Spadnie ono w firmach, w których wykorzystanie mocy

produkcyjnych pozostało niskie, przy czym skala spadku zatrudnienia w tej grupie zwiększyła się w ciągu kwartału.

Wykres 35 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a eksport/brak eksportu oraz w klasie eksporterów o rosnącym eksporcie (dane odsezonowane)

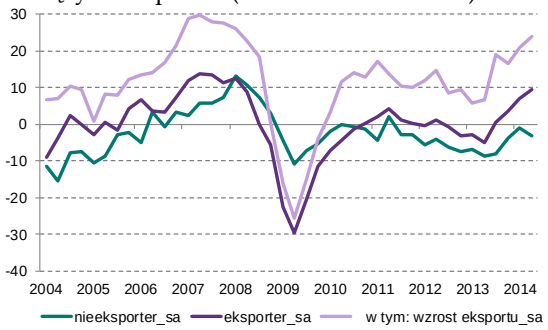

Od blisko 4 lat wskaźnik prognoz zatrudnienia dla eksporterów kształtuje się powyżej wartości dla firm nieeksportujących. W II kw. 2014 r. przewaga eksporterów zwiększyła się – prognozy zatrudnienia pogorszyły się w grupie firm działających wyłącznie na rynku krajowym (które spodziewają się częściej redukcji zatrudnienia), poprawiły się natomiast w grupie eksporterów. W przedsiębiorstwach działających na rynkach zagranicznych wzrost zatrudnienia przewidywany jest nie tylko u wyspecjalizowanych eksporterów, ale też w jednostkach działających głównie na rynku krajowym. Firmy, które spodziewają się w II kw. br. wzrostu sprzedaży zagranicznej nadal planują zdecydowany wzrost zatrudnienia.

W przedsiębiorstwach będących w trakcie realizacji inwestycji nastąpi wzrost zatrudnienia, ale prognozy nieco pogorszyły się. W firmach, które planują rozszerzenie skali inwestycji będących w fazie realizacji optymizm prognoz spadł, nadal możliwy jest jednak w tych przedsiębiorstwach wyraźny wzrost zatrudnienia. W firmach nieinwestujących oraz nie planujących inwestycji zatrudnienie będzie stabilne.

Wykres 36 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a plany inwestycji (dane odsezonowane)

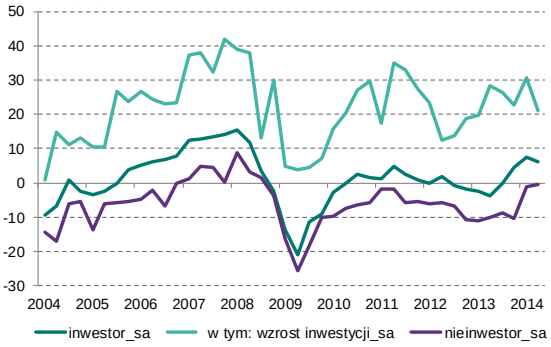

Wykres 37 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a relacja wydajności pracy do wzrostu wynagrodzeń (dane odsezonowane; uwzględniono jedynie rosnące płace)

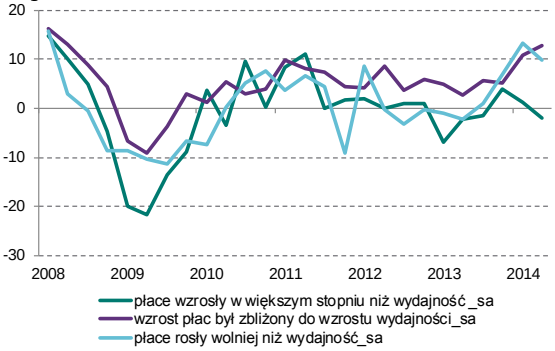

Czynnikiem towarzyszącym wzrostowi zatrudnienia jest równowaga pomiędzy wzrostem wydajności a wzrostem wynagrodzeń. Wskaźnik zatrudnienia bowiem jest zazwyczaj najwyższy (i właściwie stale dodatni, poza początkiem 2009 r.) w sytuacji gdy dynamika płac i wydajności pracy są zbliżone. W II kw. br. zatrudnienie będzie wyraźnie rosnąć w tej grupie firm oraz w przedsiębiorstwach, w których wydajność rośnie szybciej niż wynagrodzenia (choć w tej klasie firm skala wzrostu zmalała). W największej klasie firm, tzn. w których ani wydajność, ani płace nie wzrosły (ponad połowa badanej populacji), zatrudnienie w II kw. br. lekko wzrośnie, choć optymizm prognoz spadł.

Wynagrodzenia

Wzrost płac będzie miał w II kw. br. nieco mniejszy zasięg niż w I kw. br. Średnia wysokość planowanych podwyżek wynagrodzeń nieznacznie spadnie względem poprzedniego kwartału.

Relacja pomiędzy wzrostem płac i wzrostem wydajności pracy w I kw. br. nieznacznie się pogorszyła, ale nadal zdecydowanie więcej przedsiębiorstw deklaruje szybciej rosnącą wydajność niż wynagrodzenia.

Presja płacowa utrzymuje się na niskim poziomie – jedynie 4,6% przedsiębiorstw rejestruje obecnie wzrost nacisków płacowych.

1. Prognozy wzrostu płac

W II kw. 2014 r. podwyżki płac (także po uwzględnieniu korekty sezonowej) będą miały nieco mniejszy zasięg niż w poprzednim kwartale. Podwyżki wynagrodzeń planuje 16,6% przedsiębiorstw (wskaźnik odsezonowany wynosi 15,0%, tzn. o 0,7 pp. mniej kw/kw i 5,2 pp. więcej r/r). Odsetek przedsiębiorstw zamierzających zwiększyć wynagrodzenia kształtuje się poniżej średniej dla lat 2005 - 2014. Wzrost płac obejmie mniejszą część ogółu zatrudnionych niż w poprzednim kwartale. Zasięg redukcji płac nieco spadł i pozostaje bardzo niewielki (1,1% zatrudnionych, 1,8% firm).

Wysokość średniej podwyżki nieco spadła i kształtuje się na bardzo niskim poziomie (nieco niższym niż rok wcześniej). W przedsiębiorstwach, które planują zwiększyć płace średnia wysokość planowanych podwyżek w II kw. 2014 r. wyniesie 4,2%.

Większość podwyżek płac będzie nadal bardzo umiarkowana co do skali - dominują wzrosty płac do 5% (13,9% zatrudnionych). Wyższe niż 5% podwyżki planowane są dla 4,7% pracowników w badanej próbie, w tym podwyżki co najmniej 10% - dla 0,7% badanej populacji.

Wykres 38 Odsetek przedsiębiorstw planujących podwyżki wynagrodzeń oraz odsetek pracowników objętych podwyżkami

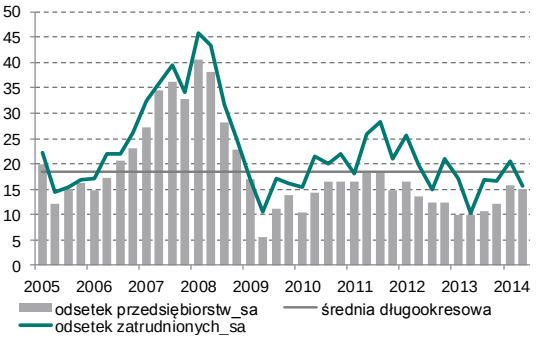

Wykres 39 Średnia i mediana planowanych podwyżek wynagrodzeń (w grupie przedsiębiorstw, które planują podnieść wynagrodzenia)

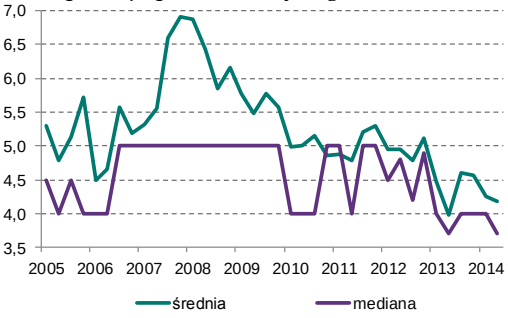

Wykres 40 Rozkład planowanych zmian wynagrodzeń (pytanie o obniżki płac pojawiło się po raz pierwszy w II kw. 2009 r.)

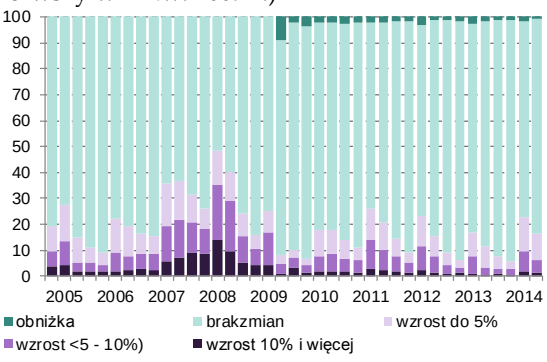

2. Wybrane czynniki zmian płac

Deklaracje przedsiębiorstw o planowanym wzroście płac są tradycyjnie częstsze w firmach będących w bardzo dobrej sytuacji i w II kw. 2014 r. prognozy w tej grupie poprawiły się. Prognozy wzrostu płac w firmach o słabej kondycji ekonomicznej pogorszyły się (dane odsezonowane).

Wykres 41 Planowane podwyżki wynagrodzeń a kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa (odsetek podwyższających w klasie)

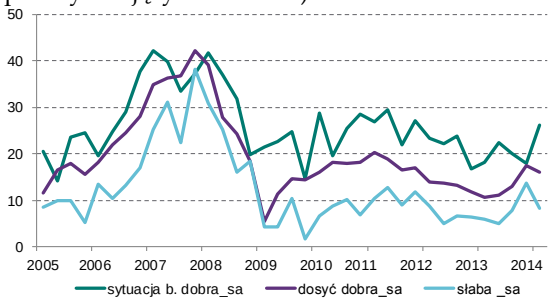

W podziale wg form własności wzrost wynagrodzeń będzie w II kw. br. częstszy w przedsiębiorstwach publicznych niż w prywatnych. Najczęściej jednak podwyżki planowane są w firmach z przewagą kapitału zagranicznego, najrzadziej zaś w podmiotach prywatnych krajowych.

Odsetek przedsiębiorstw planujących podwyżki wynagrodzeń (dane odsezonowane) spadł w relacji kwartalnej we wszystkich sektorach – w przemyśle, w usługach oraz w budownictwie. W branżach usługowych odsetek ten spadł przede wszystkim w handlu, a zwiększył się w transporcie. W relacji rocznej odsetek firm planujących wzrost płac zwiększa się w przemyśle od roku, w pozostałych branżach – od pół roku.

Wśród klas zatrudnienia wynagrodzenia tradycyjnie częściej zamierzają podnosić przedsiębiorstwa duże niż z sektora MSP. Generalnie – im mniejsze firmy, tym mniejszy odsetek deklarujących podwyżki płac, jednak w II kw. br. to firmy największe (2000 i więcej pracowników) rzadziej niż pozostałe grupy planują wzrost wynagrodzeń.

Wykres 42 Planowane podwyżki wynagrodzeń a sektor PKD (odsetek podwyższających w sektorze)

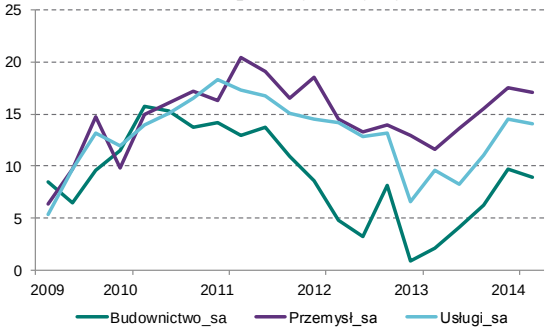

Wykres 43 Prognozy zmian zatrudnienia a zmiany płac (% przedsiębiorstw)

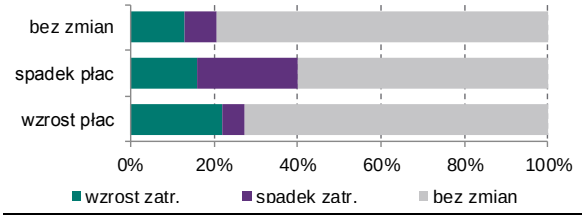

Podmioty, które zamierzają zwiększać płace nie robią tego kosztem poziomu zatrudnienia - częściej niż pozostałe przedsiębiorstwa informują o jednoczesnym zwiększaniu liczby pracowników. Natomiast firmy, które obniżają płace najczęściej też redukują zatrudnienie.

Przy nadal niskim popycie na pracę oraz utrzymującym się bezrobociu potrzeba zatrudnienia nowych pracowników najczęściej nie wiąże się, podobnie jak w poprzednich kwartałach, z koniecznością oferowania wyższych wynagrodzeń. Znakomita większość przedsiębiorców (nieomal 80%) zatrudniając nowych pracowników w I kw. 2014 r., bądź planując ich zatrudnienie w II kw. br., proponuje im wynagrodzenia zbliżone do wynagrodzeń osób już pracujących o podobnych kwalifikacjach. Jednak w II kw. br. wzrósł nieco odsetek przedsiębiorstw, które w takiej sytuacji proponują wyższe płace (do ok. 4,5% firm zatrudniających nowych pracowników). Nadal jednak znacznie częściej firmy zamierzają nowym pracownikom oferować niższe wynagrodzenia.

Wykres 44 Wynagrodzenia nowych pracowników w relacji do wynagrodzeń osób już zatrudnionych

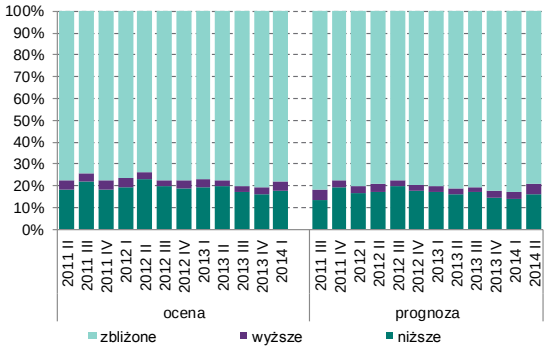

3. Optymalizacja kosztów

W I kw. 2014 r. przedsiębiorstwa rzadziej niż w poprzednim kwartale dokonywały optymalizacji kosztów swojej działalności. Nadal jednak jest to nieomal połowa przedsiębiorstw (49,7%). Koszty pracy są redukowane rzadziej niż inne koszty – w 21,9% badanych przedsiębiorstw (zazwyczaj przy jednoczesnych cięciach innych kosztów).

Wykres 45 Optymalizacja kosztów

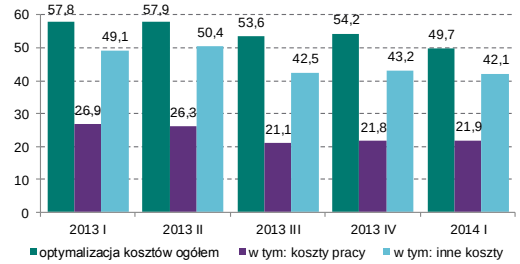

Im słabsza kondycja przedsiębiorstw, tym częstsze są redukcje kosztów (46,0% firm w dobrej kondycji, 58,6% - w słabej i 66,7% - w złej). Nieco częściej niż w innych branżach optymalizacja kosztów pracy przeprowadzana była w przemyśle (50,6%). Najrzadziej tną koszty pracy firmy transportowe.

4. Podwyżki płac a wzrost wydajności pracy

Ponad połowa przedsiębiorstw deklaruje, że nie wzrastają ani wynagrodzenia, ani wydajność pracy. W co piątej firmie dynamiki płac i wydajności są zbliżone.

W I kw. 2014 r. wprawdzie nieco spadł odsetek firm, w których wydajność rośnie szybciej niż wynagrodzenia, ale nadal ta grupa przedsiębiorstw jest wielokrotnie bardziej liczna niż klasa firm, w których wydajność nie nadąża za płacami.

Wykres 46 Ocena relacji wzrostu płac do wzrostu wydajności pracy w ciągu roku (pominięto na wykresie *płace rosły w zbliżonym stopniu co wydajność*)

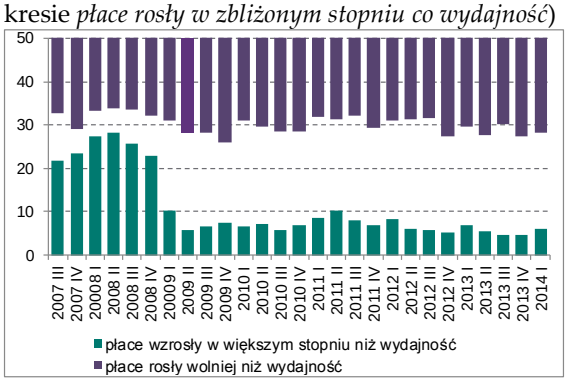

O szybszym wzroście płac niż wydajności pracy poinformowało 6,1% przedsiębiorstw w próbie, a więc 17,9% firm podwyższających płace. Wzrost wynagrodzeń nie przewyższa więc wzrostu wydajności w ok. 82% przedsiębiorstw, w których wynagrodzenia rosły. Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był szybszy niż wzrost wydajności zwiększył się w relacji do poprzedniego kwartału zarówno w przemyśle, jak i w usługach oraz w budownictwie.

Wykres 47 Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był w ciągu roku szybszy niż wzrost wydajności pracy wg 3 sektorów (próba ograniczona do firm, w których wynagrodzenia wzrosły)

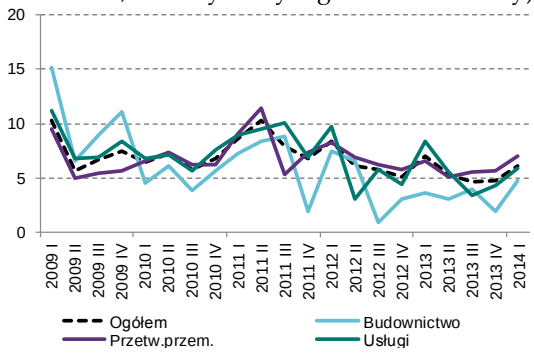

5. Presja płacowa

W I kw. 2014 r. presja płacowa utrzymywała się nadal na niskim poziomie. Ponad połowa (52,4%, tj. o 1,8 pp. mniej niż w kwartale poprzednim) przedsiębiorstw zadeklarowało brak presji płacowej ze strony pracowników. Pozostali respondenci poinformowali w większości o istnieniu nacisków na wzrost wynagrodzeń, ale w skali umiarkowanej, tj. nie większej niż dotychczas. Jedynie w 4,6% firm naciski te nasiliły się w stosunku do poprzedniego kwartału (jest to o 0,7 pp. mniej niż w poprzednim kwartale).

Presja płacowa ze strony pracowników jest nieco bardziej odczuwalna w przetwórstwie przemysłowym (5,9%) i w energetyce (6,3%)).

Wykres 48 Naciski płacowe

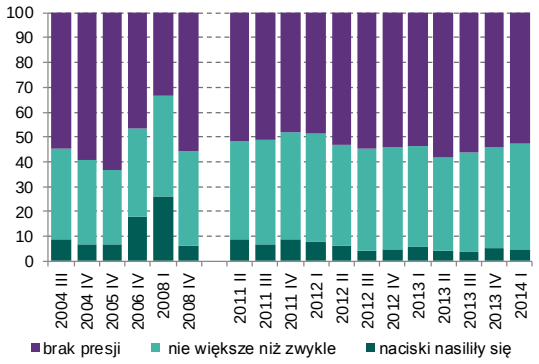

Naciski płacowe, aczkolwiek nadal relatywnie rzadkie, są w dalszym ciągu ważnym czynnikiem wzrostu wynagrodzeń. W przedsiębiorstwach, w których presja się nasila ponad dwukrotnie częściej planowane są podwyżki płac niż w pozostałych firmach.

Wykres 49 Naciski płacowe a prognozy wzrostu płac

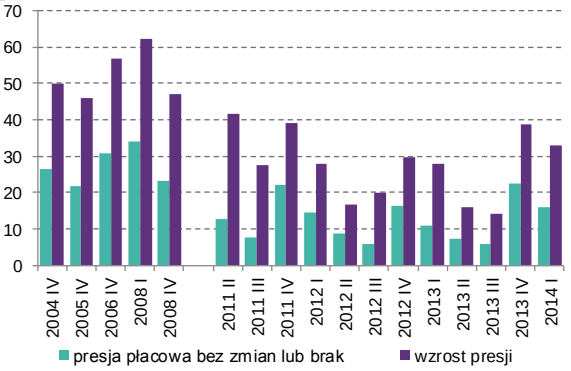

Inwestycje

Odpowiedzi badanych firm sugerują dalsze stopniowe przyspieszanie dynamiki inwestycji w sektorze przedsiębiorstw. Tempo poprawy nastrojów inwestorów jednak jest słabsze niż w I kw. br.

1. Planowane inwestycje

Wyniki badania koniunktury NBP sugerują dalsze stopniowe przyspieszanie dynamiki inwestycji w sektorze przedsiębiorstw. Tempo poprawy nastrojów inwestorów jednak jest słabsze niż w I kwartale. Spowolnienie to może być związane z odnotowaną równocześnie korektą optymizmu w wielu kluczowych dla przedsiębiorstw obszarach, takich jak: oczekiwany popyt, zamówienia, eksport czy ogólna ocena sytuacji bieżącej, ale należy też uwzględniać nowe źródło ryzyka (konflikt Rosja-Ukraina), które mogą pogarszać klimat dla inwestycji. Z drugiej strony rosnące wykorzystanie mocy produkcyjnych powinno sprzyjać dalszemu ożywieniu w inwestycjach.

Wykres 50 Wskaźnik nowych inwestycji – udział przedsiębiorstw planujących rozpoczęcie nowych inwestycji w perspektywie kwartału. Udział przedsiębiorstw realnie zwiększających nakłady na środki trwałe wg F01 GUS (nakł. narastająco, śr. ruch.)

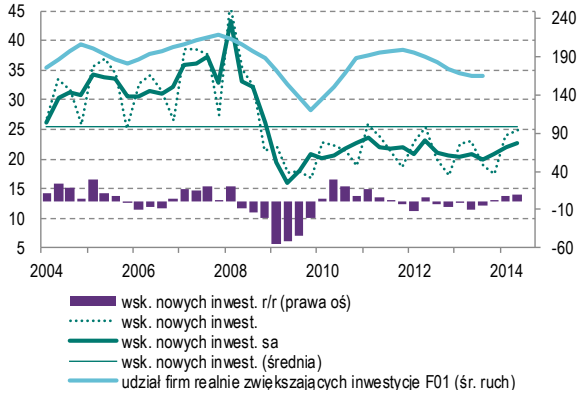

O wzroście aktywności inwestycyjnej w próbie informuje m.in. rosnąca trzeci kolejny kwartał liczba inwestorów zapowiadających rozpoczęcie nowych inwestycji w perspektywie najbliższych trzech miesięcy. Wskaźnik nowych inwestycji poprawił się w relacji kwartalnej (o 0,6 pp) i rocznej (o 1,8 pp) i wyniósł 22,6%, ale nadal pozostaje on poniżej swoich przeciętnych wartości w długim okresie.

Korzystniejszy wobec poprzednich wyników jest również rozkład prognoz wielkości nakładów ogółem w planach o horyzoncie kwartalnym. Słabo dodatnie saldo prognoz inwestycji wzrosło, ponieważ przedsiębiorstwa nieco rzadziej niż w ubiegłym kwartale myślą o redukcjach inwestycji (udział tej frakcji zmniejszył się o 1,8 pp do 19,5%), a nieco częściej - o ich zwiększeniu (wzrost o 1,6 pp do 23,7%). Niemniej jednak warto zwrócić uwagę, że tym zmianom towarzyszył jednocześnie pierwszy od początku 2013 r. ubytek prognoz znaczącego zwiększenia nakładów na inwestycje (spadek o 0,5 pp do 12,3%). Co trzeci respondent zrealizuje zaś inwestycje zbliżone do poniesionych przed rokiem.

Wykres 51 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału r/r

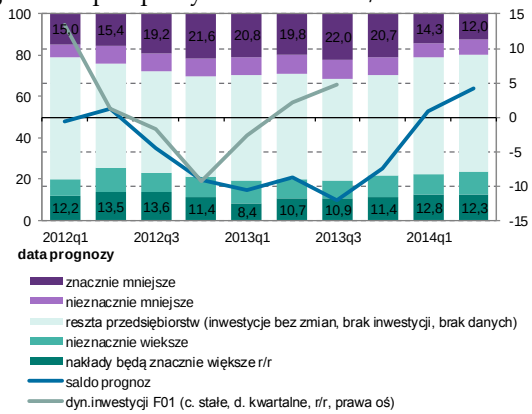

Jeśli chodzi o prognozy nakładów w planach rocznych, to pozostają one dodatnie - co zapowiada wzrost inwestycji w 2014 r. - a saldo prognoz nieznacznie wzrosło w relacji kwartalnej. Zmiany w strukturze wskaźnika informują równocześnie o

lekkiej korekcie w dół optymizmu w stosunku do oczekiwań formułowanych w I kw., ponieważ obecnie nieco mniej przedsiębiorstw niż w poprzedniej edycji badania deklaruje zamiar znaczącego powiększenia nakładów w całym roku (spadek udziału o 1,8 pp do 17,4%).

Wykres 52 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem na cały bieżący rok r/r

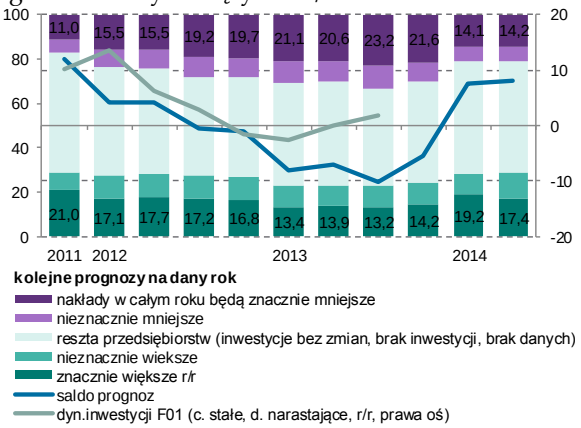

2. Planowane inwestycje – analiza w podstawowych przekrojach

Po I kw., w którym w większości badanych grup respondentów wskaźniki aktywności inwestycyjnej zgodnie rosły, w II kw. kierunek i dynamika zmian w obszarze ocen tej aktywności uległy mocnemu zróżnicowaniu i w wielu grupach nastąpiło spowolnienie dynamiki poprawy, bądź nawet korekta wyników w dół. Zdecydowane tendencje wzrostowe utrzymane zostały w przemyśle oraz wśród eksporterów, natomiast w przedsiębiorstwach największych 2000+ optymizm obniżył się. Poniżej omówiono szczegółowo wyniki dla wybranych grup przedsiębiorstw.

W podziale według wielkości zatrudnienia przede wszystkim zwraca uwagę spadek aktywności inwestycyjnej w przedsiębiorstwach największych 2000+ (wyniki tej grupy są jednak silnie zmienne ze względu na niewielką jej liczebność). W II kw. przedsiębiorstwa te ograniczyły zainteresowanie nowymi inwestycjami i wskaźnik nowych inwestycji spadł do poziomu z 2010 r. Przełożyło się to na obniżenie oczekiwanego tempa wzrostu nakładów ogółem w planach kwartalnych i mogło doprowadzić do zweryfikowania rocznych planów inwestycji, co obserwujemy jako obniżenie salda prognoz inwestycji. Pogorszenie nastrojów w grupie największych przedsiębiorstw może się w pewnym stopniu wiązać z niepewną sytuacją międzynarodową, ponieważ właśnie ta grupa najbardziej obawia się skutków konfliktu (więcej niż co dziesiąta firma 2000+ widzi zagrożenie w związku z rozwojem konfliktu Rosja-Ukraina). W firmach 2000+ wymieniających ten konflikt wśród ryzyk dla swojej sytuacji widać mianowicie ostrożność w planach kwartalnych inwestycji (saldo prognoz po szybkim wzroście we wcześniejszych okresach ustabilizowało się na poziomie z poprzedniego kwartału). W pozostałych podmiotach zatrudniających ponad 2000 pracowników doszło jednak do głębszego pogorszenie prognoz dynamiki inwestycji (wskazana jest ostrożność przy interpretacji tych wyników, ponieważ jest to niewielka liczebnie grupa podmiotów).

Sytuacja w MSP przedstawia się o tyle korzystniej, że w tej grupie aktywność inwestycyjna, oceniana na podstawie planowanych zmian inwestycji, nadal co do trendu zdecydowanie się poprawia i w rezultacie ujemne dotąd prognozy dla tej kategorii po raz pierwszy od 2012 r. (brak wcześniejszych danych) są już neutralne. W MSP można więc oczekiwać zakończeniu cyklu ograniczania inwestycji, tym bardziej że powoli rośnie w tej grupie również skłonność do podejmowania nowych inwestycji. Na razie jednak bezwzględny poziom wskaźnika nowych inwestycji jest nadal w tej grupie bardzo niski.

Wykres 53 Wskaźnik nowych inwestycji sa w podziale wg wielkości zatrudnienia

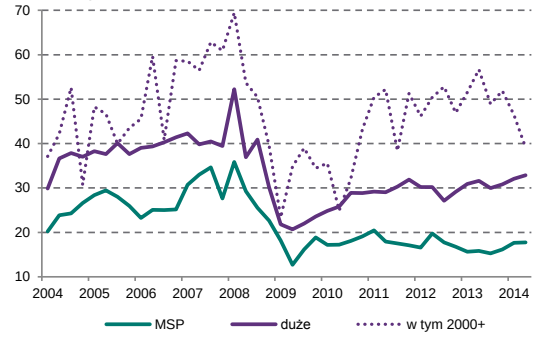

Wykres 54 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału i roku r/r (saldo prognoz) w podziale wg wielkości zatrudnienia

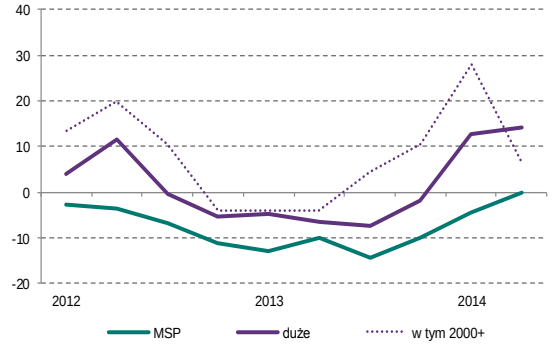

Wykres 55 Wskaźnik nowych inwestycji sa w sekcjach PKD

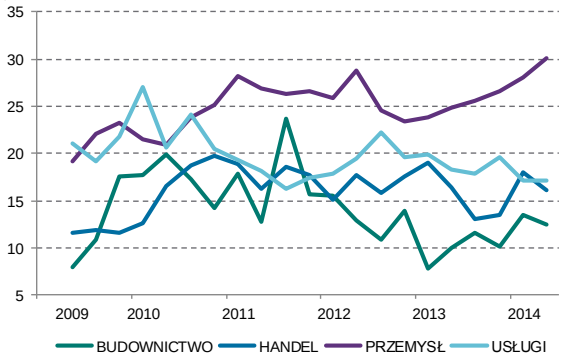

Wykres 56 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału r/r (saldo prognoz) w sekcjach PKD

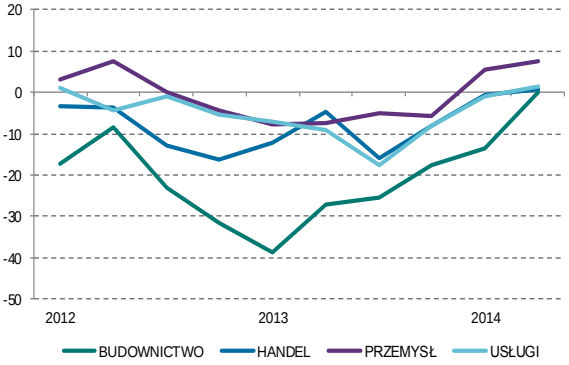

Z grupowania według rodzaju prowadzonej działalności wynika, że najszybszego rozwoju można spodziewać się wśród przedsiębiorstw sektora przemysłowego. Jest to zresztą jedyna sekcja, w której wyraźnie utrwala się tendencja wzrostowa zainteresowania nowymi inwestycjami (najwyższy odczyt wskaźnika od 2009 r.) a jednocześnie dodatnie saldo prognoz inwestycji zapowiada wzrost nakładów ogółem. W usługach wskaźnik nowych inwestycji pozostał na poziomie z poprzedniego kwartału i wynik ten wpisuje się w trend spadkowy widoczny od połowy 2012 r. Z kolei w handlu i budownictwie nastąpiło pogorszenie optymizmu i przedsiębiorstwa rzadziej deklarują rozpoczęcie nowych przedsięwzięć rozwojowych, niż w I kw. Mimo słabszego optymizmu w planach dotyczących nowych inwestycji nieujemne salda prognoz zmian inwestycji pokazują, że w żadnej grupie, w tym również po raz pierwszy w budownictwie, nie powinno dojść do spadków inwestycji w II kw. r/r.

W II kw. dynamika inwestycji powinna przyspieszyć we wszystkich grupach, niezależnie od skali prowadzonej sprzedaży eksportowej. U eksporterów, w tym od dwóch kwartałów także wśród tych, dla których sprzedaż krajowa pozostaje głównym źródłem przychodów, prognozy wskazują na dalszy wzrost nakładów na inwestycje. Przyspieszenie dynamiki nakładów eksporterów niewyspecjalizowanych wiąże się z wyraźnym ożywieniem i przyrostem decyzji o rozpoczęciu nowych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Wzrostu inwestycji nie należy się jeszcze natomiast spodziewać w firmach prowadzących sprzedaż wyłącznie na rynkach krajowych - mimo poprawy saldo prognoz w tej grupie pozostaje ujemne. Wciąż bardzo niska jest skłonność takich przedsiębiorstw

do podejmowania nowych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Wykres 57 Wskaźnik nowych inwestycji sa a działalność eksportowa

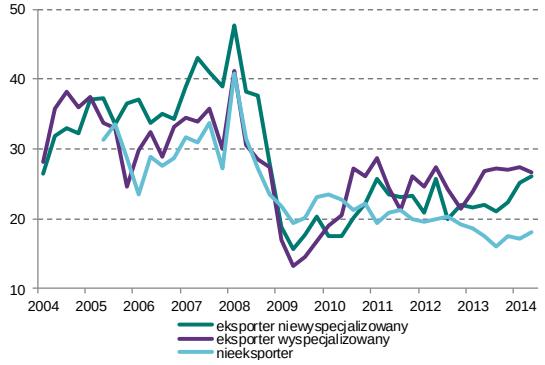

Wykres 58 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału i roku r/r (saldo prognoz) a działalność eksportowa

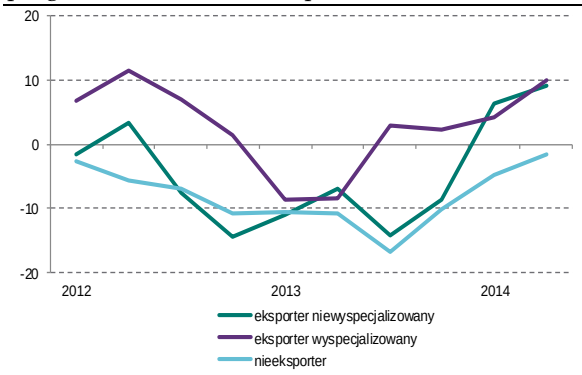

3. Inwestycje w trakcie realizacji

W I kw. 2014 r. udział inwestorów będących w trakcie realizacji inwestycji wyniósł 63,9%. W ciągu kwartału odnotowano wzrost tego wskaźnika (o 3,2 pp) i obserwujemy przełamanie trendu malejącego, jednak wciąż wartość wskaźnika pozostaje w przedziale historycznie niskich wartości.

Niemal wszyscy inwestorzy (96,9%) deklarują kontynuowanie rozpoczętych uprzednio inwestycji. Wartość wskaźnika nie zmieniła się znacząco w odniesieniu do poprzednich wyników (wzrost o 0,3 pp), ale warto zwrócić uwagę na jego elementy składowe. W ciągu kwartału bowiem wyraźnie zwiększyła się frakcja inwestorów, którzy zapowiadają rozszerzenie skali inwestycji. Odsetek takich firm wzrósł o 4 pp do wysokości 13% zbliżając się do odczytów z 2007 r. Większość inwestorów (74,8%) zamierza natomiast kontynuować rozpoczęte wcześniej inwestycje bez zmian co do ich zakresu (spadek o 4,2 pp), a kolejne 9,1% firm w II kw. zakończy swoje inwestycje zgodnie z planem.

Wykres 59 Wskaźnik kontynuacji inwestycji oraz odsetek przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje

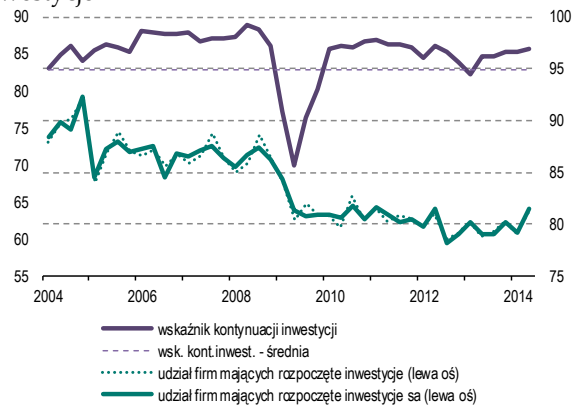

Wskaźnik kontynuacji inwestycji: udział przedsiębiorstw planujących kontynuować inwestycje w podgrupie przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje. Poprzez kontynuowanie inwestycji rozumiemy tutaj realizowanie inwestycji według przyjętych planów, zwiększenie tych inwestycji, ale też planowe zakończenie inwestycji

Wykres 60 Przewidywany przebieg rozpoczętych inwestycji (% odpowiedzi w grupie inwestorów)

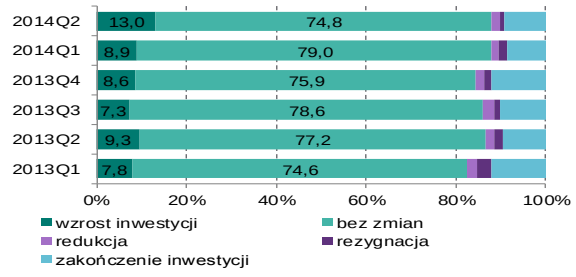

Na poziomie podstawowych grup warto odnotować dalszą poprawę sytuacji w MSP. Wskaźnik kontynuacji inwestycji w MSP całkowicie odrobił straty z przełomu 2012/2013, kiedy nasiliły się w tej grupie podmiotów problemy z planowym realizowaniem rozpoczętych przedsięwzięć inwestycyjnych. Wśród sekcji PKD trudności z planową reali-

zacją inwestycji częściej nadal występują w budownictwie oraz w górnictwie.

Wśród czynników, które zwiększają ryzyko przerwania inwestycji jest pogorszenie się sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa, w tym zwłaszcza kondycja płynnościowa firmy. Zagrożeniem dla ciągłości inwestycji może też być oczekiwany spadek eksportu. Co piąte przedsiębiorstwo liczące się z obniżeniem sprzedaży eksportowej zrezygnuje w ciągu kwartału z prowadzonej inwestycji.

4. Źródła finansowania nowych inwestycji

Inwestycje rozpoczynane w II kw. zostaną najczęściej sfinansowane ze środków własnych przedsiębiorstw (tak deklaruje 52,2% inwestorów, wzrost o 1,3 pp kw/kw). Jest to niezmiennie najważniejsze źródło finansowania działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw, a ponadto od 2007 r. znaczenie samofinansowania nadal rośnie. Dwukrotnie rzadziej niż po własne środki inwestorzy sięgają po kredyty bankowe (26,3%, spadek o 0,8 pp).

Wykres 61 Porównanie udziału inwestorów deklarujących finansowanie nowych inwestycji ze środków własnych i kredytów bankowych. Podgrupa inwestorów planujących nowe inwestycje

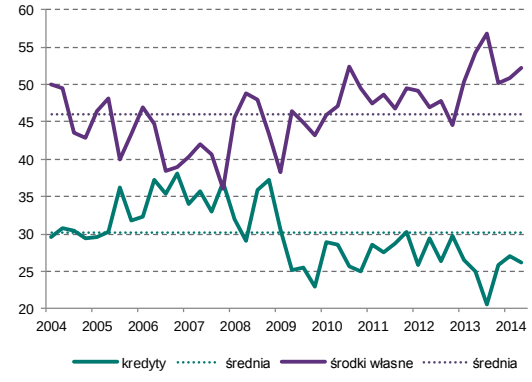

Wciąż nie obserwujemy zdecydowanej odbudowy zainteresowania kredytami bankowymi (po dwóch kwartałach wzrostu nastąpił spadek udziału inwestorów sięgających po kredyt) i mimo historycznie niskich stóp procentowych, przedsiębiorstwa rzadziej sięgają po kredyt bankowy niż w poprzednich latach. W pozostałych przypadkach głównym źródłem finansowania nowo rozpoczynanych inwestycji będą pozabankowe środki obce (10%) i inne źródła (11,5%).

Struktura źródeł finansowania i niewielka rola kredytów bankowych jest pochodną niskiego jeszcze przeciętnego poziomu aktywności inwestycyjnej. Przedsiębiorstwa, które pozyskują finansowanie dla nowych inwestycji z banków deklarują relatywnie szybsze tempo zwiększania nakładów.

Wykres 62 Saldo prognoz dynamiki kwartalnych inwestycji (znaczący wzrost kwartalnych inwestycji r/r minus znaczący spadek) a główne źródło finansowania nowo rozpoczynanych inwestycji

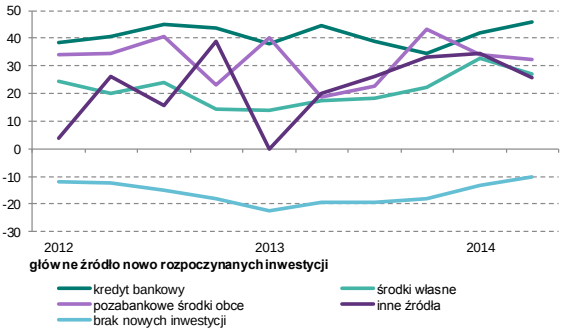

Wykres 63 Porównanie udziału inwestorów deklarujących finansowanie nowych inwestycji z kredytów bankowych w sektorze MSP i w dużych przedsiębiorstwach. Podgrupa inwestorów planujących nowe inwestycje

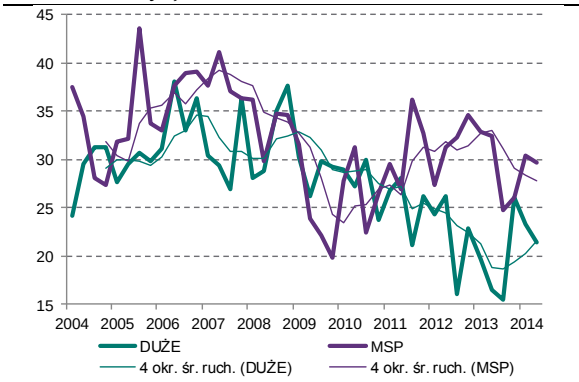

Z punktu widzenia kształtowania się zagregowanych kategorii ekonomicznych w sektorze przedsiębiorstw istotne znaczenie ma odbudowa zainte-

resowania kredytami w grupie dużych przedsiębiorstw. Napływające dane z próby na razie jednak nie pokazują wyraźnego i trwałego wzrostu znaczenia kredytów jako źródła finansowania nowych inwestycji w dużych firmach. Po silnym, ale jednorazowym impulsie wzrostowym w końcu ub.r., w II kw. 2014 r. udział dużych inwestorów korzystających z kredytów ponownie obniżył się.

Zapasy

Ocena zapasów produktów gotowych w przemyśle jest pozytywna i nadal poprawia się. Zmniejszyło się jednak tempo tej poprawy.

W handlu sytuacja w zakresie zapasów unormowała się po słabszym IV kw. ub.r.

Ocena zapasów w przedsiębiorstwach jest pozytywna i nadal poprawia się, jakkolwiek tempo poprawy osłabło względem zmian obserwowanych we wcześniejszych dwóch kwartałach. Osłabienie dynamiki poprawy jest związane ze wzrostem w próbie liczby przypadków firm, które informowały o nadmiernych zapasach (wzrost o 1,25 pp kw/kw do poziomu 9%). Jednocześnie jednak coraz mniej przedsiębiorstw ma zbyt niskie zapasy produktów. W I kw. trudności takie zgłosiło już tylko 5,6% badanych (o 1,4 pp kw/kw). W rezultacie łączny odsetek przedsiębiorstw (14,6%) nieznacznie obniżył się ustanawiając najlepszy wynik w historii badania (tj. od 2001 r.).

Wykres 64 Ocena poziomu zapasów produktów gotowych. Próba ograniczona do sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz górnictwo i kopalnictwo. Saldo ocen zapasów wg badania NBP i GUS.

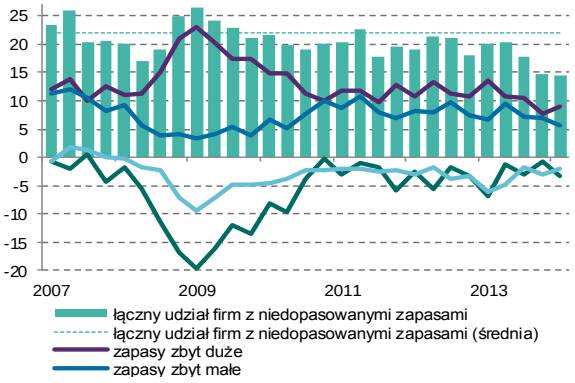

Kontynuację pozytywnych tendencji obserwujemy m.in. w przedsiębiorstwach oferujących swoje produkty na rynkach zagranicznych. W tej grupie nastąpiła dalsza poprawa dopasowania zapasów i odsetek firm notujących odchylenia od pożądanego poziomu obniżył się osiągając najniższy zanotowany dotychczas poziom. Eksporterzy zwiększając produkcję skutecznie dostosowują zatem wielkość zapasów do dynamicznie rosnącego w ostatnich kwartałach popytu. Natomiast w grupie podmiotów sprzedających swoje produkty i usługi wyłącznie w kraju ocena zapasów pogorszyła się w relacji kwartalnej, ale odsetek przedsiębiorstw posiadających trudności z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zapasów jest na tle wcześniejszych danych nadal niski. Trudności wśród firm nieeksportujących przejawiają się w zwiększonej liczbie przypadków nadmiernych zapasów, co może być rezultatem osłabienia popytu na ich wyroby (prognozy dla popytu w tej grupie przedsiębiorstw są negatywne).

Wykres 65 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni w podziale według aktywności eksportowej

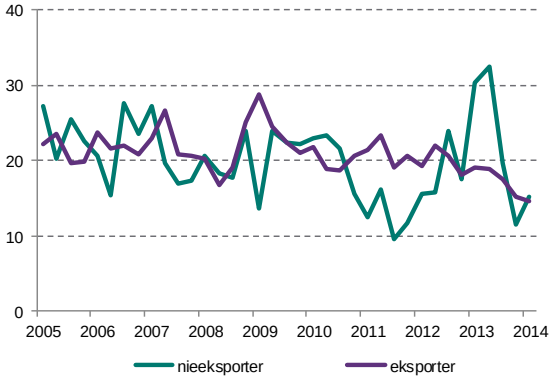

W podziale na przeznaczenie produkcji pogorszenie stopnia dopasowania zapasów w odniesieniu do poprzednich wyników obserwujemy wśród producentów dóbr energetycznych oraz zaopatrzeniowych. W obu tych grupach doszło do zwiększenia się liczby przypadków firm posiadających nadmierne zapasy. W pozostałych grupach nastąpiła poprawa ocen zapasów, a najkorzystniej poziom

zapasów oceniły firmy wytwarzające dobra konsumpcyjne nietrwałe.

W I kw. do grupy ryzyk, które potencjalnie mogą mieć wpływ na sytuację przedsiębiorstw, doszło ryzyko związane z konfliktem rosyjsko-ukraińskim. W skrajnej sytuacji załamać może się eksport polskich przedsiębiorstw realizowany w tym kierunku geograficznym. Na razie nie widać, aby sytuacja na wschodzie powodowała negatywne konsekwencje w postaci odkładania się nadmiernych zapasów. Wśród przedsiębiorstw, które wymieniły konflikt rosyjsko-ukraiński wśród istotnych barier dla swojej działalności odsetek firm, które posiadały zbyt wysokie zapasy nawet wyraźnie się zmniejszył w relacji kwartalnej, a problem zbyt dużych zapasów nasilił się z kolei w pozostałej części firm.

Relatywnie dobre pozostają także oceny dopasowania towarów w przemyśle - problemy z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zapasów zgłosiło 10,2% firm. W relacji do poprzednich wyników oceny te nieznacznie się pogorszyły, co było związane z większą niż przed kwartałem liczbą przypadków nadmiernych zapasów towarów.

Wykres 66 Ocena poziomu zapasów produktów gotowych i towarów (przemysł oraz handel i naprawy)

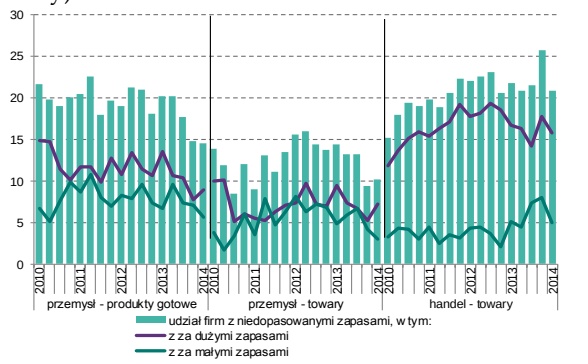

Z sytuacją w zakresie gospodarowania zapasami w przemyśle kontrastuje kondycja firm handlowych, gdzie poważnym problemem pozostaje nadwyżka niesprzedanych towarów. W I kw. odchylenia zapasów od założonego poziomu zgłosiła co czwarta firma w handlu, w tym co piąta informowała o nadmiarze towarów. Ocena zapasów towarów firm handlowych poprawiła się w porównaniu do sytuacji z ostatniego kwartału ubiegłego roku, kiedy odnotowano skokowe pogorszenie i gwałtowny przyrost liczby podmiotów, w których poziom zapasów nie odpowiadał potrzebom firmy. Obecnie sytuacja w handlu unormowała się i oceny zapasów powróciły w okolice poziomów przeciętnych.

Wykorzystanie mocy produkcyjnych

Kolejny kwartał odnotowano wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych w sektorze przedsiębiorstw.

Czwarty kolejny kwartał zwiększył się wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych po korekcie sezonowej. Pod koniec I kw. br. stopień wykorzystania majątku osiągnął wartość 81,3% wobec 80,6% pod koniec IV kw. ub.r. (dane po odsezonowaniu), utrzymując się powyżej swojej średniej długookresowej. Wskaźnik surowy spadł kw/kw, co jest typowe dla tego okresu roku i wyniósł 80%. W ujęciu porównawczym nie zmieniła się pozycja polskich przedsiębiorstw, które wykorzystywały potencjał wytwórczy nadal wyraźnie poniżej przeciętnego wykorzystania dla UE-28.

Wzrosty stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych zanotowano w większości analizowanych klas, poza transportem. Szczególnie silną poprawę odczuły przedsiębiorstwa budowlane oraz eksporterzy.

Wykres 67 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych oraz jego zmiany r/r

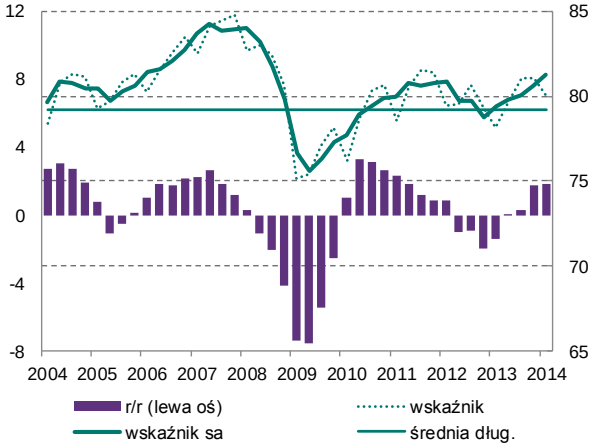

Wśród firm przetwórczych dalszą poprawę widać w grupie eksporterów, przy malejącym wykorzystaniu potencjału firm sprzedających wyłącznie w kraju. W obrębie sekcji Przetwórstwo przemysłowe bardzo pozytywnie wyróżniły się również największe podmioty, które odnotowały znaczący 5-cio punktowy wzrost wskaźnika.

Wykres 68 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji przetwórstwo przemysłowe w Polsce i w krajach UE-27

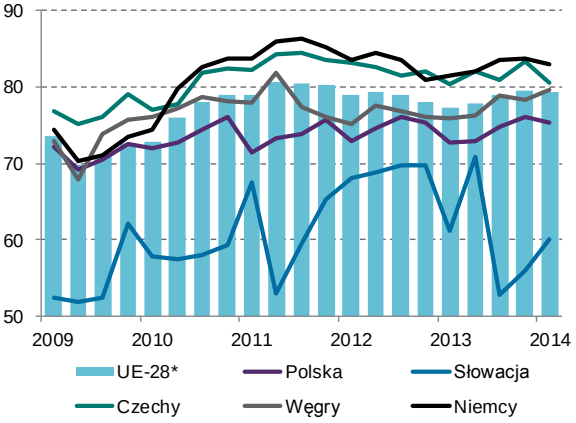

Źródło: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/business_consumer_surveys/main_tables

Wykres 69 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie i pozostałych usługach

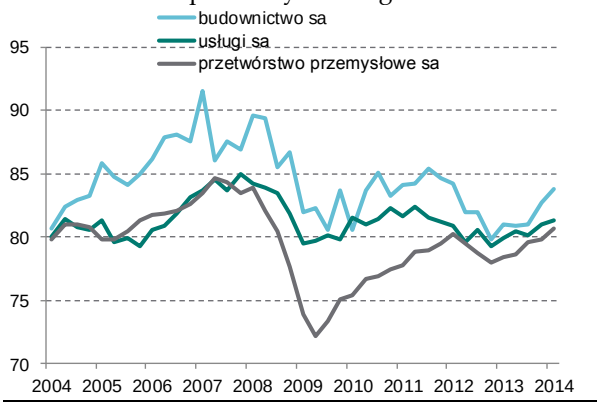

Wykres 70 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe w podziale na eksporterów i nieeksporterów

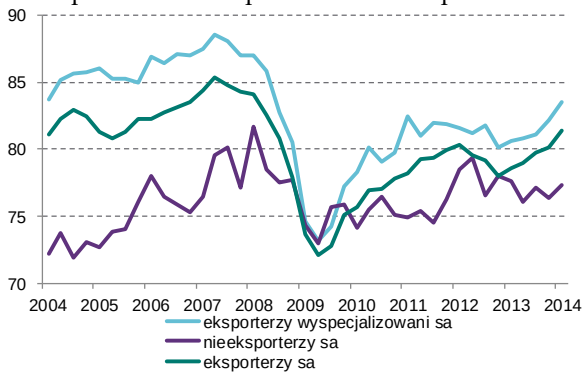

Kredyt bankowy

W I kw. br. odnotowano lekki wzrost wskaźnika prognoz popytu na kredyt na nadchodzący kwartał.

Odsetek składanych aplikacji kredytowych lekko spadł. Dostępność kredytu pozostała wysoka - udział wniosków zaakceptowanych po raz kolejny wzrósł.

Oprocentowanie kredytów złotowych pozostało niskie, przy czym nieznacznie wzrosło z uwagi na niewielki wzrost marż zarówno w segmencie kredytów długoterminowych, jak i kredytów krótkoterminowych.

1. Prognozy zadłużenia

W I kw. br. wskaźnik prognoz popytu na kredyt po korekcie sezonowej lekko wzrósł w relacji kwartalnej i rocznej. Z danych statystyki bankowej NBP widać, że zadłużenie kredytowe przedsiębiorstw powoli rośnie.[3] O obserwowanym obecnie wzroście wskaźnika zdecydował mniejszy spadek odsetka firm deklarujących rosnące zapotrzebowanie na finansowanie bankowe, wobec większego spadku odsetka przedsiębiorstw, które planują całkowicie spłacić zobowiązania z tytułu kredytów. Zasadnicza grupa obecnych kredytobiorców (około 70%) nie planuje większych zmian w obszarze swojego zadłużenia bankowego w nachodzącym kwartale. Są to przedsiębiorstwa, które stale finansują swoją działalność kredytem bankowym.

Wykres 71 Wskaźnik popytu na kredyt[4]

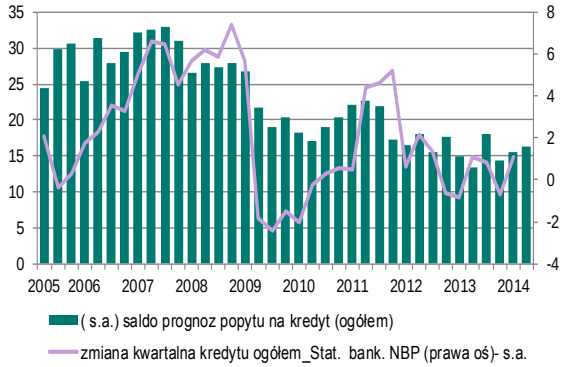

W sektorze MSP wskaźnik prognoz popytu na kredyt po raz kolejny wzrósł w ujęciu kwartalnym. Z kolei wśród dużych przedsiębiorstw zaobserwowano lekki spadek wskaźnika.

Wśród firm zatrudniających do 50 osób oraz zatrudniających powyżej 2000 osób odnotowano wyraźny wzrost sald popytu na kredyt w ujęciu kwartalnym. Na wzrost wskaźników wpływ miał spadek odsetka firm chcących spłacić zadłużenie z tytułu kredytu bankowego i niewielkich zmian odsetków przedsiębiorstw planujących zwiększyć swoje zadłużenie. Tylko wśród przedsiębiorstw zatrudniających między 250 a 499 osób saldo popytu na kredyt obniżyło się, za co z jednej strony odpowiadał spadek odsetka firm chcących się zadłużyć i z drugiej, wzrost odsetka firm planujących zmniejszyć swoje zadłużenie. W pozostałych klasach wielkości saldo popytu na kredyt zmieniło się w niewielkim stopniu.

[3] Według danych statystyki bankowej NBP w lutym 2013 r. kredyty i pożyczki dla przedsiębiorstw wzrosły o 2,3 % w relacji rocznej i 0,5% w relacji miesięcznej (w styczniu ten wzrost wyniósł 1,9% r/r i 2% m/m).

[4] Zmiana kwartalna kredytów i pożyczek ogółem na danych statystyki bankowej dla I kw. br. została policzona na danych za styczeń i luty 2013 r.

Wykres 72 Wskaźnik popytu na kredyt w dwóch klasach wielkości przedsiębiorstw

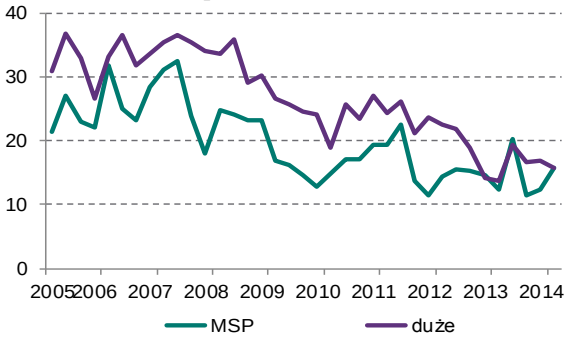

Spadek salda popytu na kredyt odnotowano wśród przedsiębiorstw budowlanych, a wzrost zapotrzebowania na kredyt zasygnalizowały firmy handlowe i usługowe. W przemyśle wzrost zapotrzebowania na kredyt zgłosiły firmy górnicze i energetyczne, natomiast w przetwórstwie przemysłowym saldo popytu nie zmieniło się w relacji do ubiegłego kwartału.

Wykres 73 Wskaźnik popytu na kredyt w branżach

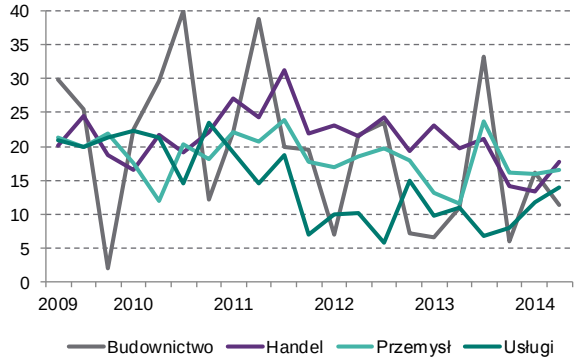

2. Dostępność kredytów

W I kw. 2014 r. odsetek przedsiębiorstw, które ubiegały się o kredyt lekko się obniżył (po odsezonowaniu widoczny jest jednak niewielki wzrost odsetka). Udział zaakceptowanych wniosków kredytowych po raz kolejny wzrósł. Według ostatnich danych, wśród około 18% badanych przedsiębiorstw, które wnioskowały o kredyt, niemal 92% uzyskało pozytywną decyzję banku.

Wykres 74 Odsetek złożonych i zaakceptowanych wniosków kredytowych

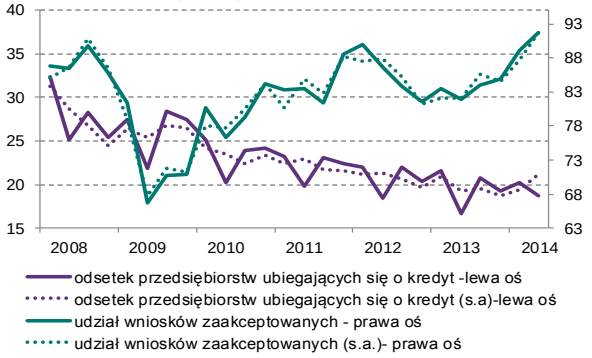

W I kw. br. w którym odnotowano najniższy od 2008 r. odsetek odmów udzielenia kredytu, najczęstszym powodem odmów były czynniki niezależne od przedsiębiorstwa. Za około 28% odmów odpowiadał brak lub nieadekwatna do wymogów bankowych zdolność kredytowa. Natomiast brak odpowiednich zabezpieczeń był podstawą odrzucenia wniosku kredytowego tylko w 19% przypadków rozpoczętych procedur kredytowych.

Wykres 75 Rozkład przyczyn odmownego rozpatrzenia wniosków kredytów

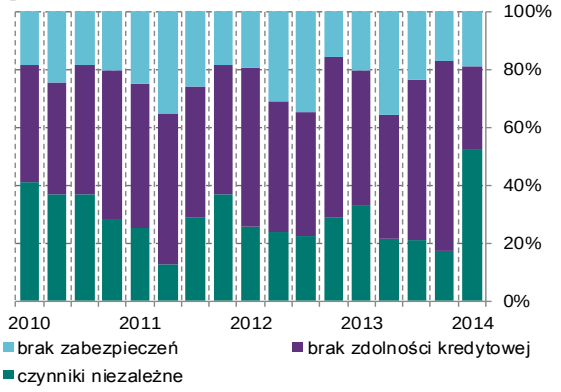

W większości analizowanych klas, odsetek firm ubiegających się o kredyt był nieco niższy niż w poprzednim kwartale. Wyraźny wzrost odsetka przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt odnotowano tylko wśród firm zatrudniających od 250 do 499 osób, i tu silnie wzrósł odsetek zaakceptowanych wniosków (mniej niż 10% firm tej klasy spotkało się z odmową). W pozostałych klasach wielkości odnotowano spadki odsetków firm ubiegają-

cych się o kredyt, przy czym w każdej z klas odnotowano wzrost odsetka przyznanych kredytów.

Wykres 76 Odsetek złożonych i zaakceptowanych wniosków kredytowych w sektorach

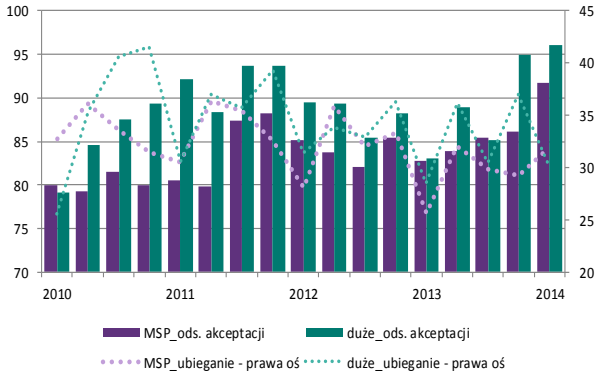

Tylko firmy usługowe częściej niż kwartał wcześniej składały wnioski kredytowe, przy czym poziom akceptacji wniosków pozostał tam niezmieniony. Najczęściej o kredyty bankowe ubiegały się firmy handlowe (35% podmiotów), była to jednocześnie branża o najwyższym odsetku przedsiębiorstw, którym banki odmówiły przyznania kredytu.

Wykres 77 Odsetek przedsiębiorstw wg branż ubiegających się o kredyt

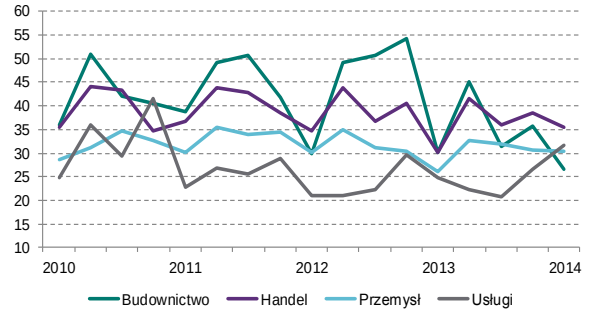

W ostatnich kilku kwartałach nastąpiła poprawa dostępności kredytów dla budownictwa. Mimo, że zdaniem banków ryzyko branży wciąż pozostaje głównym czynnikiem ograniczającym możliwości łagodzenia polityki kredytowej, to siła wpływu tego czynnika powoli się zmniejsza. Z drugiej strony zmieniła się liczba składanych wniosków. W I kw. br. tylko 26,7% firm budowlanych ubiegało się o kredyt (aż o 18,5 pp. mniej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku) i po raz pierwszy, biorąc pod uwagę cały analizowany okres, wszystkie wnioski zostały zaakceptowane.

Wykres 78 Odsetek przedsiębiorstw wg branż którym banki przyznały kredyt

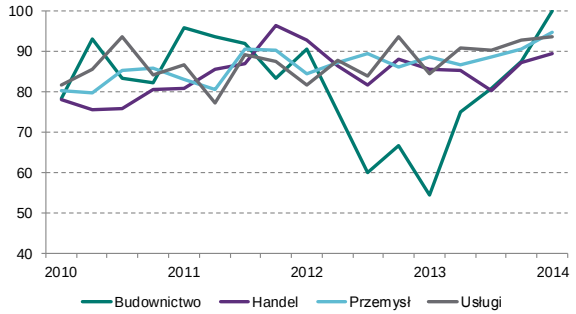

3. Oprocentowanie kredytów

W I kw. 2014 r. oprocentowanie długo- i krótkoterminowych kredytów złotowych było bliskie poziomowi z poprzedniego kwartału (wyraźny spadek widoczny w ujęciu rocznym). Mediana oprocentowania kredytów krótkoterminowych wyniosła 4,6 % (wzrost o 0,1 pp. kw/kw), a długoterminowych kredytów złotowych 4,8 % (wzrost o 0,05 pp. kw/kw).

Wykres 79 Mediana oprocentowania kredytów złotowych dla przedsiębiorstw

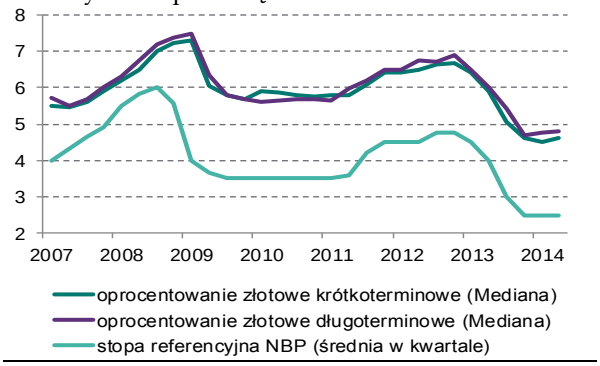

Mediana marży od kredytów, w ujęciu kwartalnym uległa niewielkiemu wzrostowi w przypadku kredytów długoterminowych. Zmiany wysokości marży nie dotyczyły w równym stopniu całego sektora przedsiębiorstw. Wzrost odsetkowego kosztu kre-

dytu dotyczył przede wszystkim przedsiębiorstw, które według analiz banków działają w branżach obarczonych wyższym ryzykiem. Z kolei większą skłonność do obniżania marż banki wyrażały w relacji do kredytobiorców którzy korzystają z kredytów zabezpieczonych gwarancjami *de minimis*.[5]

Wykres 80 Mediany marży na kredytach złotowych dla przedsiębiorstw

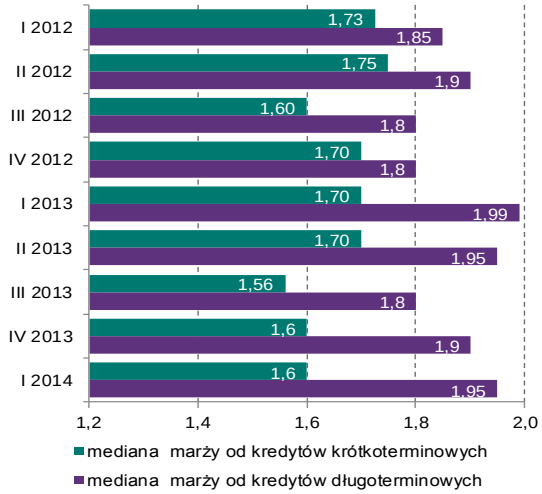

W odniesieniu do większości przekrojów klasyfikacyjnych w I kw. br. utrzymało się wyraźne zróżnicowanie wysokości i zmian oprocentowania kredytów krótko- i długoterminowych między klasami. Największy wzrost marży na kredytach odczuły firmy wytwarzające dobra energetyczne oraz sektor publiczny. W budownictwie mediana marży na kredytach krótkoterminowych zmniejszyła się w większym stopniu niż w segmencie długoterminowych kredytów. Spadki marż odczuli również eksporterzy zwłaszcza eksporterzy wyspecjalizowani. Z kolei firmy ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy odczuły wzrost marż w obu segmentach.

Wykres 81 Mediana marży na kredytach krótkoterminowych złotowych dla przedsiębiorstw w wybranych klasyfikacjach

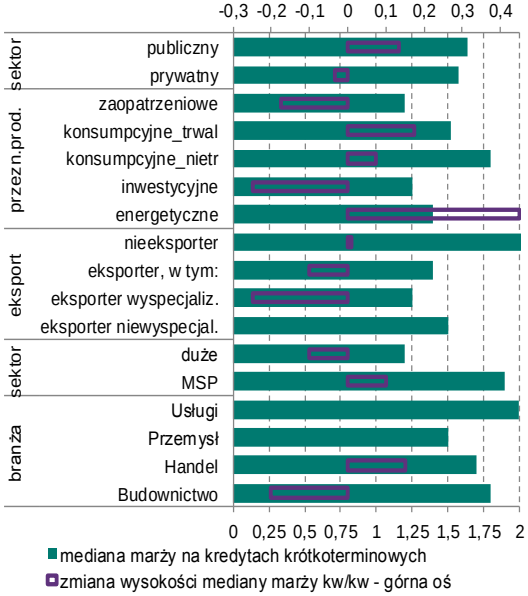

Najtańsze kredyty wykorzystywały duże przedsiębiorstwa, firmy wytwarzające dobra zaopatrzeniowe oraz, mimo wyraźnego wzrostu marż na przestrzeni kwartału, również przedsiębiorstwa wytwarzające dobra energetyczne. Wyraźna różnica w wysokości marż utrzymuje się między eksporterami i firmami ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy. Z kolei w budownictwie kredyty długoterminowe wciąż pozostawały najdroższe porównując z innymi klasami, ale tu firmy mogły odczuć obniżenie marży na kredytach krótkoterminowych. Firmy świadczące usługi oraz sektor małych i średnich przedsiębiorstw wciąż pozyskiwały jedne z droższych kredytów zarówno krótko- jak i długoterminowych.

[5] Szerzej na temat wpływu ocen ryzyka branż na politykę kredytową banków w Raporcie NBP pt. „Sytuacja na rynku kredytowym wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych" kolejne edycje, na stronie: www.nbp.pl

Wykres 82 Mediana marży na kredytach długoterminowych złotowych dla przedsiębiorstw w wybranych klasyfikacjach

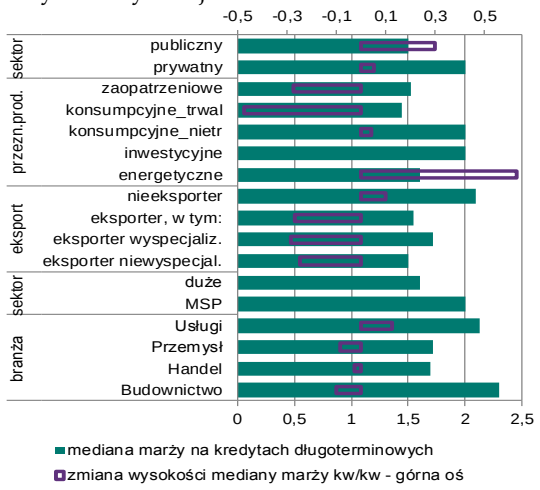

4. Prognoza oprocentowania kredytów

W badanej próbie przedsiębiorstw, utrzymał się wysoki odsetek przedsiębiorstw oczekujących pozostawienia oprocentowania kredytów na niezmienionym poziomie w ślad za zapowiedziami kontynuacji braku zmian poziomu podstawowych stóp procentowych NBP w najbliższym okresie. Wśród niewielkiej grupy przedsiębiorstw oczekujących wzrostu stóp procentowych najczęściej były firmy zatrudniające do 50 osób, budowlane oraz przedsiębiorstwa ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy.

Wykres 83 Odsetek przedsiębiorstw będących kredytobiorcami i prognozujących zmiany oprocentowania kredytów

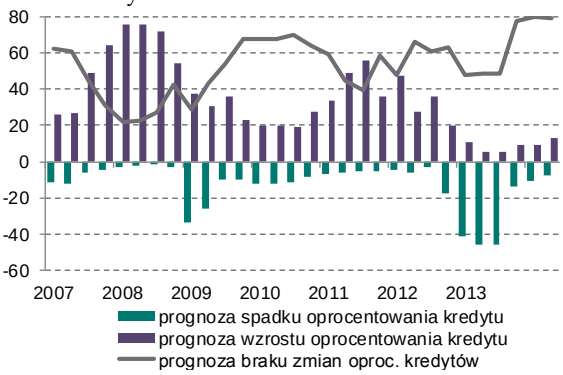

Płynność finansowa przedsiębiorstw

W I kw. br sytuacja płynnościowa sektora przedsiębiorstw pozostała dobra. Poprawiła się zdolność przeciętnej firmy do obsługi zobowiązań handlowych i zobowiązań kredytowych.

W ślad za wzrostem odsetka przedsiębiorstw deklarujących poprawę obsługi zobowiązań handlowych zmniejszył się odsetek firm posiadających opóźnione rozliczenia z tytułu dostaw i usług. Po raz kolejny odnotowano spadek odsetka firm informujących o ograniczeniu udziału dużych przeterminowanych należności i zobowiązań - tych przekraczających 10% sumy rozliczeń z tytułu dostaw i usług.

1. Ocena płynności

W I kw. br. odsetek firm deklarujących brak problemów z płynnością pozostał na poziomie sprzed kwartału (nieco ponad 73,4%).

Wykres 84 Płynność finansowa przedsiębiorstw (odsetek odpowiedzi)

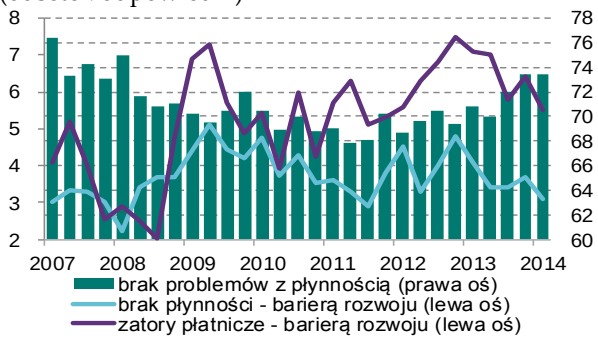

Większe przedsiębiorstwa deklarowały znacznie mniejsze problemy z płynnością. Na przestrzeni I kw. br. odnotowano spadek odsetka przedsiębiorstw płynnych zatrudniających powyżej 500 osób. Z kolei kontynuację wzrostu odsetka przedsiębiorstw płynnych zaobserwowano w klasie przedsiębiorstw zatrudniających między 250 a 499 osób. Sektor MSP charakteryzował się niezmiennie niższym odsetkiem przedsiębiorstw płynnych niż sektor dużych przedsiębiorstw.

Wykres 85 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością w klasach wg zatrudnienia

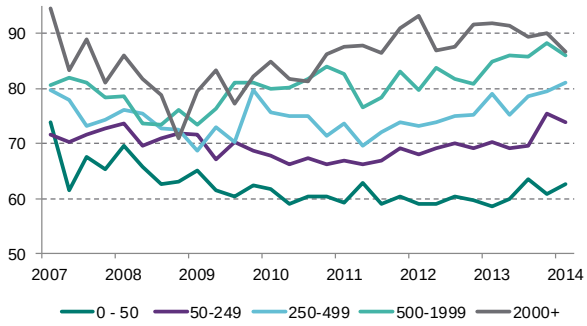

W ujęciu branżowym największe zmiany dotyczyły branży budowlanej. Mimo że w budownictwie odsetek firm płynnych wciąż jest niski, to drugi kwartał z rzędu obserwuje się tu poprawę.[6] Z kolei przemysł pozostaje branżą o najwyższym odsetku przedsiębiorstw płynnych, aczkolwiek w minionym kwartale odnotowano tu lekki ubytek takich przedsiębiorstw.

[6] Na poprawę sytuacji branży budowlanej wskazują również ostatnie dane Coface. Wg. Coface firmy budowlane powoli wychodzą z zapaści. W I kw. 2014 odnotowano o 30% r/r mniej upadłości firm budowlanych. Szerzej o upadłościach w „Raporcie Coface nt. upadłości firm w Polsce w I kwartale 2014 r.", www.coface.pl. Z kolei Euler Hermes również zauważając spadek ilości upadłości w budownictwie zwraca uwagę, że złożyły się na to rzadsze upadłości dużych firm budowlanych i nieco częstsze upadłości małych firm o profilu wykończeniowym. Może to oznaczać, że duże przedsiębiorstwa budowlane, które częściej niż małe podmioty dokonują znaczących inwestycji będą spotykały się z mniejszymi trudnościami w pozyskiwaniu niezbędnego finansowania (postrzeganie branży przez sektor bankowy poprawi się), co wpłynie korzystnie na płynność tych przedsiębiorstw i ich zdolność do wywiązywania się ze swoich zobowiązań w terminie. Szerzej na stronie: www.eulerhermes.pl

Wykres 86 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością wg branż

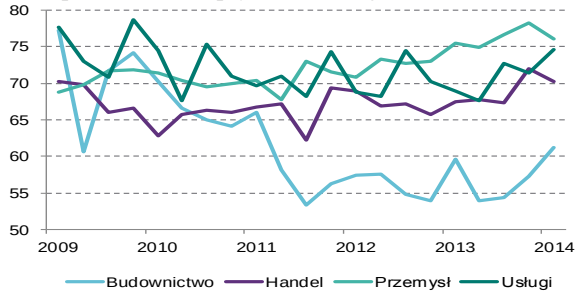

Wśród eksporterów odsetek firm płynnych jest nadal wyraźnie wyższy niż wśród firm ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy. Zarówno firmy eksportujące, które przeważającą część swojej oferty handlowej przeznaczają na eksport, jak te, które oferują do 50% swojej oferty handlowej na eksport blisko w 80% informują o braku problemów z płynnością.

Wykres 87 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością sklasyfikowanych ze względu na docelowy rynek zbytu

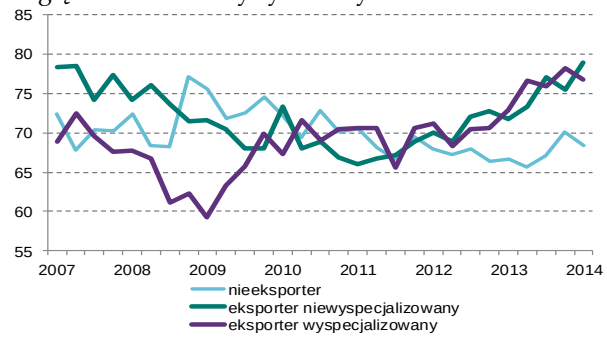

2. Obsługa zadłużenia

Zdolność przedsiębiorstw do obsługi zadłużenia kredytowego pozostaje wysoka - odsetek firm bez problemów z regulowaniem zobowiązań wobec banków sięgnął 92% badanej próby.

Po raz kolejny poprawiła się również deklarowana jakość obsługi zobowiązań handlowych (wzrost wskaźnika o 2 pp. kw/kw). Odsetek firm terminowo regulujących zobowiązania handlowe wyniósł 67,8%.

Wykres 88 Obsługa zadłużenia kredytowego oraz pozabankowego (odsetek odpowiedzi)

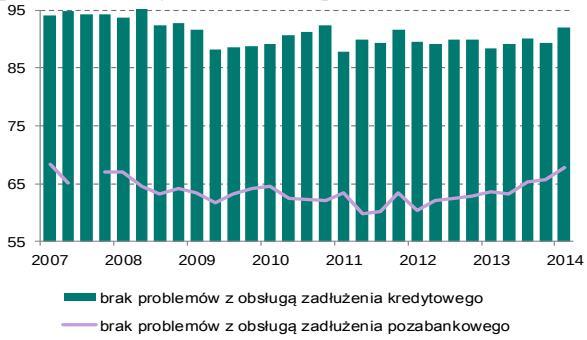

Wysoką jakość obsługi zobowiązań bankowych utrzymały przedsiębiorstwa duże, w tym wszystkie przedsiębiorstwa o zatrudnieniu przekraczającym 2000 osób. Znaczne pogorszenie w zakresie regulowania zobowiązań kredytowych w ujęciu kwartalnym odnotowano wśród przedsiębiorstw zatrudniających do 50 osób, a poprawę wśród przedsiębiorstw zatrudniających między 50 a 249 osób, co ostatecznie przełożyło się na nieznaczną poprawę obsługi zobowiązań bankowych całego sektora MSP. Zdolność przedsiębiorstw zatrudniających do 50 osób do terminowego wywiązywania się z zobowiązań wobec banków pozostaje najniższa w próbie.

Wykres 89 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zadłużenia bankowego wg sektorów

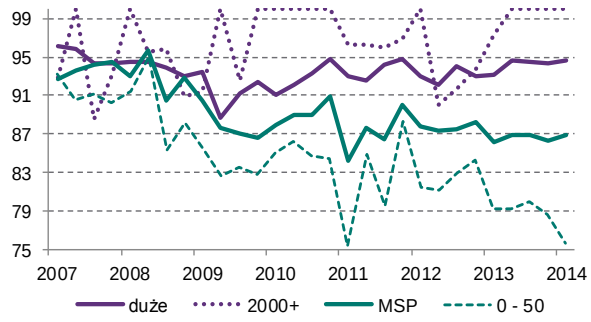

W ujęciu branżowym, firmy przemysłowe cechują się najwyższym odsetkiem przedsiębiorstw zdolnych do obsługi zobowiązań zarówno kredytowych, jak i handlowych. W ostatnim kwartale odnotowano tu jednak niewielkie spadki odsetków

firm terminowo wywiązujących się ze swoich zobowiązań.

Wykres 90 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zadłużenia bankowego wg branż

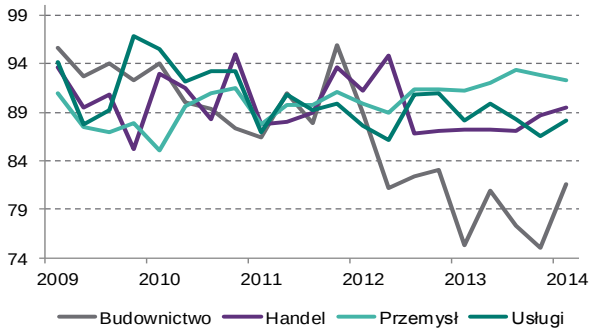

Wyraźną poprawę w okresie ubiegłego kwartału zaobserwowano wśród firm budowlanych. Przybyło tu firm, które poinformowały o braku problemów z terminową obsługą zobowiązań kredytowych, jak również zobowiązań handlowych. Obecnie, w próbie, odsetek firm budowlanych terminowo regulujących zobowiązania handlowe jest bliski odsetkowi obserwowanemu w 2010 r.

Wykres 91 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zobowiązań handlowych wg branż

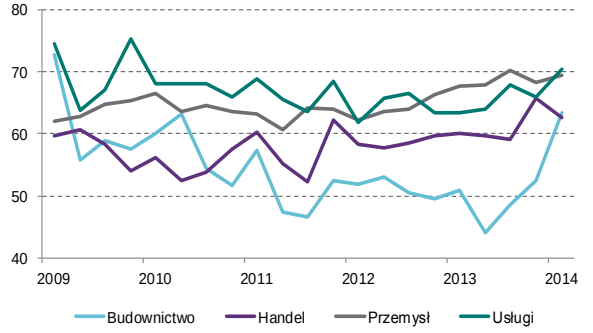

Wszystkie klasy wielkości, za wyjątkiem przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 2000 osób zadeklarowały, że poprawiły jakość obsługi zobowiązań handlowych. Najwięcej trudności z regulowaniem zobowiązań handlowych mają wciąż przedsiębiorstwa najmniejsze.

Wykres 92 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zobowiązań handlowych w klasach wielkości

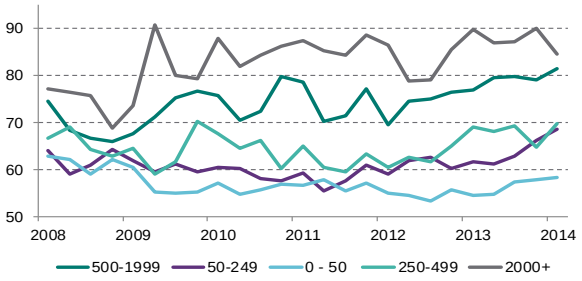

Firmy ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy mimo że znacząco poprawiły jakość obsługi zobowiązań handlowych w ostatnich kilku kwartałach, wciąż deklarują większe problemy niż firmy eksportujące. Najlepiej radzą sobie firmy o zdywersyfikowanym portfelu (pod względem kraju pochodzenia) odbiorców. Wśród firm przeznaczających na eksport mniej niż połowę swojej oferty handlowej nieco ponad 70% terminowo obsługuje zobowiązania handlowych.

Wykres 93 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zobowiązań handlowych w klasach wg. docelowego rynku zbytu

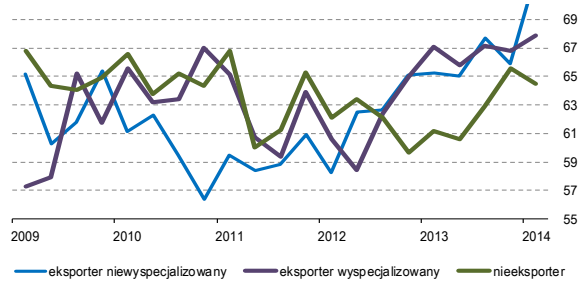

3. Zatory płatnicze

W badanej próbie nieco ponad 21% firm twierdziło, że nie miało problemów z terminowym ściąganiem należności na rynku krajowym (więcej o 2,4 pp. kw/kw). Z kolei 52% ankietowanych firm nie miało przeterminowanych zobowiązań (wzrost o 3,6 pp. kw/kw). W wyniku poprawy obsługi rozliczeń handlowych, w I kw. br. zmniejszył się odsetek przedsiębiorstw borykających się z klasycznymi

zatorami płatniczymi na rynku krajowym - posiadających jednocześnie opóźnione zobowiązania, jak i należności z tytułu dostaw i usług.

Tabela 1 Rozkład udziału płatności przeterminowanych w rozliczeniach z tytułu dostaw i usług (w %) w I kw. 2014 r.(odsetek przedsiębiorstw)

	brak	nie więcej niż 10%	powyżej 10%
należności przeterminowane od odbiorców krajowych	21,4	48,5	30,1
należności przeterminowane od odbiorców zagranicznych	62,8	27,8	9,4
należności przeterminowane ogółem	20,3	79,7	
zobowiązania przeterminowane wobec kontrahentów krajowych	52,1	33,4	14,5
zobowiązania przeterminowane wobec kontrahentów zagranicznych	77,2	17,6	5,2
zobowiązania przeterminowane ogółem	51,2	48,8	

Pozytywnym zjawiskiem jest zmniejszanie się odsetka przedsiębiorstw z sektora MSP deklarujących posiadanie należności i zobowiązań przekraczających 10% rozliczeń handlowych. Z kolei przedsiębiorstwa duże częściej niż w kwartale poprzednim informowały o posiadaniu dużych, niezapłaconych w terminie należności (i rzadziej niż w poprzednim kwartale o posiadaniu przeterminowanych dużych zobowiązaniach). Po raz pierwszy odsetek firm z sektora MSP był niższy od odsetka firm dużych posiadających nieuregulowane należności przekraczające 10% całkowitych należności.

Wykres 94 Odsetek przedsiębiorstw w sektorach deklarujących posiadanie zobowiązań i należności przeterminowanych przekraczających 10% sumy należności / zobowiązań z tytułu dostaw i usług

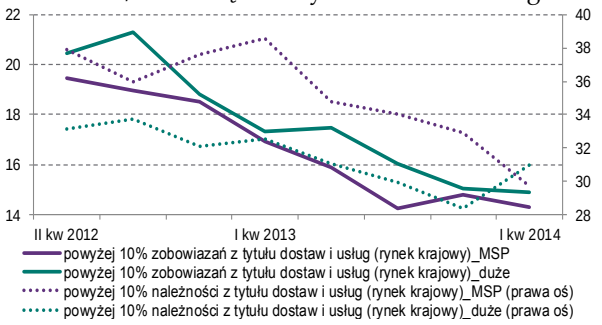

W budownictwie zaobserwowano największą poprawę obsługi rozrachunków handlowych, aczkolwiek jest to wciąż branża, z relatywnie najniższym odsetkiem przedsiębiorstw z przeterminowanymi należnościami, i z najwyższym odsetkiem firm, które nie regulują swoich zobowiązań na czas. W budownictwie odnotowano największe spadki odsetków firm zgłaszających problem przeterminowanych należności i zobowiązań (kolejno o 7 pp. i 8 pp. kw/kw). W pozostałych branżach wciąż wyraźnie więcej firm informuje o posiadaniu przeterminowanych należności niż zobowiązań. W każdej z analizowanych branż odnotowano poprawę, ale w żadnej spadki odsetków firm deklarujących posiadanie przeterminowanych należności i zobowiązań nie były tak duże jak w budownictwie.

Wykres 95 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących posiadanie przeterminowanych należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług (należności pokazano z minusem) wg branż

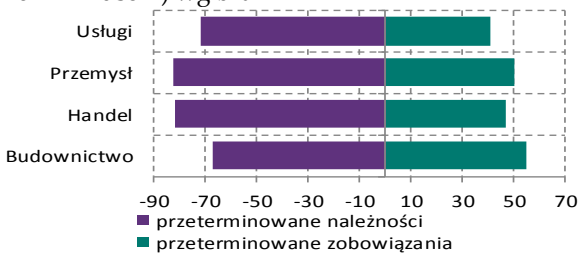

Ceny i marże

W II kw. br. oczekiwany jest niewielki wzrost inflacji – zwiększył się zasięg planowanych przez przedsiębiorstwa podwyżek cen oferowanych produktów i usług, wzrosła też nieco średnia tych podwyżek. Spodziewane jest jednocześnie zmniejszenie dynamiki cen surowców i materiałów.

Przewidywany wzrost cen towarów i usług CPI w ciągu następnych 12 miesięcy jest słabszy od oczekiwań z poprzedniego kwartału, ale wyższy od prognoz z analogicznego okresu ubiegłego roku.

W I kw. br. marże na sprzedaży krajowej nadal rosły, choć wskaźnik pozostał lekko ujemny. Natomiast wskaźnik marż na sprzedaży zagranicznej obniżył się, choć pozostał lekko dodatni. Oba wskaźniki kształtowały się wyraźnie powyżej poziomów swoich średnich długookresowych

1. Zmiany cen w I kw. 2014 r.

Wykres 96 Faktyczne zmiany cen oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów/usług (% przedsiębiorstw, pominięto bez zmian)

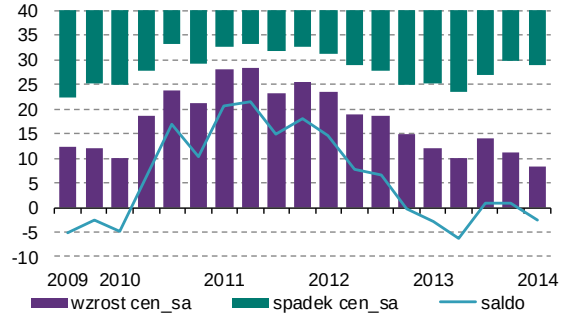

W I kw. 2014 r. zmniejszył się odsetek firm, które zwiększały ceny swoich produktów lub usług. Finalnie przedsiębiorstwa nieco częściej informowały o redukcji cen niż o ich wzroście (dane odsezonowane). Połowa przedsiębiorstw, które podniosły ceny w poprzednim kwartale, zamierza je podwyższać również w następnych 3 miesiącach (50,3%; wśród pozostałych respondentów jedynie 30,3%). Spośród tych firm, które ceny obniżyły 28,3% planuje je zmniejszać nadal w II kw. br. (2,4% wśród pozostałych przedsiębiorstw).

2. Prognozy cen surowców i materiałów

Wykres 97 Kwartalne prognozy wzrostu cen surowców i materiałów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa

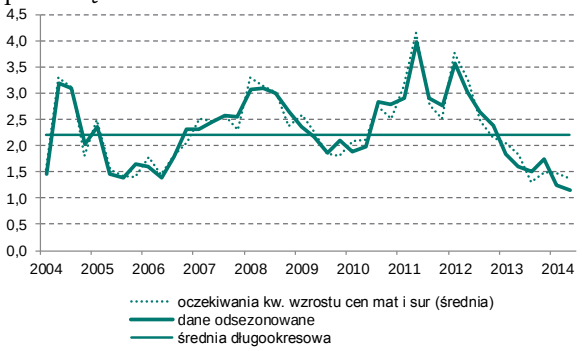

Przedsiębiorstwa spodziewają się w II kw. br. dalszego spadku dynamiki cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji (w ujęciu kwartalnym). Oczekiwania kwartalnego wzrostu cen (po odsezonowaniu) kształtują się średnio na poziomie 1,2%.

Zmniejszył się także zasięg spodziewanych podwyżek cen surowców i materiałów. Odsetek przedsiębiorstw, które oczekują wzrostu tych cen wyniósł (po usunięciu wahań sezonowych) 43,8%, tj. o 3,3 pp. mniej kw/kw i o 9,4 pp. mniej r/r. W II kw. pozostał niski udział firm, które prognozują spadek cen surowców i materiałów (4,3%).

3. Prognozy cen własnych

W II kw. br. nieco zwiększył się udział przedsiębiorstw, które przewidują podniesienie cen produktów i usług. Dane odsezonowane wskazują, że podwyżki planuje w II kw. 2014 r. 31,8% respondentów (wzrost o 1,2 pp. kw/kw i spadek o 3,5 pp. r/r) a redukcje cen 5,8% firm (spadek o 0,2 pp.

kw/kw). Wskaźnik WPC[7], informujący o zasięgu podwyżek, pozostał zdecydowanie poniżej poziomu swojej średniej długookresowej. Wskaźnik WPC po uwzględnieniu wielkości przedsiębiorstw (wskaźnik ważony zatrudnieniem) wzrósł także i jest niższy niż wskaźnik nieważony, a więc podwyżki cen będą częstsze w sektorze MSP niż w dużych przedsiębiorstwach.

Wykres 98 Wskaźnik prognoz zmian cen wyrobów i usług WPC (saldo prognoz zmian cen)

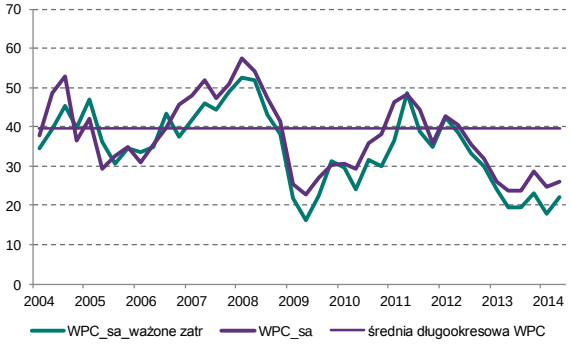

Dane odsezonowane wskazują na nieznaczny wzrost skali podwyżek cen wyrobów i usług planowanych w II kw. br. Wyniosą one średnio 0,9%, czyli więcej o 0,1 pp. r/r i kw/kw.

Wykres 99 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług

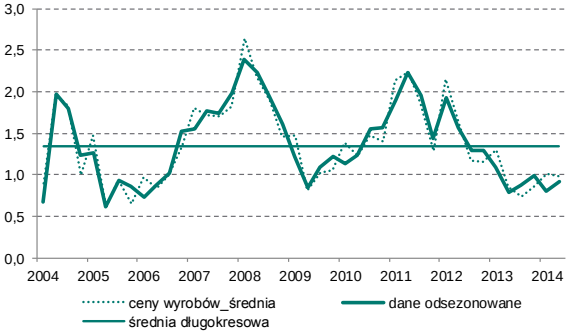

Podwyżki o ponad 5% planuje 11,1% firm podnoszących ceny (tj. 3,6% całej próby) a 46,8% przewiduje, że wysokość podwyżek wyniesie co najwyżej 2% (15,4% próby). Spadek cen, na ogół w niewielkiej skali, planuje 5,5% firm, tj. mniej o 1,7 pp. kw/kw i 6,0 pp. r/r.

Wykres 100 Rozkład prognoz zmian cen

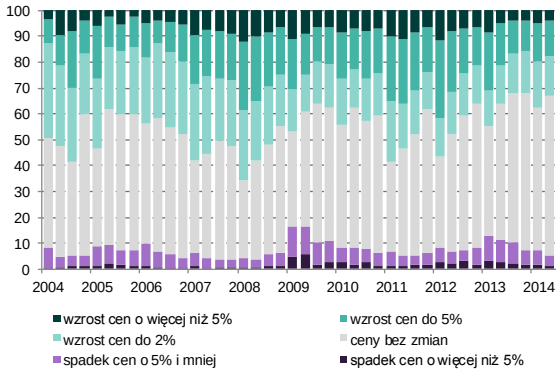

Nadal maleje odsetek przedsiębiorstw, planujących wielokrotnie w ciągu roku podwyższać ceny (38,3%). Po raz pierwszy w ciągu ostatnich 4 kwartałów zamierza podnosić ceny swoich produktów bądź usług 22,9% firm, natomiast w każdym kwartale, czyli 4 razy, ma zamiar 10,9% firm. Żadnej podwyżki cen na przestrzeni roku nie planowało przeprowadzić 38,7% przedsiębiorstw (więcej o 7,1 pp. r/r). Skala podwyżek nie jest w II kw. związana z ich częstotliwością – przedsiębiorstwa, które po raz pierwszy w ciągu roku zamierzają podnieść ceny nie planują większych podwyżek niż pozostałe firmy.

Wykres 101 Jednokrotne i wielokrotne plany podwyżek cen w ciągu kolejnych czterech kwartałów (odsetek firm; próba ograniczona do przedsiębiorstw, które brały udział w badaniu w czterech kolejnych edycjach ankiety)

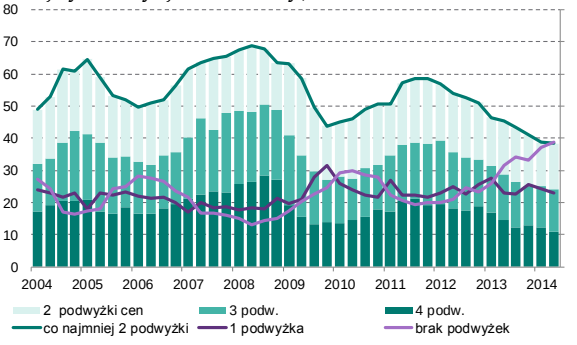

[7] Wskaźnik WPC jest to saldo prognoz zmian cen wyrobów i usług („podwyżki" – „obniżki").

4. Prognozy cen wyrobów własnych – analiza w podstawowych przekrojach

Przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe nie przewidują wzrostu dynamiki cen, nieznacznie spadnie również zasięg zmian cen. Wzrost cen w II kw. 2014 r. wyniesie tam średnio 0,8%.

Wykres 102 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w sekcjach Przetwórstwo przemysłowe, Handel i naprawy oraz Budownictwo

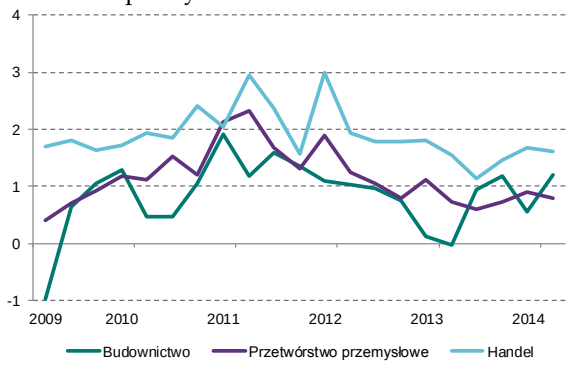

Wykres 103 Wskaźnik WPC w przemyśle, budownictwie oraz usługach

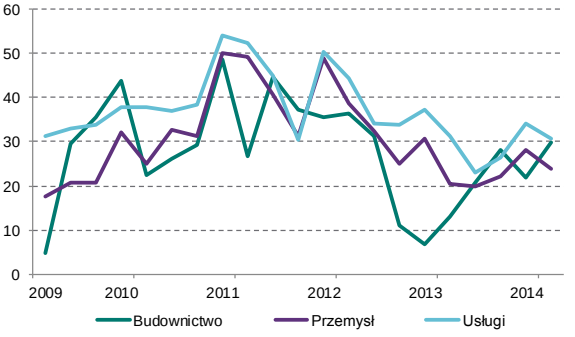

W budownictwie w II kw. wzrosły zarówno skala, jak i zasięg podwyżek cen. Wzrost cen jest tam przewidywany średnio o 1,2%.

Dynamika cen w usługach wyniosła 1,2%. W handlu i transporcie przewidywany jest niewielki spadek dynamiki (w handlu do 1,6%, w transporcie do 1,2%). Pozostałe branże usługowe prognozują wzrost dynamiki cen (do 0,7%). W branżach usługowych spadł nieco również wskaźnik WPC.

Wykres 104 Wskaźnik WPC a przewidywane kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa

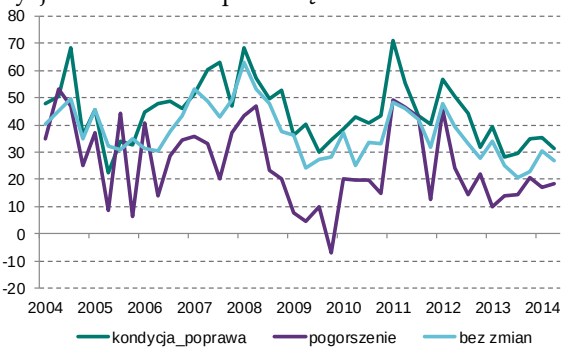

Im lepsze prognozy sytuacji tym jednocześnie częstsze są plany podwyżek cen. W II kw. br. wskaźnik WPC spadł nieco zarówno w firmach oczekujących poprawy kondycji, jak i przewidujących stabilizację swojej sytuacji. Niewielki wzrost dynamiki cen przewidują przedsiębiorstwa spodziewające się pogorszenia sytuacji, ale nadal dynamika w tej grupie jest najniższa. Średnia planowanych podwyżek w grupie prognozującej poprawę kondycji wyniesie 1,1%, stabilizację 1,0%, pogorszenie 0,7%.

5. Zmiany cen własnych a wzrost cen surowców i materiałów

Problem wysokich kosztów działalności, w tym cen surowców, materiałów i paliw, zgłosiło (w pytaniu otwartym) w I kw. 2014 r. ok. 5% respondentów, a więc podobnie jak w poprzednim kwartale. Wysokie koszty nie należą obecnie do czołówki barier rozwoju przedsiębiorstw.

Prognozy na II kw. 2014 r. pokazują jednak utrzymywanie się wyraźnego wpływu poziomu kosztów surowców i materiałów na kształtowanie cen w badanych firmach. Obecnie 62,3% (wzrost o 3,5 pp.) respondentów deklaruje przeniesienie spodziewanego wzrostu cen surowców i materiałów na ceny swoich wyrobów. Zdecydowana większość firm, które nie spodziewają się zmian cen surowców nie zamierza też zmieniać cen swoich wyrobów. Natomiast co druga firma prognozująca spadek cen surowców (nie jest to liczna grupa odpowiedzi w

badanej próbie – ok. 2%) zapowiada też redukcje własnych cen. Wskaźnik WPC dla przedsiębiorstw spodziewających się wzrostu cen nabywanych surowców i materiałów utrzymuje się stale na wysokim poziomie.

Wykres 105 Wskaźnik WPC a prognozy zmian cen nabywanych surowców i materiałów

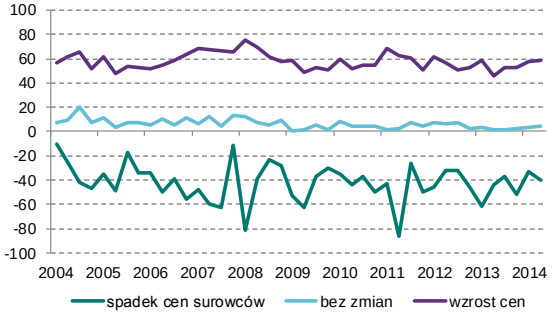

Wykres 106 Udział przedsiębiorstw prognozujących zarówno wzrost cen surowców i materiałów jak i wzrost cen własnych (dane odsezonowane)

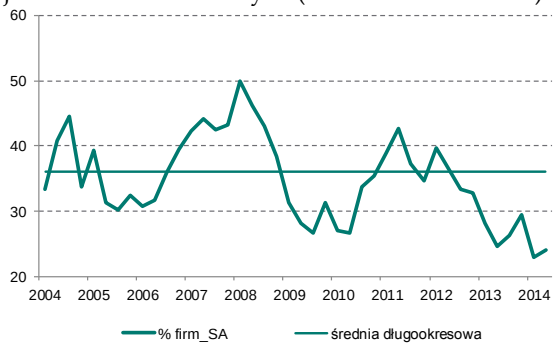

Udział przedsiębiorstw, które jednocześnie prognozują wzrost cen surowców i materiałów oraz wzrost cen własnych produktów kształtuje się zdecydowanie poniżej swojej średniej długookresowej (dane odsezonowane). Udział ten najwyższy jest w handlu, najniższy w usługach (bez handlu in transportu).

6. Zmiany cen a eksport, import

W II kw. 2014 r. przewidywana jest stabilizacja cen u eksporterów, ale spadek cen u eksporterów wyspecjalizowanych (dane po wyłączeniu efektów sezonowych). W przedsiębiorstwach nieeksportujących dynamika cen wzrośnie i pozostanie nieco wyższa niż w pozostałych firmach. Średnia podwyżka cen dla nieeksporterów wyniesie 1,1%, dla eksporterów 0,7% (dla eksporterów wyspecjalizowanych 0,4%). Również odsetek firm prognozujących podniesienie cen spadł w grupie eksporterów wyspecjalizowanych oraz wzrósł w klasie nieeksporterów.

Wykres 107 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w podziale na nieeksporterów i eksporterów, w tym wyspecjalizowanych

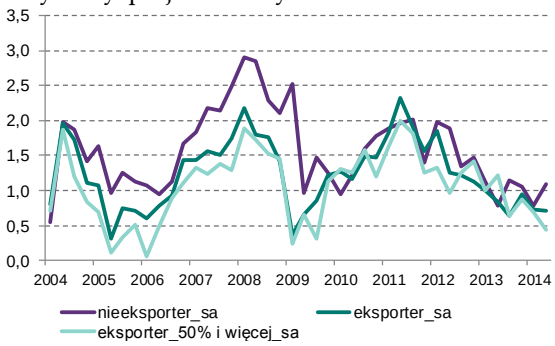

Wykres 108 Wskaźnik WPC w podziale na eksporterów i nieeksporterów

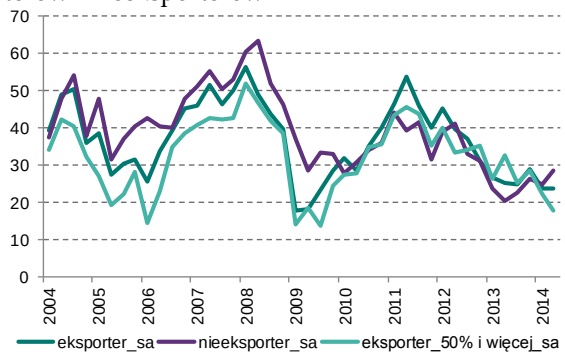

7. Oczekiwania zmian CPI

W II kw. 2014 r. oczekiwania inflacyjne nieco osłabiły się w relacji do kwartału poprzedniego. Nieco mniej firm oczekuje wzrostu CPI w ciągu roku, ale też nieco mniejsza jest grupa respondentów, prognozujących spadek inflacji. W efekcie przedsiębiorstwa, które prognozują wzrost wskaźnika CPI (15,3 %; dotyczy firm, które przewidują wzrost cen)

są ponownie liczniejsze są niż te, które oczekują jego spadku (10,0%). Spodziewany przez ankietowane przedsiębiorstwa wzrost cen konsumpcyjnych w ciągu roku będzie silniejszy niż oczekiwano w analogicznym okresie poprzedniego roku. Wzrostu cen w ciągu najbliższego roku spodziewa się przeważająca część ogółu respondentów (71,3% populacji, tj. 84,6% tych, którzy sprecyzowali swoją opinię). Spadek cen prognozuje bardzo niewielka i malejąca grupa firm. Nadal relatywnie dużo firm nie decyduje się przewidywać zachowania się wskaźnika CPI w ciągu najbliższego roku (tj. 15,8% respondentów).

Wykres 109 Prognozy rocznych zmian wskaźnika CPI w relacji do inflacji z poprzedniego kwartału

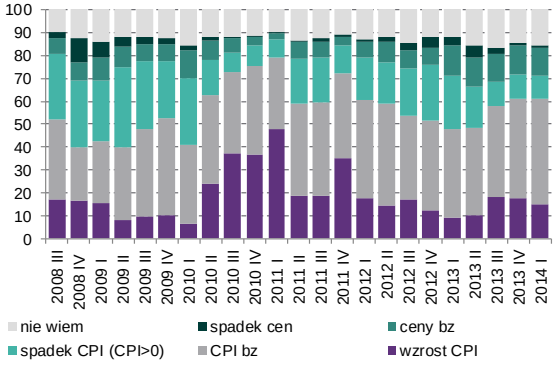

8. Marże

W I kw. 2013 r. miał miejsce kolejny już wzrost wskaźnika zmian marż na sprzedaży krajowej. Saldo odpowiedzi wzrosło o 2,8 pp. kw/kw i o 14,6 pp. r/r, pozostało jednak nadal lekko ujemne (minus 1 punkt). Natomiast wskaźnik marż na sprzedaży zagranicznej zmniejszył się o 5,2 pp. kw/kw, utrzymując się na lekko dodatnim poziomie. Analiza zachowania obu zmiennych w czasie względem ogólnej oceny sytuacji bieżącej dla całej próby sugeruje, że zmiany marż krajowych są jedną z najsilniej oddziałujących dodatnio na ocenę sytuacji zmienną. Wpływ ten jest nawet większy niż stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych (przyjęty tu jako miara bieżącego popytu), co można ocenić m.in. poprzez analizę wskaźnika korelacji Pearson'a, który wyniósł dla obu tych relacji odpowiednio: plus 0,85 i plus 0,82. Co ciekawe, zmiany marż na sprzedaży eksportowej nie są zbyt mocno powiązane z ocenami sytuacji, a zależność ta jest ujemna (korelacja minus 0,54). Zmiany marż eksportowych są za to silnie dodatnio powiązane z kursem euro względem złotego, który z kolei reaguje na poprawę koniunktury w kraju umocnieniem się, co obniża rentowność eksportu.

Wzrost marż na sprzedaży krajowej zanotowano w większości analizowanych klas, poza handlem i energetyką, gdzie miały miejsce niewielkie spadki. Silne wzrosty miały miejsce w budownictwie i górnictwie, gdzie mimo to wskaźniki pozostały wyraźnie ujemne. Wzrosty zanotowano również w przetwórstwie, gdzie wskaźnik drugi kwartał z rzędu pozostał dodatni (po pięciu latach wyraźnych ujemnych wartości tego wskaźnika) oraz w pozostałych usługach (poza handlem). Wzrosty zanotowano zarówno w grupie dużych przedsiębiorstw (silniejsze), jak i w sektorze MSP.

Spadki marż u eksporterów zaobserwowano zarówno w przetwórstwie przemysłowym, jak i w handlu (silniejsze), przy czym w obu sektorach wskaźniki pozostały lekko dodatnie. Kurs złotego względem euro nie zmienił się zasadniczo względem poprzedniego kwartału, ale jego wahania wzrosły, co mogło przyczynić się do zmian marż eksportowych. Przemawia za tym również wzrost bariery związanej z niekorzystnym bądź niestabilnym kursem złotego względem walut obcych, co pokazuje analiza pytania otwartego o bariery rozwoju.

Wykres 110 Zmiany marż na sprzedaży krajowej i zagranicznej

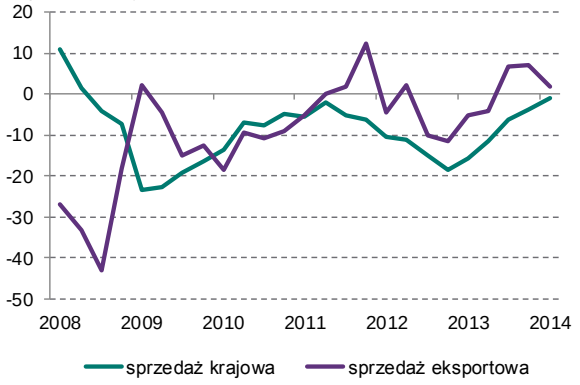

Wykres 111 Zmiany marż na sprzedaży krajowej w wybranych sekcjach

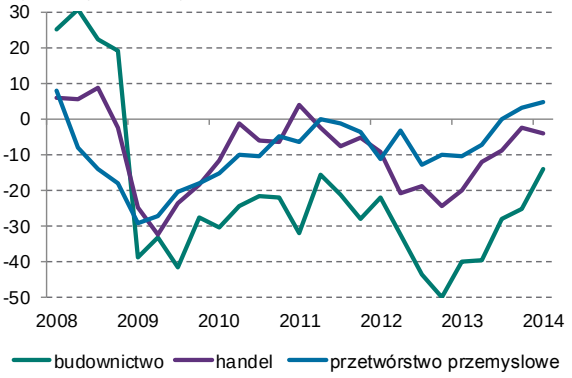

Materiał dodatkowy

Wpływ kryzysu na sytuację sektora MSP oraz sektora dużych przedsiębiorstw

Niniejsze opracowanie poświęcone jest jakościowej ocenie wpływu – wciąż aktualnego – międzynarodowego kryzysu finansowo-gospodarczego na sytuację ekonomiczną sektora MSP oraz sektora dużych przedsiębiorstw w Polsce. Praktyka życia gospodarczego oraz teoria ekonomii, wskazują bowiem, że wpływ kryzysów na funkcjonowanie i kondycję ekonomiczną przedsiębiorstw może zależeć zarówno od specyfiki samego kryzysu, jak też strukturalnych uwarunkowań i autonomicznych decyzji leżących po stronie samych przedsiębiorstw. Zastosowany podział wzdłuż wielkości zatrudnienia znajduje natomiast uzasadnienie m.in. jako ważne kryterium w polityce gospodarczo-regulacyjnej Państwa[8].

Jakościowa specyfika, międzynarodowy zasięg, jak też długi czas trwania bieżącego kryzysu utrudnia dokonanie prostej oceny efektów netto różnych kanałów oddziaływań kryzysu na relatywną sytuację sektora MSP oraz sektora dużych przedsiębiorstw w Polsce.

Z jednej strony można oczekiwać, że kryzys, którego pierwotne źródła leżą za granicą powinien w pierwszej kolejności i w większym stopniu dotknąć – z reguły duże – przedsiębiorstwa powiązane kapitałowo i zarządczo z międzynarodowymi koncernami i obecne w globalnych łańcuchach wartości dodanej niż przedsiębiorstwa małe, częściej skupione na rynku lokalnym lub krajowym. Z drugiej jednak strony, po upływie pewnego czasu – gdy efekty kryzysu z większą siłą uwidaczniają się także w funkcjonowaniu gospodarki krajowej oraz gdy kryzys przedłuża się – to przedsiębiorstwa obecne na rynkach międzynarodowych mają szersze możliwości dywersyfikacji źródeł swoich przychodów.

Podobnie, kryzys o wymiarze finansowym wyrażającym się m.in. poprzez bardzo silne zacieśnienie warunków kredytowania (ang. *credit crunch* lub *credit squeeze*) może w większym stopniu dotknąć przedsiębiorstwa o niższej zdolności kredytowej i niższej wartości potencjalnych zabezpieczeń, krótszej historii kredytowej, wyższym ryzyku prowadzenia działalności oraz mniej zaawansowanej formie prawnej (cechy często przypisywane sektorowi MSP) niż przedsiębiorstwa o dobrze ugruntowanej historii, pozycji i renomie (sektor dużych przedsiębiorstw). Równocześnie jednak przedsiębiorstwa z pierwszej grupy wykazują często pasywność kredytową (brak zainteresowania zaciągnięciem kredytu niezależnie od oferowanych warunków), a więc część z nich może nie odczuć bezpośredniego wpływu pogorszenia warunków kredytowania w gospodarce na sytuację finansową. Ponadto, pomoc publiczna w postaci finansowej czy też gwarancji i preferencji kredytowych jest częściej dedykowana sektorowi MSP, co może z nawiązką rekompensować mniejszą dostępność kredytu dla sektora MSP.

Powyższe czynniki obrazują trudności związane z wnioskowaniem opartym wyłącznie o agitację słowną. Stąd za celowe wydaje się przywołanie danych, które w pierwszej kolejności pomogą nakreślić faktyczne różnice pomiędzy sytuacją sektora MSP i dużych przedsiębiorstw przypadające na okres kryzysu, a następnie pozwolą wyjaśnić prawdopodobne mechanizmy, które za nimi stoją.

[8] W świetle raportu PARP pt. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012* sektor przedsiębiorstw odpowiadał w 2011 r. za wytworzenie 71,8% wartości dodanej brutto całej gospodarki, z czego 47,3% przypadało na sektor MSP, a 24,5% – duże przedsiębiorstwa. Równocześnie wielkość przedsiębiorstwa jest jednym z kluczowych parametrów wykorzystywanych do ustalania kryteriów uprawniających do skorzystania z wielu instrumentów pomocy publicznej (w tym finansowanych ze środków unijnych).

Analiza ocen bieżącej sytuacji ekonomicznej w podziale na sektor MSP oraz sektor dużych przedsiębiorstw wskazuje na przełom 2008/2009 r. jako okres, w którym zaczęła narastać wyraźna różnica pomiędzy ocenami sytuacji ekonomicznej sektora dużych przedsiębiorstw oraz sektora MSP. Okres ten pokrywa się z silnym osłabieniem dynamiki wzrostu gospodarczego (z 5% w 2008 r. do 1,2% w 2009 r.), kiedy to skutki międzynarodowego kryzysu finansowo-gospodarczego uwidoczniły się także w funkcjonowaniu polskiej gospodarki. Warto zwrócić uwagę, że o ile w pierwszej fazie kryzysu wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych dużych przedsiębiorstw odnotował wyraźnie większy spadek, o tyle później rósł on zdecydowanie szybciej niż w przypadku sektora MSP. Równocześnie, różnice w dynamice popytu na dobra dostarczane przez obydwa sektory pozwalają na co najwyżej częściowe uzasadnienie tego zjawiska – na przełomie lat 2010/2011 stopień wykorzystania mocy produkcyjnych sektora MSP ustabilizował się, a stopień wykorzystania mocy produkcyjnych sektora dużych przedsiębiorstw kontynuował wzrost (jeszcze przez kilka kolejnych kwartałów), podczas gdy prognozy popytu formułowane przez sektor MSP były w tym okresie lepsze niż w przypadku sektora dużych przedsiębiorstw. Podobnie, różnica w ocenie sytuacji ekonomicznej nie wykazywała na przełomie lat 2010/2011 wyraźnej tendencji malejącej.

Wykres 112 Wskaźnik bieżącej sytuacji ekonomicznej BOSE (sa, lewy panel) oraz wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych (sa, prawy panel) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

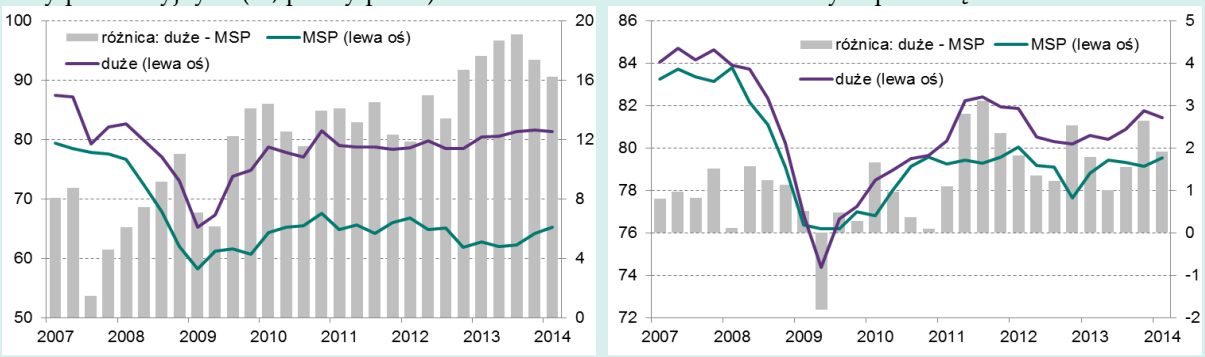

Wykres 113 Wskaźnik prognoz popytu (sa, lewy panel) oraz wskaźnik prognoz trwałego komponentu popytu (sa, prawy panel) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

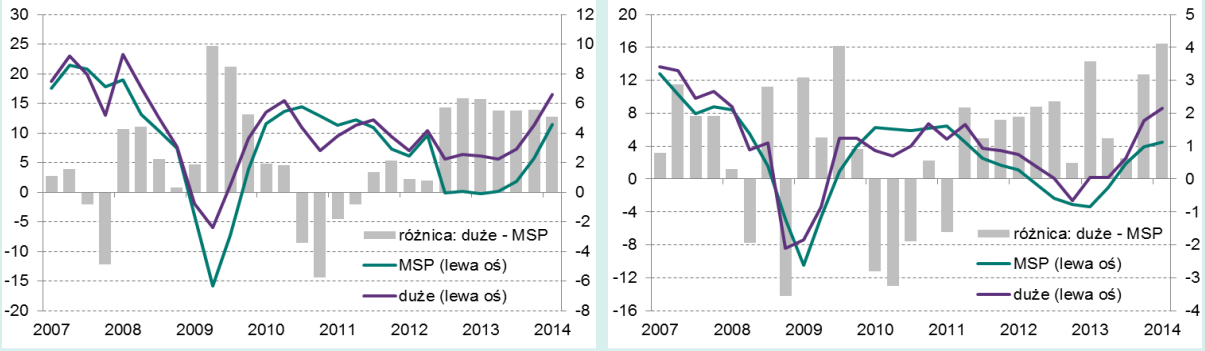

Powyższe obserwacje wskazują, że analizując relatywną sytuację sektora MSP oraz sektora dużych przedsiębiorstw należy zwrócić uwagę również na stronę podażową zjawiska. Wskaźnik wydajności pracy w relacji do wzrostu wynagrodzeń oraz średnie deklarowane progowe kursy opłacalności eksportu rozliczanego w euro sugerują, że na przełomie lat 2008/2009 konkurencyjność sektora MSP w relacji do sektora dużych przedsiębiorstw obniżyła się, a efekt ten był szczególnie widoczny w przypadku przedsiębiorstw zainteresowanych eksportem rozliczanym w euro.

Wykres 114 Wskaźnik relacji wzrostu wydajności pracy względem wzrostu wynagrodzeń (sa, lewy panel) oraz deklarowany progowy kurs EUR/PLN opłacalności eksportu (sa, prawy panel) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

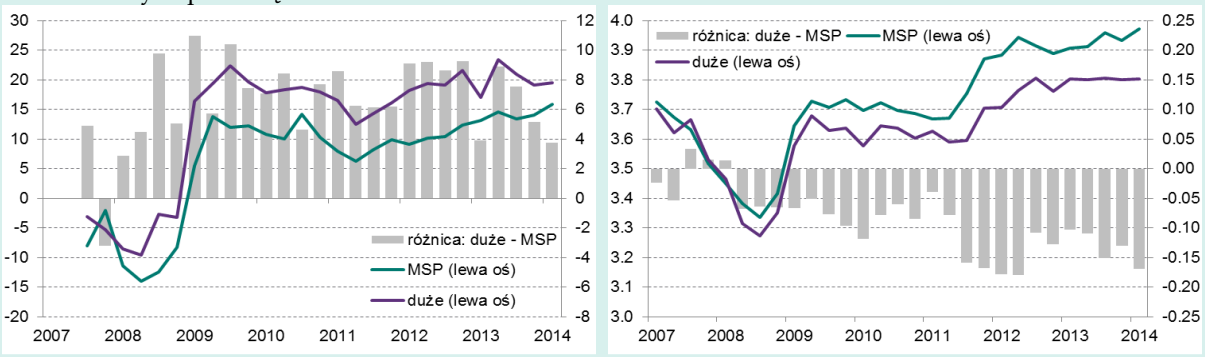

Pewnych skutków, ale i źródeł utraty konkurencyjności sektora MSP względem sektora dużych przedsiębiorstw można częściowo upatrywać w sytuacji płynnościowej obydwu sektorów. W okresie napięć finansowych (ang. *financial stress*) duże podmioty są zwykle postrzegane jako bardziej wiarygodne i mają zazwyczaj lepszy dostęp do instrumentów finansowych niż przedsiębiorstwa z sektora MSP. Stąd, pomimo przejściowych trudności, dużym przedsiębiorstwom łatwiej utrzymać płynność finansową oraz terminowość obsługi zobowiązań na satysfakcjonującym poziomie, co daje im pewną przewagę konkurencyjną względem małych przedsiębiorstw. Równocześnie może tu występować efekt wzmocnienia – przedsiębiorstwom bardziej konkurencyjnym, o lepszej sytuacji płynnościowej częściej oferuje się odroczone terminy płatności, podczas gdy od przedsiębiorstw w gorszej sytuacji zwykle oczekuje się szybszej zapłaty z obawy przed późniejszymi problemami z egzekucją należności. Poczynione obserwacje są spójne z rosnącymi od przełomu lat 2008/2009 różnicami w odsetkach przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością i obsługą zobowiązań pozabankowych w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

Wykres 115 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością (lewy panel) oraz z obsługą zobowiązań pozabankowych (prawy panel) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

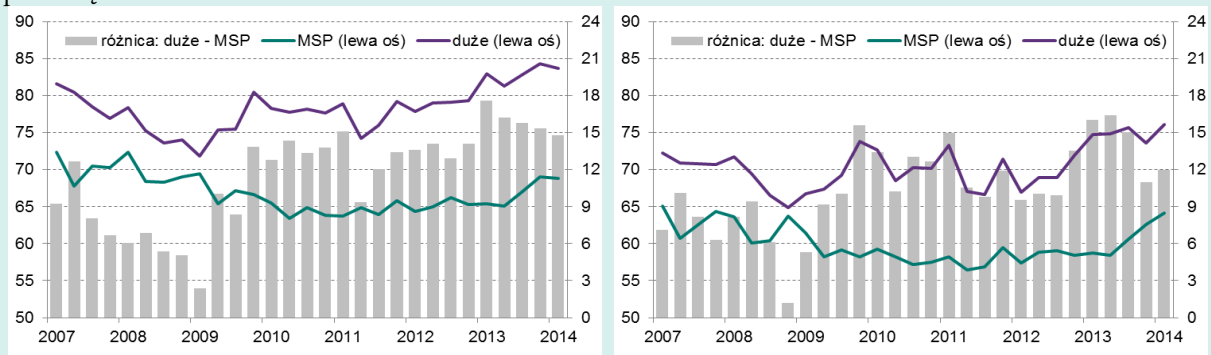

Wspomniany efekt wzmocnienia może odgrywać szczególnie istotną rolę na rynku kredytowym ze względu na zjawiska związane z asymetrią informacji pomiędzy potencjalnym kredytobiorcą a bankiem. Negatywna selekcja (ang. *adverse selection*) sprawia, że w okresie kryzysu na kredycie bankowym może zależeć najbardziej tym przedsiębiorstwom, które z perspektywy akceptowanego przez bank poziomu ryzyka kredytowego, w ogóle nie powinny go dostać. W rezultacie dochodzi do silnego zacieśnienia warunków kredytowania (ang. *credit crunch* lub *credit squeeze*), kiedy to kredyt może stać się niedostępny dla przedsię-

biorstw, którym przydałby się on najbardziej. Dane w istocie potwierdzają, że od połowy 2009 r. zaczęła narastać różnica w terminowości obsługi zobowiązań bankowych przez sektor MSP i sektor dużych przedsiębiorstw, a równocześnie warunki kredytowania dla sektora MSP były zaostrzane w większym stopniu niż w sektorze dużych przedsiębiorstw. Malała również różnica między odsetkami przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt, co wskazuje na relatywnie większe zainteresowanie kredytem bankowym wśród sektora MSP niż przed wystąpieniem kryzysu. Z drugiej jednak strony różnice w odsetkach pozytywnie rozpatrzonych wniosków kredytowych nie wskazują na wyraźnie narastającą dyskryminację sektora MSP względem sektora dużych przedsiębiorstw – w pierwszej fazie kryzysu (I poł. 2009 r.), w której bardziej ucierpiały duże przedsiębiorstwa, wnioski kredytowe przedsiębiorstw z sektora MSP były nawet częściej rozpatrywane pozytywnie niż wnioski kredytowych dużych przedsiębiorstw. W latach 2010- 2011 różnica zaczęła narastać na korzyść dużych przedsiębiorstw, ale był to okres, w którym dużo szybciej rosło wykorzystanie mocy produkcyjnych w tym sektorze. Można tym samym podejrzewać, że różnice w odsetkach zaakceptowanych wniosków kredytowych wynikały z czynników obiektywnych niźli były autonomiczną przyczyną narastających różnic w sytuacji ekonomicznej obydwu grup przedsiębiorstw.

Wykres 116 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z obsługą zobowiązań bankowych (lewy panel) oraz indeks skumulowanych zmian restrykcyjności kryteriów kredytowych dla kredytów krótkoterminowych[9] (2008q1 = 0, prawy panel) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

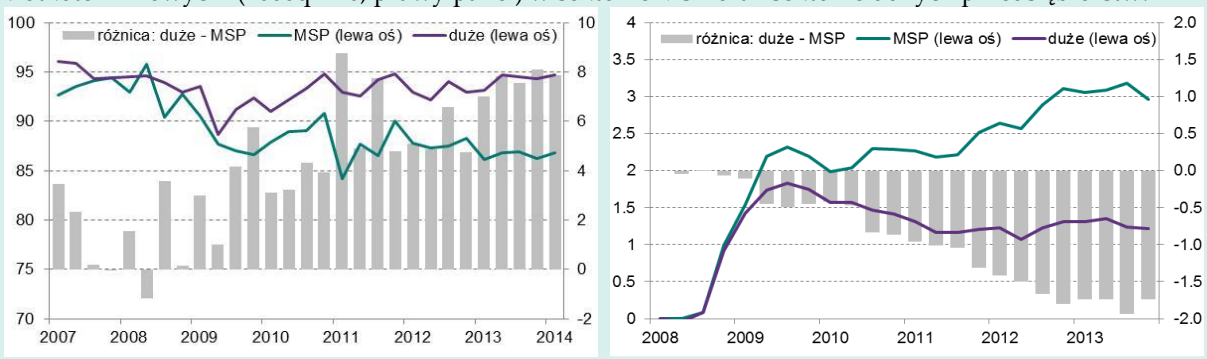

Wykres 117 Odsetek przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt (sa, lewy panel) oraz odsetek pozytywnie rozpatrzonych wniosków kredytowych (prawy panel) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

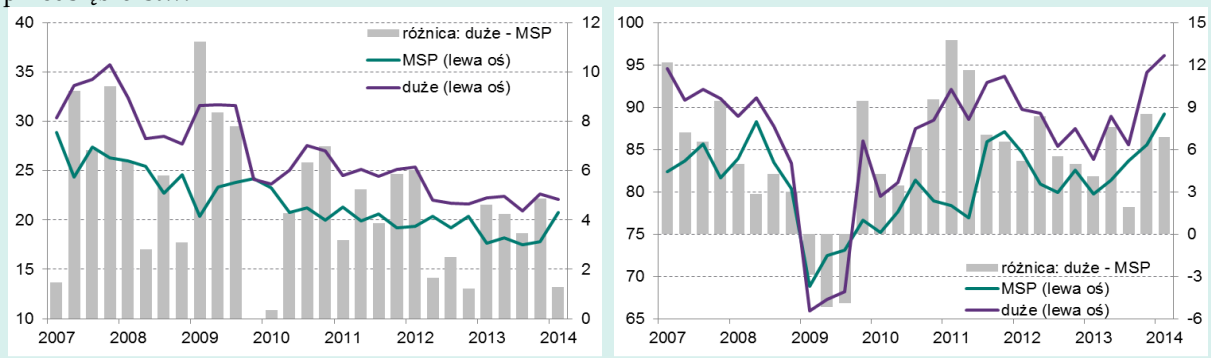

[9] Indeks powstał na podstawie danych z ankiety do przewodniczących kryteriów kredytowych (wyniki dostępne pod adresem: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/kredytowy.html). Wzrost indeksu należy interpretować jako rosnącą restrykcyjność kryteriów kredytowych

Dane z ankiety rocznej NBP przeprowadzonej w I poł. 2009 r. rzucają dodatkowe światło na możliwe źródła zróżnicowanej sytuacji ekonomicznej sektora MSP oraz sektora dużych przedsiębiorstw w ostatnich latach. Deklaracje przedsiębiorstw z obydwu grup wskazują, że duże przedsiębiorstwa planowały działania dostosowawcze wyraźnie częściej niż przedsiębiorstwa z sektora MSP. Największe różnice dotyczyły działań obniżających produkcję lub skalę działalności, zatrudnienie oraz koszty pozapłacowe. Planowane działania dużych przedsiębiorstw częściej były także nastawione na przedsięwzięcia o charakterze strategicznym jak np. poszukiwanie nowych rynków zbytu oraz reorganizacja lub restrukturyzacja przedsiębiorstwa (bez zmniejszania zatrudnienia). Wyniki ankiety rocznej NBP przeprowadzonej w I poł. 2012 r. potwierdzają, że w latach 2010-2011 dużym przedsiębiorstwom częściej udawało się zrealizować działania polegające na wykorzystaniu sytuacji kryzysowej do poprawy swojej relatywnej sytuacji ekonomicznej (tzw. ucieczka do przodu). W szczególności duże przedsiębiorstwa zdecydowanie częściej przejmowały inne firmy bądź dokonywały zakupu ich części/udziałów, a także wchodziły na nowe rynki produktowe i geograficzne. W rezultacie – choć zarówno w sektorze MSP, jak i sektorze dużych przedsiębiorstw kryzys wpłynął negatywnie na sytuację ekonomiczną ok. 41-42% firm – 10,6% dużych przedsiębiorstw udało się wykorzystać kryzys do poprawy swojej sytuacji ekonomicznej, podczas gdy w przypadku sektora MSP ten odsetek wyniósł tylko 4,8%.

Wyniki te są spójne z wcześniej zaprezentowanym szybszym wzrostem wskaźnika wykorzystania mocy produkcyjnych (poprzez ograniczenie możliwości produkcyjnych i optymalizację struktury popytu) oraz korzystniejszą relacją wzrostu wydajności do wzrostu wynagrodzeń (poprzez obniżenie zatrudnienia i kosztów pozapłacowych) w sektorze dużych przedsiębiorstw.

Wykres 118 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących fakt lub zamiar podjęcia działań dostosowawczych w 2009 r. (w związku ze spowolnieniem gospodarczym) w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

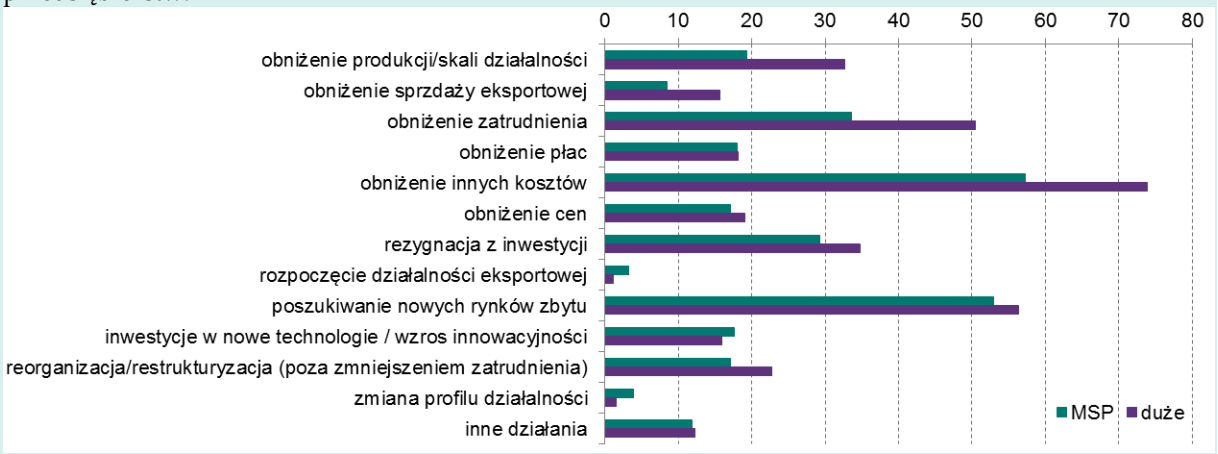

Wykres 119 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących fakt zrealizowania wymienionych działań w okresie 2010-2011 w sektorze MSP oraz sektorze dużych przedsiębiorstw.

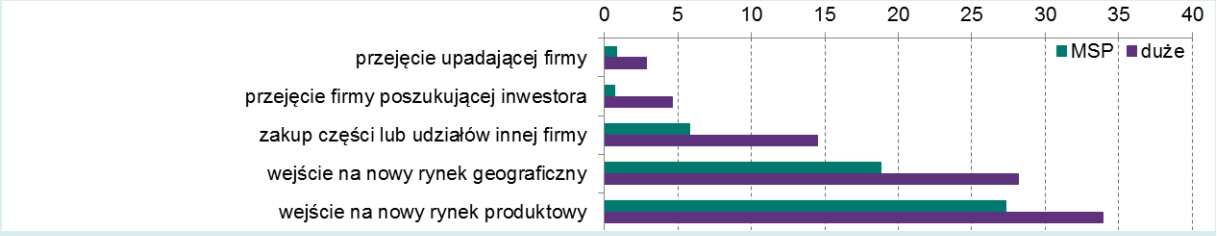

Przeprowadzona analiza wskazuje, że międzynarodowy kryzys finansowo-gospodarczy miał negatywny wpływ na relatywną sytuację sektora MSP względem sektora dużych przedsiębiorstw, a efekt ten był złożeniem tak czynników niezależnych od samych przedsiębiorstw, jak i ich autonomicznych decyzji. Kluczową rolę w zaobserwowanym zróżnicowaniu mogła odegrać szybsza i bardziej zdecydowana reakcja dużych przedsiębiorstw na spowolnienie gospodarcze, która z jednej strony polegała na obniżeniu skali działalności, zatrudnienia oraz na optymalizacji kosztów, a z drugiej była nakierowana na działania o charakterze strategicznym polegające m.in. na przejmowaniu innych firm oraz wejściu na nowe rynki produktowe i geograficzne. Działania te zaowocowały relatywnie szybkim odbudowaniem wskaźnika wykorzystania mocy produkcyjnych oraz poprawą konkurencyjności w stosunku do przedsiębiorstw z sektora MSP. W świetle przeanalizowanych danych różnice w dostępie do finansowania kredytem bankowym były raczej skutkiem niż autonomiczną przyczyną zróżnicowanej sytuacji ekonomicznej sektora MSP i sektora dużych przedsiębiorstw. Tym niemniej różnice te mogły się częściowo przyczynić do utrwalenia relatywnie korzystniejszej sytuacji płynnościowej sektora dużych przedsiębiorstw względem sektora MSP.

Aneksy

Uwagi metodologiczne

1. Prezentowane opracowanie przedstawia oceny ankietowanych przez NBP przedsiębiorstw w I kw. br. i przewidywania na II kw. br.
2. W marcu br. w Szybkim Monitoringu NBP wzięło udział 1371 podmiotów wybranych z terenu całego kraju. Były to przedsiębiorstwa z sektora niefinansowego, reprezentujące wszystkie sekcje PKD, poza rolnictwem, leśnictwem i rybołówstwem, oba sektory własności, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.
3. Ze względu na przewagę w próbie przedsiębiorstw dużych, za którą jednak przemawia silna koncentracja zjawisk makroekonomicznych, wyniki badań ankietowych należy traktować z pewną ostrożnością. W próbie wyraźnie niedoreprezentowane są zwłaszcza mikro przedsiębiorstwa.
4. W opracowaniu wykorzystano następujące przekroje klasyfikacyjne:

- wg rodzajów działalności PKD w podziale na: Przemysł, Budownictwo, Handel, Usługi, bądź z uwzględnieniem sekcji PKD
  - ilekroć w opracowaniu jest mowa o sekcji Pozostałe usługi, chodzi o grupę branż usługowych, na które składa się: Transport i gospodarka magazynowa, Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, Informacja i komunikacja, Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Edukacja, Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- wg sektorów własności: sektor publiczny, sektor prywatny oraz pięciu form własności
- wg klas wielkości zatrudnienia: od 1 do 49 zatrudnionych, od 50 do 249, od 250 do 499, od 500 do 1999 oraz 2000 i więcej osób (2000+) lub alternatywnie, w podziale na: sektor MSP (do 249 pracujących) i duże przedsiębiorstwa (250 i więcej pracowników)
- wg przeznaczenia oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów: przedsiębiorstwa oferujące dobra energetyczne, inwestycyjne, konsumpcyjne trwałe i nietrwałe oraz półprodukty.
- wg przeznaczenia usług: usługi dla biznesu, usługi dla konsumentów, gospodarka odpadami, usługi nierynkowe (głównie: edukacja i zdrowie).

5. Podstawową metodą konstrukcji prezentowanych w raporcie wskaźników jest różnica między procentem odpowiedzi korzystnych i niekorzystnych dla sytuacji przedsiębiorstw. Wskaźniki te przyjmują wartości z przedziału od +100 do –100. Ujemne wyniki należy interpretować, jako pogorszenie się stanu koniunktury, natomiast dodatnie, jako jego poprawę,
6. Ilekroć pod tabelą bądź rysunkiem nie pojawia się informacja odnośnie źródła danych, należy rozumieć, że źródłem informacji jest wtedy szybki monitoring NBP.
7. Dla oznaczenia wskaźników wyrównanych sezonowo zastosowano skrót „sa", pochodzący od ang. wyrażenia seasonally adjusted.

Analiza komponentów cyklicznych

Do zobrazowania bieżącej pozycji w cyklu koniunkturalnym sytuacji ekonomicznej badanych podmiotów, posłużono się wykresem fazowym komponentów cyklicznych, tzw. „zegarem cyklu koniunkturalnego". Na osi pionowej wykresu oznaczono poziom komponentu cyklicznego danego wskaźnika koniunktury, na osi poziomej zmianę wartości komponentu cyklicznego. Przy wzorcowym (sinusoidalnym) kształcie cyklu, obserwacje w kolejnych okresach rotują zatem wokół początku układu współrzędnych w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, a kolejne ćwiartki takiego wykresu odpowiadają kolejnym fazom cyklu koniunkturalnego.

Wykres 120 Komponenty cykliczne wskaźników bieżącej sytuacji ekonomicznej oraz prognozowanej sytuacji ekonomicznej

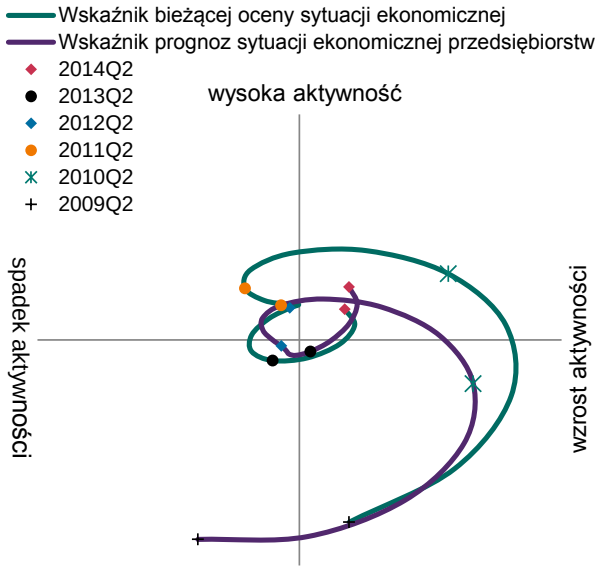

Analiza komponentów cyklicznych podstawowych indeksów koniunktury NBP wskazuje na utrwalanie tendencji wzrostowych odnotowanych w poprzednim kwartale, choć w niektórych obszarach wciąż obserwuje się stabilizację (wykorzystanie mocy wytwórczych, zapasy).

Od około roku poprawiają się zarówno oceny bieżącej jak i prognozowanej ogólnej sytuacji ekonomicznej ankietowanych przedsiębiorstw. Komponenty cykliczne ww. indeksów charakteryzują się obecnie trendem wzrostowym (choć dynamika zmian nie jest wysoka), a obecne wartości indeksów kształtują się powyżej poziomu 0 pkt., oddzielającego stan dobrej i złej koniunktury.

Na bardziej optymistyczne oceny ogólnej sytuacji ekonomicznej wpłynęła dalsza poprawa nastrojów w obszarze produkcji, zarówno na rynek krajowy, jak i na eksport, co potwierdzają tendencje wzrostowe składowych cyklicznych wskaźnika prognoz produkcji oraz wskaźnika prognoz eksportu. Obecnie oba komponenty cykliczne kształtują się na poziomie odpowiadającym pozytywnej ocenie stanu koniunktury.

Stabilizację (nieco powyżej długookresowej średniej) odnotowano natomiast w przypadku składowej cyklicznej wskaźnika salda zapasów.

Wykres 121 Komponenty cykliczne wskaźnika prognoz produkcji, wskaźnika prognoz eksportu, oraz salda oceny zapasów

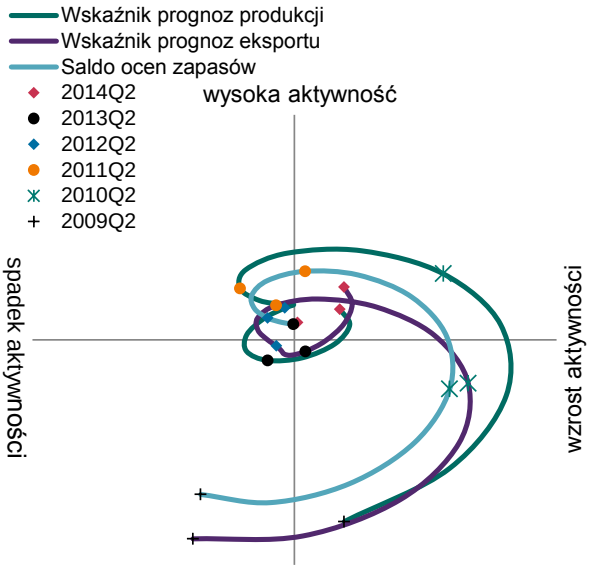

Wykres 122 Komponenty cykliczne wskaźnika wykorzystania mocy wytwórczych, wskaźnika prognoz zatrudnienia oraz wskaźnika nowych inwestycji

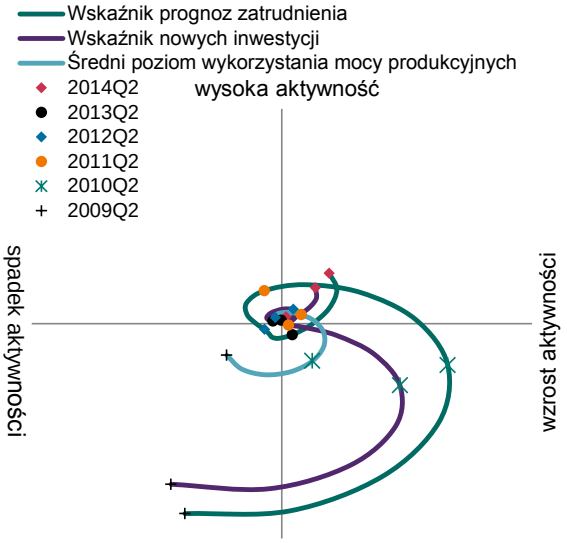

Wyraźną poprawę nastrojów odnotowano w obszarze prognoz zatrudnienia, co wpłynęło na wzrost składowej cyklicznej powyżej poziomu ostatniego lokalnego maksimum z 2011 roku.

Umocniła się również tendencja wzrostowa komponentu cyklicznego indeksu nowych inwestycji, obserwowana po ponad dwuletnim okresie względnej stabilizacji (od 2011 do 2013 roku). W ostatnim czasie nie uległa natomiast istotnej zmianie składowa cykliczna stopnia wykorzystania mocy wytwórczych.

Formularz badania ankietowego

NBP Narodowy Bank Polski

Szybki Monitoring

KOD: PKD 2007: Forma własności: Województwo:

Czy przedsiębiorstwo sprzedaje poza Polską [TAK/NIE]?: Liczba krajów, do których przedsiębiorstwo eksportuje:

Liczba osób zatrudnionych na dzień 1 III 2014 r.: Obrót za 2013 r.[A. do 10 mln EUR B / pow.10 mln EUR]:

1. Przedsiębiorstwo przewiduje, że popyt na jego produkty w II kw. br. w stosunku do poprzedniego kwartału:
A. wyraźnie wzrośnie - głównie jako efekt typowego dla przedsiębiorstwa w tym okresie (sezonowego) wzrostu zapotrzebowania na jego produkty B. wyraźnie wzrośnie - głównie w następstwie trwale obserwowanego wzrostu popytu na produkty przedsiębiorstwa C. pozostanie bez zmian lub ulegnie niewielkim zmianom D. wyraźnie spadnie - ale zjawisko to ma charakter sezonowy i obserwowane jest zawsze w tym okresie E. wyraźnie spadnie - w wyniku trwale obserwowanego spadku zapotrzebowania na produkty przedsiębiorstwa
2. W II kw. br. przedsiębiorstwo oczekuje:
A. wzrostu liczby zamówień B. spadku liczby zamówień C. utrzymania się podobnej liczby zamówień D. nie dotyczy
3. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany w zakresie:
1. poziomu produkcji (WZROST / BEZ ZMIAN / SPADEK)
2. poziomu zatrudnienia (WZROST / BEZ ZMIAN / SPADEK)
3. inwestycji rozpoczętych przed dniem wypełniania ankiety i realizowanych obecnie [REZYGNACJA / REDUKCJA / BEZ ZMIAN {inwestycje będą kontynuowane} / WZROST / NIE DOTYCZY {brak inwestycji}/ZAKOŃCZENIE {zgodnie z planem}]
4. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo planuje:
A. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie kredytem bankowym B. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie środkami własnymi C. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie poza bankowymi środkami obcymi D. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych w inny sposób E. przedsiębiorstwo nie planuje podjęcia takich działań
5. Jak przedsiębiorstwo ocenia skalę nakładów inwestycyjnych:
1. planowanych na 2014 r. w porównaniu do 2013 r.
2. planowanych na II kw. br. w porównaniu do tego samego kw. ub.r.
A. nakłady będą znacznie większe B. nakłady będą nieznacznie większe C. nakłady będą porównywalne D. nakłady będą nieznacznie mniejsze E. nakłady będą znacznie mniejsze F. w obu wymienionych okresach przedsiębiorstwo nie inwestowało
6. Jaki jest stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwie (w %):
7. Jaki jest obecnie stan poszczególnych kategorii zapasów w przedsiębiorstwie?:
Prosimy ocenić w następującej skali: A - zbyt duży B - wystarczający C - zbyt mały D - nie dotyczy
1. zapasy produktów gotowych
2. zapasy towarów
8. Czy w II kw. br. w relacji do II kw. ub.r. nastąpiły zmiany marży zysku brutto ze sprzedaży głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo na rynku krajowym oraz na rynku zagranicznym?: 1.rynek krajowy A. marża znacząco wzrosła B. marża nieznacznie wzrosła C. marża nie zmieniła się D. marża nieznacznie spadła E. marża znacząco spadła F. nie dotyczy 2.rynek zagraniczny

1

9. Czy w II kw. br. w relacji do poprzedniego kwartału zmieniły się ceny głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo?:	
A. wzrosły B. nie zmieniły się C. spadły	
10. Przedsiębiorstwo przewiduje, że:	
1. ceny sprzedawanych wyrobów i usług w II kw. br. (w relacji do stanu na dzień 31 III br.) wzrosną/spadną o ...%	
2. ceny nabywanych przez przedsiębiorstwo surowców i materiałów w II kw. br. (w relacji jw.) wzrosną/spadną o ...%	
3. w styczniu br. wskaźnik CPI (inflacja) wyniósł 0,7% w relacji rocznej. Zdaniem przedsiębiorstwa w ciągu najbliższych 12 miesięcy ceny: *(A) - będą rosły szybciej niż dotychczas;* *(B) - będą rosły w tym samym tempie; (C) - będą rosły wolniej; (D) - pozostaną bez zmian; (E) - spadną; (F) - nie wiem*	
11. Czy w I kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z terminowym regulowaniem zobowiązań poza bankowych?:	
A. nie, nigdy B. tak, sporadycznie C. tak, często	
12. Czy w I kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z utrzymaniem płynności finansowej?:	
A. nie, nie miało B. tak, sporadycznie C. tak, często	
13. Jaki procent należności oraz zobowiązań z tytułu dostaw i usług w I kw. br. stanowiły?:	
A – brak (0), B – nie więcej niż 10%, C – powyżej 10%, D – nie dotyczy (przedsiębiorstwo nie jest obecne na danym rynku)	
1. należności przeterminowane od odbiorców krajowych w relacji do należności z tytułu dostaw i usług	
2. należności przeterminowane od odbiorców zagranicznych w relacji jw.	
3. zobowiązania przeterminowane wobec firm krajowych w relacji do zobowiązań z tytułu dostaw i usług	
4. zobowiązania przeterminowane wobec firm zagranicznych w relacji jw.	
14. Czy w zakresie obsługi zadłużenia kredytowego:	
A. przedsiębiorstwo nie ma problemów z tą obsługą i w najbliższym kwartale nie przewiduje takich problemów B. przedsiębiorstwo nie ma takich problemów, ale przewiduje pojawienie się ich w najbliższym kwartale C. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami, ale przewiduje zmniejszenie ich skali w najbliższym kwartale D. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami i nie przewiduje poprawy tej sytuacji E. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu	
15. Prosimy podać wysokość oprocentowania od kredytów bankowych, jakie zostały zaciągnięte w I kw. br.:	
złotowy kredyt krótkoterminowy (do 1 roku) — 1. łączny koszt kredytu, tj. stopa procentowa plus marża	
złotowy kredyt krótkoterminowy (do 1 roku) — 2. w tym marża	
złotowy kredyt długoterminowy (powyżej 1 roku) — 3. łączny koszt kredytu, tj. stopa procentowa plus marża	
złotowy kredyt długoterminowy (powyżej 1 roku) — 4. w tym marża	
16. W odniesieniu do obecnej ceny kredytu bankowego, przedsiębiorstwo przewiduje, że do końca marca br.:	
A. nastąpi spadek oprocentowania (tzn. ceny po jakiej przedsiębiorstwo może uzyskać kredyt) B. nastąpi wzrost oprocentowania C. oprocentowanie kredytów bankowych nie ulegnie zmianie D. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu bankowego	
17. Czy w I kw. br. przedsiębiorstwu odmówiono udzielenia kredytu bankowego?:	
A. tak, z powodu braku (pogorszenia się) zdolności kredytowej B. tak, ponieważ przedsiębiorstwo nie miało odpowiednich zabezpieczeń C. tak, z przyczyn innych niż wymienione w podpunkcie A) i B) D. nie, przedsiębiorstwo otrzymało kredyt w I kw. br. E. nie, przedsiębiorstwo nie ubiegało się o kredyt w I kw. br.	
18. Zgodnie z planami przedsiębiorstwa do końca czerwca br. zadłużenie z tytułu kredytów bankowych w relacji do stanu na dzień 31 III br.:	
A. znacząco wzrośnie B. powiększy się w niewielkim stopniu C. pozostanie na niezmienionym poziomie D. zmniejszy się w niewielkim stopniu E. ulegnie wyraźnemu obniżeniu F. nie dotyczy (przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytów bankowych)	2

19-a. Proszę podać udział przychodów z eksportu w przychodach ogółem (w %):	
19-b. Proszę podać jaką część (w %) przychodów z eksportu stanowi eksport nieopłacalny (nieopłacalny rozumiany jako cena*kurs niepokrywające kosztów produkcji i pozostałych kosztów związanych z eksportem towaru)? Jeśli cała sprzedaż na eksport jest opłacalna, proszę wpisać 0:	
20. Czy w I kw. br. w relacji do poprzedniego kwartału liczba umów eksportowych:	
A. wyraźnie wzrosła B. wyraźnie zmniejszyła się C. nie uległa większym zmianom	N. nie dotyczy (firma nie eksportuje)
21. Przedsiębiorstwo oczekuje, że wielkość eksportu w II kw. br. w porównaniu z poprzednim kwartałem:	
A. wzrośnie B. spadnie C. utrzyma się na porównywalnym poziomie	N. nie dotyczy (firma nie eksportuje)
22. Czy przedsiębiorstwo oczekuje w II kw. br. w stosunku do poprzedniego kwartału?:	
A. wzrostu liczby nowych umów eksportowych B. zawarcia podobnej liczby nowych umów eksportowych C. spadku liczby nowych umów eksportowych	N. nie dotyczy (firma nie eksportuje)
23. Jaki jest progowy poziom kursu walutowego, przy którym eksport jest nieopłacalny (w PLN)?:	
1. dla USD	
2. dla Euro	
24. Jaki jest udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności przedsiębiorstwa (w %)?: Przy braku importu należy wpisać 0:	
25. Czy przedsiębiorstwo stosuje instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem związanym z wahaniami kursu walutowego?:	
A. tak B. nie C. nie dotyczy (brak transakcji walutowych)	
26-a. Czy w II kw. br. wynagrodzenia w przedsiębiorstwie zostaną zmienione?:	
A. tak, planuje się zwiększenie przeciętnego wynagrodzenia B. tak, planuje się obniżenie przeciętnego wynagrodzenia C. nie	
26-b. Jeśli tak, to o ile procent zmieni się przeciętne wynagrodzenie?:	
27. Czy w I kw. br. w przedsiębiorstwie pojawiła się presja na wzrost płac ze strony pracowników?:	
A. tak, naciski te nasiliły się w stosunku do poprzedniego kwartału B. tak, ale nie są one większe niż zwykle C. nie	
28. Czy zatrudniając / planując zatrudnienie przedsiębiorstwo oferuje nowym pracownikom?:	1. realizacja w I kw.
A. niższe wynagrodzenia niż już pracującym pracownikom o zbliżonych kwalifikacjach B. wyższe wynagrodzenia niż już pracującym pracownikom o zbliżonych kwalifikacjach C. wynagrodzenia porównywalne z tymi, jakie otrzymują już zatrudnieni pracownicy o zbliżonych kwalifikacjach D. nie zatrudnialiśmy / nie planujemy zatrudniać nowych pracowników	2. plany na II kw.
29. Prosimy ocenić relację wzrostu wynagrodzeń oraz wydajności pracy (mierzonej wielkością wartości dodanej, przypadającej na 1 zatrudnionego) w przedsiębiorstwie w I kw. br. (zmiany w stosunku do poprzedniego kwartału):	
A. wynagrodzenia wzrosły w większym stopniu niż wydajność pracy (także gdy wydajność nie wzrosła) B. wynagrodzenia wzrosły w zbliżonym stopniu co wydajność pracy C. wynagrodzenia wzrosły w mniejszym stopniu niż wydajność pracy D. wynagrodzenia nie wzrosły, natomiast zwiększyła się wydajność pracy E. wynagrodzenia i wydajność pracy nie wzrosły	
30. Czy w I kw. br. dokonano redukcji/optymalizacji kosztów w przedsiębiorstwie [TAK / NIE]?:	
1. redukcja / optymalizacja dotyczyła kosztów pracy [TAK / NIE]	
2. redukcja / optymalizacja dotyczyła innych kosztów [TAK / NIE]	

3

31. Jak przedsiębiorstwo ocenia swoją obecną sytuację ekonomiczną, pomijając typowe dla tego okresu wahania sezonowe?:

A. bardzo dobra
B. dosyć dobra
C. słaba
D. zła (istnieją realne szanse na przetrwanie firmy, poprawę sytuacji)
E. zła (należy liczyć się z likwidacją bądź upadłością firmy)

32. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany swojej sytuacji ekonomicznej?:

A. tak, nastąpi poprawa sytuacji
B. tak, nastąpi pogorszenie sytuacji
C. nie, sytuacja firmy nie ulegnie większym zmianom

33. Jak przedsiębiorstwo ocenia niepewność swojej przyszłej sytuacji ekonomicznej?:

A. bardzo wysoka
B. wysoka
C. umiarkowana
D. niska
E. bardzo niska

34. Który z poniższych opisów najbardziej pasuje do sytuacji przedsiębiorstwa?:

A. przedsiębiorstwo borykało się z trudnościami, ale pokonało je i najgorsze ma już za sobą
B. przedsiębiorstwo wciąż boryka się z trudnościami, ale wydaje się, że niedługo się one skończą
C. przedsiębiorstwo boryka się z trudnościami i na razie nie widać ich końca
D. przedsiębiorstwo oczekuje w najbliższym okresie pojawienia się problemów
E. przedsiębiorstwo nie dotknęły większe trudności i nie oczekuje ich pojawienia się w najbliższym okresie

35. Jeżeli przedsiębiorstwo odczuło skutki pogorszenia koniunktury bądź spodziewa się trudności, to kiedy oczekiwana jest poprawa sytuacji?:

A. w II lub III kw. br.
B. w IV kw. br. lub I kw. 2015 r.
C. w II kw. 2015 r. lub później
D. nie dotyczy - przedsiębiorstwo nie obserwuje pogorszenia koniunktury

36. Prosimy o krótkie zasygnalizowanie problemów (ok.10 zdań), jakie w najbliższym czasie (pół roku) mogą być istotne dla kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa. Prosimy o szczególne uwzględnienie tych zagadnień, które wpływają na wielkość produkcji (możliwość jej zwiększenia, względnie powody ograniczenia skali działalności), płynność przedsiębiorstwa, zadłużenie kredytowe oraz opłacalność eksportu. W przypadku, jeśli przedsiębiorstwo nie napotyka na żadne poważniejsze trudności i nie przewiduje ich wystąpienia w podanym terminie, prosimy wpisać "brak problemów":

Zapisz

Pełną wersję raportu z badania Szybki Monitoring znajdą Państwo na stronie internetowej NBP
http://www.nbp.pl/home.aspx?c=/ascx/koniunktura_prezentacja.ascx

4

APROBOWAŁ	ZATWIERDZIŁ
Michał Gradzewicz	Jarosław T. Jakubik

www.nbp.pl